

1991

1991

- A.B.: Boj za kulturo hkrati tudi boj za prostor. Delo, Ljubljana, 15.1.1991.
- M.K.: Projekt Metelkova. Likovne besede, Ljubljana, 17.1.1991.
- Zupanc Ivan: Pobuda ministrstvu za šolstvo. Delo, Ljubljana, 19.1.1991.
- Biščak Jože: Vojska v mreži Mreže. Sobotna priloga Dela, Ljubljana, 26.1.1991.
- Bibič Faninger Bratko, Pobuda ministrstvu za šolstvo. Delo, Ljubljana, 2.2.1991.
- Zavolovšek Arsov Nataša: Spoštovani gospod Zupanc! Delo, Ljubljana, 1991.
- Mreža za Metelkovo. Flying objects, februar/1991.
- Drugačni prostori družbenosti. Dnevnik, Ljubljana, 7.3.1991.
- Strehovec Janez, Zadnikar Miha: Spopadi za avtonomijo (Delova okrogla miza). Sobotna priloga Dela, Ljubljana, 16.3.1991.
- Več člankov: Dnevnikova Podmornica (priloga Mirovnica), Ljubljana, 23.4.1991.
- Bizjak Simon: Mreža za Metelkovo. Tribuna, Ljubljana, 13.5.1991.
- Kozinc Nina: Varovane vojašnice še naprej propadajo. Delo, Ljubljana, 27.5.1991.
- Hedl Dušan: Tvoja svoboda v tveganju. Večer, Maribor, 29.7.1991.
- Kozinc Nina: Kaj s praznimi vojašnicami? Delo, Ljubljana, 30.7.1991.
- Čater Tadej: Trženje kulture. 3.8.1991.
- R.Z.: Periodika (M'zin, 4). Delo, 8.8.1991.
- Flaker Vito: Pobuda za ustanovitev sklada stanovanj... Sobotna priloga Dela, Ljubljana, 20.8.1991.
- Gerdovič Bruno: Projekt Metelkova. Delo, Ljubljana, 21.8.1991.
- Erdlen Karli (za popotniško društvo Erazem): Dom JLA naj bo mladinski hotel. Delo, Ljubljana, 22.8.1991.
- Čater Tadej: Vprašanje kvalitete življenja. Dnevnik, Ljubljana, 27.8.1991.

- Vogrnič H. Sonja: Izganjanje vojaškega duha iz mesta. Dnevnik, Ljubljana, 5.9.1991.
- Okrogla miza - Mreža za Metelkovo: Spopad za zapuščene vojašnice. Sobotna priloga Dela, Ljubljana, 14.9.1991.
- Kozinc Nina: Mreža za Metelkovo zahteva sogovornika. Delo, Ljubljana, 24.10.1991.
- T.G.: Mreža za Metelkovo vabi na shod. Delo, Ljubljana, 26.10.1991.
- Neuspešna manifestacija na Metelkovi. Dnevnik, Ljubljana, 28.10.1991.
- Lacič Marjan: Vojska mora iz mestnih središč. Dnevnik, Ljubljana, 12.11.1991.
- Strehovec Janez: Z magazinsko obliko nad slovensko kulturo. Delo, Ljubljana, 20.11.1991.
- J.M.: Ljubljana pri vojašnicah ne bo popuščala. Delo, Ljubljana, 20.11.1991.
- Kozinc Nina: Začenja se bitka za ljubljanske vojašnice. Delo, Ljubljana, 23.11.1991.
- Bibič Bratko (za Izvršni odbor MzM): Izjava za javnost Mreže za Metelkovo. Delo, Ljubljana, 27.11.1991.
- Svetina Janko: Ministrstvo za šolstvo se poteguje za številne opuščene vojaške objekte. Delo, Ljubljana, 3.12.1991.
- Erjavec Aleš, Gržinič Marina: V podporo Mreži za Metelkovo. Delo, Ljubljana, 5.12.1991.
- Ljubljana brez vojske - kdaj?. Delo, Ljubljana, 13.12.1991.
- Obrambno ministrstvo odgovarja z molkom (pogovor s P. Cantarjem). Dnevnik, Ljubljana, 17.12.1991.
- Gerksič Tanja: Več naklonjenosti za projekt Mreža. Delo, Ljubljana, 20.12.1991.
- Roglič Meta: Nekateri so enakopravnejši. Dnevnik, Ljubljana, 27.12.1991.
- Hedl Dušan: Glasbeniki na Altera pars. Večer, Maribor, 1991.

Boj za kulturo hkrati tudi boj za prostor

Ob izidu mesečnika M-ZIN
– Predstavljenih 40 skupin
in množica posameznikov

Izidu mesečnika M-ZIN (skrajšano za Metelkova Magazin) je pravzaprav botroval celoten »projekt Metelkova«. Vendar vsebuje časopis M-ZIN dveje temeljnih predpostavk: v pisni besedi predstavlja javnosti, kaj sploh je »projekt Metelkova«, v nadaljevanju izhajanja pa naj bi z njim prikazali tudi tisto umetniško, civilizacijsko in kulturno dogajanje v Ljubljani in Sloveniji, ki ne dobi dovolj (ali skoraj nič) prostora v obstoječih institucionalnih medijih.

Da pa je tovrstnih kulturnih ustvarjalcev, gibanj in organizacij, ki delujejo na različnih množičnokulturnih in umetnostnih področjih ter socializacijskih praks, res veliko, dokazuje podatek, da je v časopisu predstavljenih več kot 40 skupin ali desetkrat toliko posameznikov.

Vsi ti, pa še vrsto drugih, ki za projekt doslej še niso vedeli, imajo enkratne potrebe po prostoru. Zato očitno velja, da je pri nas boj za kulturo hkrati boj za prostor. Zato je »projekt Metelkova« pravzaprav zahteva – ob hkratni akciji za demilitarizacijo Slovenije – po preureditvi vojašnice na Metelkovi (bivši Belgijski kasarni) za potrebe alternativne kulture, novih družbenih gibanj ipd. Gre preprosto za to, da bi končno dobili dovolj veliko koncertno, gledališko, plesno, kino dvorano, klubske in galerijske prostore, prostor za nemožno delo RS, skateboarding park, za produkcijsko delo raznih skupin, video studio, za prodajo in izposajo knjig ter drugih potrebščin, za okrog 100 atelejev, za restavracijo (biobrana) in bivanjske prostore (youth hostle), za kopico poslovnih, komunikacijskih, delavniških, izobraževalnih prostorov, ipd. Skratka, izoblikovala se je skupna potreba po velikem številu prostorov, ki jih Ljubljana (za ta družbeni segment) za zdaj ne premore ali pa jih ni pripravljena zagotoviti.

Zato je projekt Metelkova družbeni, civilizacijski, demilitarizacijski, kulturni, politični in urbanistični projekt, je projekt za obnovo Ljubljane in praktični in simbolični mejnik za Slovenijo. – Časopis M-ZIN sta izdala ZD ŠKUC-FORUM in Gibanje za kulturo miru in nenasilja, oblikovatelj Studio Pegaz, v nakladi 1.500 izvodov pa natisnil Biro M. A. B.

NASLOVNICA M-ZINA

PROJEKT METELKOVA

V zadnjem mesecu dni smo se prek javnih občil seznanili s tem, da si vrsta kulturnih, mirovniških, glasbenih, poslovnih, izobraževalnih, socializacijskih, producerskih itd. skupin prizadeva pridobiti in preurediti prostore vojašnice na Metelkovi ulici. Kasarna, v kateri so trenutno še oborožene sile JLA, se bo predvidoma izpraznila najkasneje v roku enega leta. Mreža skupin, v katero se je vključila tudi Zveza DSLU, si prizadeva pridobiti čim več prostorov za svoje delovanje – tako produkcijskih kot tudi prostorov, kjer se bodo ljudje zbirali, diskutirali, ustvarjali skupne projekte. Zveza društev slovenskih likovnih umetnikov si že leta prizadeva vsaj delno rešiti problem prostorske stiske glede delovnih prostorov, ki

je za likovne ustvarjalce že več let neznosen. V zadnjih šestih letih je bilo za likovnike dodeljenih pet atelejev, s tem da se večina umetnikov, ki sicer atelejeje ima, pritožuje zaradi premajhnih prostorov in previsoke najemnine. Revitalizacija dela prostorov bivše vojašnice na Metelkovi ulici bi likovnikom omogočila vsaj delno rehabilitacijo. Predlagamo, da se del prostorov spremeni v kiparske, slikarske, grafične atelejeje in delavnice z depoji. Program našega delovanja zajema naslednje oblike:

A) delovni prostori – atelejeje so namenjeni delujočim kiparjem, slikarjem in grafikom, ki imajo vsaj eno razstavo vsaki dve leti.

B) pomožni prostori – skladišča:

C) prostor za projektiranje in raziskovanje;

C) skupni delavnici: 1) prostor za varjenje, rezanje, tolčenje in delo

- s težjim orodjem;
- 2) prostor za vlivanje, namakanje kalupov in delo z vodo;
- D) semestrsk delavnice;
- E) prostor za kiparske tečaje;
- F) večnamenski delovno – demonstracijski prostor;
- G) mojstrska delavnica za slikarje in grafike;
- H) dva atelejeja za izmenjavo s tujino;
- I) videomedijski ateleje;
- J) opcija – livarna za kovino.
- Delovanje »Projekta Metelkova« je javno, tako kot je javno tudi delovanje odbora za pridobitev atelejev pri ZDSLJU. Zato prosimo vse zainteresirane, ki jih zanima naš program, kot tudi vse ostale člane DSLJU, da svoje predloge in vloge za atelejeje čim prej oddajo v pisarni Zveze DSLJU, da bi lahko odbor in umetniški svet naredila prioriteto listo.
- Spremenila se je tudi zakonodaja pri Komiteju za družbene dejavnosti, ki bo od zdaj naprej upošteval mnenje in društveno prioriteto listo kandidatov za pridobitev atelejev.

M. K.

(Mare Kovacič)

Likovne besede 17, 18. jun. 11

2

Pobuda ministru za šolstvo

1972, 19. 1. 91

Spoštovani dr. Vencelj!

Proti koncu prejšnjega leta so se v sredstvih javnega obveščanja pojavljale pobude različnih skupin in združenj (potencialnih uporabnikov) o tem, kako uporabiti prostore sedanje vojašnice ob Metelkovi ulici v Ljubljani, če bi se iz nje izselili vojaki.

Ko bo slovenska vlada reševala to vprašanje, bi bilo prav, da se tudi vi postavite v vrsto in kot član vlade zastavite besedo. Če se kdo lahko poteguje za ta objekt, ste to vi kot šolski minister! Zato vam kot srednješolski učitelj dajem pobudo, da se v vojašnico na Metelkovi ulici v prihodnje naselijo srednje šole. Razlogi za to so naslednji:

1. Pomanjkanje prostora in izredno slabe lokacije nekaterih ljubljanskih srednjih šol, kar neugodno vpliva na delovne razmere ter na učencevo zdravje in koncentracijo pri pouku. Naj omenim samo prometno gnečo in vrvež okrog nekdanje Šubičeve gimnazije, sedaj Srednje zdravstvene šole v središču mesta, še huje pa je v šolah tik ob zasičenih prometnih žilah.

2. Vojašnica ob Metelkovi je velika, zaokrožena celota s prostranim dvoriščem in nehrupno okolico, kar zagotavlja mir, ki je osnovni pogoj za delovno vzdušje v šoli.

3. V neposredni sosesčini, tj. južne strani vojašnice, je telovadnica Tabor z zunanjimi športnimi igrišči in parkom ter velik dijaški dom.

4. Ob drugi, zahodni strani vojašnice je zdavstveni dom za srednješolsko mladino.

5. Vojašnica leži v bližini železniške in avtobusne postaje in je zelo dostopna. Proge mestnega avtobusa potekajo kar s treh strani.

6. Pri vsebinski prenovi srednje šole moramo upoštevati tudi njen prostorski vidik, razmerje med vsebino in obliko. Tako je v uglednih zasebnih šolah v tujini (kolidži). Že po obliki ima omenjena vojašnica s pripadajočimi objekti in lepo urejeno okolico ob manjših gradbenih popravkih vse možnosti za dobro šolo po vzoru kolidža.

Zaradi vsega navedenega je škoda, da bi že obstoječo, kot nalašč zaokroženo celoto drobili za dejavnost skupin, ki lahko mogoče celo uspešneje delujejo na drugih mestih.

Ko bodo odločali o usodi drugih vojašnic v mestu (denimo na Roški cesti), je treba razmišljati podobno.

Lepo pozdravljeni!

Ivan Zupanc, Ljubljana

Mladina 29. januar 1991

Marko Hren že nekaj dni nestrpno ždi, kdaj bo vojska šla na ulice, da bo lahko zasedel metelkovo. (aksentijević press)

Vojska v mreži Mreže

Vojašnice v Ljubljani. Meščani smo jih sprejemali kot nekaj naravnega in od vekomaj in za vselej danega ter z njimi živeli v nekakšni parazakonski skupnosti: vedeli smo, da obstajajo, in imeli smo jih za del svojega vsakdanjika. Bile so ograjene in hermetično zaprte, nekaj tujega in oddaljenega, vendar toliko bližje, da smo z avtili, žutili, njih, urij.

Z v začetku 80. let se je sramežljivo pojavila zamisel, da bi vojsko izselili iz središča Ljubljane. Tudi vojaške oblasti so bile pripravljene sprazniti nekatere objekte, ker so li zanje pač nefunkcionalni in za vzdrževanje predraga. Toda že takrat se je zataknilo v odškodnini in denarju za nov vojaški objekt nekje zunaj Ljubljane. Kaj več pa se že ni nelo govoriti Ljubljančani so se začeli zavestno grozeče navzočnosti vojske v mestnem edišču teje med znamenitim procesom proti civenci, ko so začeli oblegati vojašnico Maršala Tita na Roški cesti in se sprehajati pred vojašnico 4. julija na Metelkovi ulici. Pravzaprav se »oblegovalci« (takrat niti niso zavedali dobro svojega zgodovinskega poslanstva. Nisi namreč protestirali samo proti odnosu vojaških oblasti do četvence, ampak proti vsakršni navzočnosti vojske v Ljubljani.

Mreža za Metelkovo

Po procesu proti četverci in spridu vse večje demokratizacije v Sloveniji ter hkrati zaradi vse večjega prepričanja, da postajajo vojašnice Ljubljančanom odveč, se je po prvih političnih demokratičnih volitvah (poletni lani) pojavila pobuda, da bi vojašnico na Metelkovi namenili za potrebe alternativne kulture. Pravzaprav je na začetku šlo za dva projekta, ki sta nastala hkrati neodvisno drug od drugega. Prvi projekt, projekt Mreža, je prišel iz Skuc-Forum. Z njim naj bi spet povezali razdrobljeno alternceno v razmerju do politike ljubljanskih oblasti. Po volitvah se je namreč zdelo, da bo skušala nova oblast alter- in subkulturo izbrisati iz Ljubljane. Drugi projekt so ponudili mirovnik, in sicer skupaj z zamisljo o demilitarizaciji Slovenije oziroma Ljubljane. Zamisel je bila simbolična: enega od vojaških objektov v Ljubljani, in sicer vojašnico na Metelkovi, naj bi dodelili tistim dejavnostim, ki so se v minulih letih bojevale proti militarizaciji družbe. Ker sta bili obe pobudi podobni, sta se projekta že na začetku združila. Rodil se je Projekt Metel-

kova oziroma Mreža za Metelkovo, kar se imenuje zdajšnje društvo, ki vključuje na desetine skupin (gledališča, razna družbena gibanja, kulturne in umetniške skupine, slikarje, fotografe itd.), ki potrebujejo prostor za svoje delo. Prostor pa naj bi dobili v objektih vojašnice 4. julija.

(Tan izvršnega odbora Mreža za Metelkovo, dr. sociologije Pavle Gantar, pravi: »Pri projektu gre za tri stvari. Najprej menimo, na to se zdaj že pozablja, na demilitarizacijo Ljubljane oziroma Slovenije nasploh, in ne zgolj na odstranitev vojašnic iz mestnega središča. Druga razsežnost projekta je v oživitvi alterncene in subkulturnih gibanj v Ljubljani, ki bi za svoje nemoteno delo na Metelkovi dobili prostore. Mi namreč ne priznavamo več delitve na alternativno in družbeno priznano kulturo. Prva je del slednje, le daje bila do zdaj zopostavljena in nikoli priznana kljub mednarodnim uspehom. Nazadnje pa gre tu za razvoj mesta samega. Vojaški objekti so bili doslej bele lise v urbanističnih načrtih Ljubljane. Ko bodo ograje vojašnic dokončno padle, bo Ljubljana dobila novo podobo, brez zapor, za katerimi preži možna nevarnost. Zato demilitarizacija Ljubljane pomeni tudi lažje reševanje nekaterih prostorskih zagat mesta, saj bomo dobili nove površine za stanovanja in poslovne prostore. Ljubljana se tako, vsaj za nekaj časa, ne bo linla nazven.«

Kako in kdaj se bo vojska izselila z 18 lokacij v Ljubljani, ki skupaj merijo slabih 80 hektarov, bo stvar dogovora med mestom Ljubljana in vojaškimi oblastmi. Društvo Mreža za Metelkovo pa bo po besedah Pavla Gantarja na mesto pritiskalo, da bi se stvari hitreje reševale.

Ljubljana podpira projekt Mreže

»Mestna vlada podpira zamisel Mreže za Metelkovo, saj je to projekt civilne družbe, ki Ljubljani prinaša novo vsebino,« pravi podpredsednik ljubljanskega IS Peter Jamnikar. »Alternativa bo namreč pozabila mestno središče in vanj vnesla drugačnost in karkoli način življenja. Z izpraznjenimi objekti JLA bomo reševali tudi problematiko ljubljanskih srednjih šol, arhiva Slovenije in cele vrste civilnodružbenih neodvisnih pobud. Seveda ne bomo pozabili niti na gospodarstvo, saj se ne smemo omejitii samo na profitne dejavnosti. Objekte bo namreč treba tudi vzdrževati. Se preden pa karkoli obljubimo, moramo doseči sporazum z vojaškimi oblastmi, da se bo vojska izselila iz vojašnic v Ljubljani. Za zdaj so pogovori prekinjeni, saj čakamo, da se razreši status JLA v Sloveniji oziroma da se opredeli odnos do vojske nasploh.«

Tudi Marjan Bežan, predsednik mestnega sekretariata za urbanizem in varstvo okolja, podpira zamisel Mreže, vendar poudarja, da mora mesto najprej zagotoviti za JLA nado-mestne objekte, kamor se bo preselila. »Z vojaškimi oblastmi smo se o izselitvi vojske iz mestnega središča že pogovarjali in tudi same

so zainteresirane za sodobno vojašnico zunaj Ljubljane. Možna nova lokacija, ki je tudi predvidena v urbanističnih načrtih, je razširitev vojašnice Brnjar, Kaliterna v Septvidnu, in sicer proti Savi, Lopa problem je lastništvo (bivši Zavod sv. Stanislava, ki je bil po vojni odvzet Cerkvi in ga bo ta najbrž zahtevala nazaj), kako pridobiti tamkajšnje zemljišče, nenazadnje pa je to območje na voduvarstvenem pasu. Zato bomo začeli iskati druge lokacije, toda za zdaj vsa stvar miruje. Čakamo na razplet odnosa med Slovenijo in Jugoslavijo,« dodaja Marjan Bežan.

Sicer pa ima vsak vojaški objekt v Ljubljani svojo zgodbo.

Kdo je pravi lastnik vojaških objektov v Ljubljani?

Na to vprašanje je skušal odgovoriti elaborat z naslovom »Premoženjsko-pravna in protostorska analiza lokacij JLA v Ljubljani«, ki sta ga pri Zil – inženiringu naročila mestna vlada in Sklad stavbnih zemljišč mesta Ljubljane. Iz gradiva lahko razberemo, da so nekatere zgradbe, s katerimi danes upravlja in jih uporablja JLA, in ustrežna funkcionalna zemljišča prešla v državno last (državni

sklad) že pred letom 1941. Zato lahko za te nepremičnine, kot piše v elaboratu, »stejemo, da jih je JLA regularno pridobila in z njimi svobodno razpolaga«. SFRJ – državni sekretariat za ljudsko obrambo kot pravni naslednik državnega zaklada kraljevine Jugoslavije po tem na primer razpolaga z vojašnicami Ljuba Serčerja na Titovo cesti, 4. julija na Metelkovi, Maršala Tita na Roški, vojaško bolnišnico Moste na Zaloški cesti itd. Druge nepremičnine, kot so na primer vojaška bolnišnica Mladika, vojašnica Borisa Kidriča v Sentvidu (območje nekdanjega Zavoda sv. Stanislava), Dom JLA in drugi objekti pa so v roke JLA prešli še po vojni, in sicer na podlagi odločitev pristojnih oblastnih organov, oziroma odločb pristojnih sodišč, tako, da so jih s prejšnjim lastnikom nasilno odvzeli.

»Na podlagi tako ugotovljenega lastništva se bomo pogovarjali z vojaškimi oblastmi, toda mesto ne bo privolilo, da bo ponovno odkupovalo objekte, ki so bili prej njegova last,« pravi Peter Jamnikar, Milan Bežan pa dodaja, da Ljubljana »zagotovo ne bo dobila vseh objektov nazaj brez vojaški izplačane odškodnine, saj se je izkazalo, da sploh ni lastnica vseh objektov. Glede tega pa predsednik izvršnega sveta občine Ljubljana Center Branko Cvelbar meni, da pri povojni nacionaliziranih objektih ne bo težav, saj bodo sodni postopki obnovljeni zgradbe pa vrnjene prejšnjim lastnikom. Sicer pa je tudi JLA pripravljena spdelovati. Zanj je večina objektov nefunkcionalnih in neracionalnih in tudi sami bi se radi izselili iz mestnega središča. Toda vse je stvar dogovora med mestom in vojaškimi oblastmi, zaradi pa so pogajanja zaradi »ostrejših razmer, razmerje«. Toda ko se bo zadeva umirila oziroma ko bo odnos med Slovenijo in JLA jasnejši, se bomo po-

Mreža ne bo privolila v zamrznitev projekta

Ljubljanski sekretar za ljudsko obrambo Janez Sodrznik pravi: »Če se bo Slovenija odcepila od Jugoslavije, bodo stvari jasne in proces izselitve vojske iz mestnega središča bo stekel hitreje, saj sem načeloma proti temu, da bi bila v mestu kakršna koli vojska. V nasprotnem primeru nas čakajo precej dolgotrajna pogajanja z JLA. Za zdaj pa je treba malo počakati.«

S čakanjem pa se ne strinja Pavle Gantar. Po njegovem mnenju nima smisla čakati na razplet, saj bodo morale vojašnice v vsakem primeru iz mesta. »Predvsem je pomembno, da mesto dosedanje vojaške objekte ovrednoti z urbanističnega vidika oziroma s stališča izrabe prostora in to takoj vključuje v novelacijo urbanističnih načrtov. To mora mesto delati ne glede na to, kako se bo razpletla zgodba v zvezi z Jugoslavijo. In tudi če bo JLA odšla, so ti prostori za slovensko vojsko neprimerni, saj vojska sredi mesta nima česa iskati. Tudi poveljstvo ne,« dodaja Pavle Gantar.

Mreža za Metelkovo. V nekem drugem času bi bil to utopičen načrt, danes pa je tu pred nami povsem realen in uresničljiv. Velika in odločilna neznanka je samo še razplet jugoslovanske krize. Glede ljubljanskih vojašnic pa sta možna dva scenarija. Če bo Slovenija ostala v Jugoslaviji, se bo moralo mesto glede izselitve vojske iz središča Ljubljane dogovoriti z vojaškimi oblastmi. Brez odškodnine za nekatere objekte in nadomestnih prostorov za JLA po tem scenariju najbrž ne bo šlo. Drugi scenarij pa je realnejši. Slovenija se odcepi od Jugoslavije, razglasi povsem samostojno državo, s tem pa postane tudi pravna naslednica objektov v državni lasti. Potem se bo mesto pogajalo z Republiko Slovenijo. Zadeve se bodo takrat najbrž veliko lažje in hitreje reševale. Ali pa tudi ne.

Jože Biščak

Pobuda ministru za šolstvo

Pobudi ministru za šolstvo, s katero g. Ivan Zupanc predlaga spremembo namembnosti vojašnice na Metelkovi ulici tako, da se vanjo -> prihodnje naselijo srednje šole -> je uvodoma zapisana trditev, da so se v sredstvih javnega obveščanja »proti koncu prejšnjega leta ... pojavljale pobude različnih skupin in združenj (potencialnih uporabnikov) za to, kako uporabiti prostore sedanje vojašnice na Metelkovi ulici v Ljubljani, če bi se iz nje izselili vojaki».

Ker ta trditev zaradi ne dovolj razčlenjenega in torej poenostavljenega prikazovanja pobude, o kateri(h) govori, ne ustreza dejstvom, hkrati pa zmanjšuje pomen in domet te pobude za spremembo namembnosti vojašnice na Metelkovi ulici, naj mi bo dovoljeno učinkom medijske amnezije izpostavljenega bralca opozoriti na nekaj osnovnih dejstev, s pomočjo katerih je mogoče uravnotežiti iz besedila pobude g. Zupanca kot samoumevno ponujajočo se vnašajočo prednost le-te:

1. pobuda, o kateri govori pisec, se ni pojavila v sredstvih javnega obveščanja »proti koncu prejšnjega leta«, temveč štiri mesece pred tem, v začetku septembra 1990, ko sta bila prva pobuda za spremembo namembnosti in narava te spremembe prvič predstavljena v javnosti v približno enakem ali celo večjem obsegu in z intenzivnostjo, na podlagi katere jo je bilo mogoče opaziti tudi zdaj;

2. le deloma drži, da gre za »pobude različnih skupin in združenj«: gre za pobude skupin, združenj, organizacij in posameznikov (v trenutku tega zapisa okoli 170 nosilcev prostorskih programov z okoli 600 aktivnimi udeleženci), ki delujejo na različnih področjih umetnosti, socializacij, športa, izobraževanja, skratka: kulture v najširšem pomenu te besede;

3. njihove pobude so se pojavljale v javnosti in se bodo uveljavljale povsod, kjer bo to še naprej potrebno, s samoorganizacijo nosilcev te pobude, imenovano Mreža za Metelkovo. »Protih koncu prejšnjega leta - natančneje: zadnjih deset dni v decembru, začeni z 22. decembrom, dnevom JLA, op. p. - so se v sredstvih javnega obveščanja pojavljale te pobude predvsem v kontekstu poročanja o ustanovni skupščini društva »Mreža za Metelkovo«, ki je zdaj v postopku registracije.

Tako v septembru kot v decembru 1990 sta ob dokaj natančni predstavitvi projekta Metelkova v množičnih občilih izšli v samozaložbi Mreže za Metelkovo tudi posebni publikaciji («MZIN» št. 0 in št. 1), v katerih so natančneje predstavljeni motivi, razlogi in subjekti te pobude. Tretja izdaja MZIN bo konec februarja 1991, na podlagi vseh treh pa je/bo mogoče g. Zupancu in zainteresirani javnosti tehtati argumente za večjo ali manjšo upravičenost obeh pobud.

Potem ko g. Zupanc navede nekaj iz lokacije in arhitekturne zasnove vojašnice izhajajočih argumentov, ki lahko v pretežni večini govorijo v dobro tako rekoč katerikoli pobudi, v škodo pa tudi, sklene niz argumentov tako: »Zaradi vsega navedenega je škoda, da bi že obstoječo, kot nalašč zaokroženo celoto drobili za dejavnosti skupin, ki lahko mogoče celo uspešneje delujejo na drugih mestih.« Izhajajoč iz enega od uvodnikov v nulli številki MZIN, pa ima tudi »drobljenje« v razmerju do »celote« lahko več kot en, tj. slabšalen pomen: projekt Metelkova podoba mesta, kakor jo opredeljujejo pojmi, kot so Red, Strogost in Vzdržnost, namreč »razbija« ter s tem prispeva k temu, »da je v tem mestu mogoče živeti. Z zahtev po preureditvi prostorov vojašnice na Metelkovi ulici za potrebe alternativne kulture, novih družbenih gibanj, mirovnistva, novih estetskih in socializacijskih praks želimo prispevan k demilitarizaciji Ljubljane in oživitvi ter obogatitvi raznovrstnosti v mestu. Želimo ustvariti prostore, v katere bomo zahajali brez strahu in prisile, v katerih se bodo ljudje zbirali, ustvarjali, diskutirali: v katerih bodo delovali kot javnost, ne pa kot anonimna mestna množica.«

Kar lahko zbujajo določeno zaskrbljenost, ni dejstvo, da se je ob in po pobudi Mreže za Metelkovo pojavila se pobuda g. Zupanca. Ob zahtevah, ki se že nekaj let pojavljajo v strokovni, politični in medijski javnosti, po urejanju prostorske infrastrukture srednjih šol v Ljubljani je ta pobuda povsem upravičena in legitimna. Tako tudi v kontekstu članka o pobudi Mreže za Metelkovo - o siceršnji usodi več kot ene vojašnice v Ljubljani tudi podpredsednik Izvršnega sveta skupščine mesta Ljubljane g. Peter Jamnikar poudarja, da »(bomo) z izpraznjenimi objekti JLA ... reševali tudi problematiko ljubljanskih srednjih šol...« (Sobotna priloga Delo, 26. januarja 1991, s. 21). Za pisca pričujočega teksta je torej predvsem s stališča pobude Mreže za Metelkovo problematična »neznosna« lahkotnost, s katero pobuda g. Zupanca le-to odpravlja (marginalizira) in ob vseh, vsaj teoretično in potencialno relevantnih ustrezn(ejš)ih rešitvah infrastrukturnih in konceptualnih problemov tudi za srednješolsko izobraževanje obe pobudi postavlja v izključujočo se (o)pozicijo. Na ta način se namreč - verjetno nehoti, a kljub temu in morda prav zato - odpira maneverski prostor politiki »deli in vladaj« med in nad prostorsko bolj ali manj enako deficitarnimi, toda na svojih ravnih ključnimi razvojnimi področji, medtem ko ravni mesta kot vsakdanjega in prazničnega življenjskega (produkcijskega, bivanjskega in izkusivnega) konteksta bivših, sedanjih in prihodnjih »srednješolcev« njegova pobuda ne upošteva ne socialno, kulturno in simbolno ne formalno politično.

Bratko Bibič Faninger, za Mrežo za Metelkovo

Spoštovani gospod Zupanc!

Priznam, da me je Vaše pismo v Suhovm prilogi prav spodbudilo k pisanju. Pohvale vredno je, kako skrbite za naše srednje šolstvo, ko predlagate, naj se naše dosedanje srednje šole primestijo v dresdanj vojašnico na Metelkovi, češ da so tam zelo primerni prostori za to dejavnost. Vendar kljub vsemu mislim, da se dr. Venclju, na katerega se sklicujete, ni treba postaviti v vrsto za prostore na Metelkovi.

Vedno govorimo o tem, da so naše šole dotrajane, do odpada omet ipd., sedaj pa je rešitev v enem od zelo starih kompleksov zgradb, v katerem naj bi nastil koloid: po zahodnem vzoru. Maio absurdno, se Vam ne zdi? Sploh pa se z eno stavbo naše šolstvo ne more spremeniti. Šolstvo izboljšajo le dobri programi in sposobni učitelji, ne stavbe, gospod Zupanc. Krivca za naše slabo šolstvo, kakršno to je, na tem mestu ne bi iskala. Vem le to, da ni krivo le to, de (še) nismo v Evropi, saj imajo na primer že na Šrilanki urejene prave kolidze, pa ta država ne sodi med najbolj razvite.

Mimogrede, sploh nam niste zaupali, kaj bi se zgodilo s stariimi in novimi šolami, ki funkcionirajo sedaj. Bi bile morda primerne za vrce? Ali bi ostale prazne z oznako »slabe investicije«?

Na nekaj pa vedno pozabljamo, tudi Vi pozabljate. Pozabljamo na mladega človeka srednješolca, študenta. Kajni kultura mladih je vedno odrinjena na stranski tir. Tako tudi po vaše, gospod Zupanc. Niti ne vprašate se, koliko mladih potrebuje svojo kulturo, verjemite, tudi srednješolci so med njimi. To ni kultura razbijajoča, temveč le kultura tistih, ki so odrinjeni v tem smislu, da nimajo svojih prostorov. Preprosto nimajo se kam dati. Nikakor pa nečem biti mid srednješolca, ki se »vleče« od lokala do lokala, ne da bi imel možnosti za svoje kulturne dejavnosti, in to samo zato, ker je kultura mladih vedno odrinjena.

Veste, gospod Zupanc, naše šole (pa toliko jih je!) preprosto niso dovolj za mladega človeka. Tistega »nečesa drugega« pa naša družba, najbolj enostavno rečeno, ne dovoljuje ali pa zapira oči pred tem problemom.

Če pa se že pojavi rešitev, kakršna je sedaj na primer, projekt Mreža za Metelkovo, kjer bi se mladi lahko zbirali, sodelovali v raznih aktivnostih, pač ukvarjali v kulturni različnosti, potem lahko seveda počaka.

Rešitve pa ne morejo čakati vedno v nedogled. Ali pa želi morda naša zlata praksa dokazati prav nasprotno?

Po pravici povedano pa lahko takšno mirno in hladno zgradbo, kot je vojašnica, spremeni le kultura mladih s svojim delom in domišljijo.

Verjemite, gospod Zupanc, srednješolci bi se v sedanji vojašnici počutili zelo urobno, kot nekakšni predrekruti.

Nataša Zavolovšek Arsov, Ljubljana

MREŽA

FLYING OBJECTS
Z A let. 91

METELKOVO

V letu 90 je na tem, torej ljubljanskem prostoru začela delovati zelo pomembna organizacija imenovana mreža za Metelkovo. Najbrž je že marsikomu znano, da se skupine in posamezniki (med drugim tudi SKB core kolektiv), ki so v mreži potegujejo ali pa bolje rečeno borijo za pridobitev kasarne na Metelkovi ulici v Ljubljani. V omenjeni kasarni bi si vse te alternativne skupine uredile prostore za urisničevanje svojih projektov. In s tem bi se končno razvil nekakšen center za kulturno ter drugo delovanje predvsem subkulture mladine.

Glavni del te mreže je, če lahko tako rečem GIBANJE ZA KULTURO MIRU IN NENASILJA

oziroma "mirovniki", okoli njih nes je, kot je zgoraj že omenjeno zbrano še mnogo drugih kulturno-umetniških skupin, klubov, posameznikov, ki svoje dejavnosti.

connection

Stari trg 13
61000 Lj. TEL 224666
predvsem pa mirovno misel izražamo za enkrat le samo preko časopisa M-ZIN

22. Decembra lanske leto pa smo vsi, ki smo tako ali drugače povezani s tem projektom, na dan JLA organizirali kulturno

Med. na str. 21

Nadaljevanje s 5te strani

manifestacijo na ključnih lj. območjih, da bi ljubljence, Slovence in vse ostale opozorili na naše namene. Bistvo tega dneva pa se je zgodilo na filofeksu, kjer se je mreža ustanovila v društvo, kar seveda pomeni da je pravno birokratska pot kljub že zdajšnji podpori ljubljanskih oblasti, do metelkove še bolj odprta in naklonjena. Sedanja vojaška garnitura tudi zagotavlja takojšnjo izselitev, ko naj bi ji zgradili nadomestljiv objekt v okolici mesta

No tukaj pa se začnejo težave oz. vprašanja resp. Jugoslavije in s tem tudi vojske ter namigovanja, da bi se v obstoječi objekt vselila nova slovenska vojska. Vendar mreža med

razreševanjem teh vprašanj nekega pridobiva na času s tem, da ko bo enkrat (upamo, da čimprej) prišlo do izselitve vojske oziroma obratno do zasedbe, že imela pripravljen program celotnega načrta in sploh načina delovanja v teh prostorih.

Drugačni prostori družbenosti

(zv) – V KUD »France Prešeren« poteka danes pod naslovom »Drugačni prostori družbenosti« kulturni sejem. Ki je neke vrste pregled nad delom t. i. alterscene. Nosilec prireditve je kulturni forum Altera pars pri socialdemokratski uniji, stranki torej, ki po besedah dr. Rastka Močnika izhaja iz tradicij novih družbenih gibanj in nove levice. Na kulturnem forumu Altera pars menijo, da je treba ohraniti »plodno napetost med političnim in državnim aparatom ter dogajanjem v civilni družbi«, hkrati pa le-tej omogočiti, da še naprej deluje kot dejavnik nepredvidljivosti in inovacije.

Sestavni del civilnodružbenega in alternativnega dogajanja pri nas je bila zmeraj tudi teorija in tako bo uvod v kulturni sejem ravno kolokvij z več tematskimi bloki: »Civilna družba in država«, »Novi konservativizem«, »Urbanizem«, »Politika telesa«, »Kultura, javnost, razredni boj« in »Norost« (na kolokvijju sodelujejo Rastko Močnik, Tonči Kuzmanič, Vlasta Jalušič, Ali Žerdin, Neda Pagon, Darko Štrajn, Andrej Fištravec, Braco Rotar, Avros Alexandrou, Elena Pečarič, Dušan Rutar, Igor Pribac, Jože Vogrinc, Miha Zadnikar, Vili Ravnjak, Marija Cigale, Marjan Ogrinc, Vito Flaker, Nace Kovač in Bojan Dekleva).

V dvorani KUD »France Prešeren« se bodo zvrstile okrogle mize in predstavitve: Amnesty International, knjižne zbirke Studia humanitatis, predstavitev novega koncepta časopisa Katédra in mariborske »alterscene«, okrogla miza o šolstvu in projektu Metelkova ter predstavitve socialdemokratske unije Slovenije, Odbora za družbeno zaščito norosti, Roza kluba in Kluba mednarodnega prijateljstva.

Kulturni program pa obsega nastop lutkovne skupine Nine Skrbinšek, gledališke skupine Guliver, plesne skupine In Takt in večer Esada Babadžića. V preddverju je razstava fotografij Jožeta Suhadolnika in programa Mreže za Metelkovo.

DELOVA OKROGLA MIZA: SEDANJI TRENUTEK SLOVENSKE ALTERNATIVNE KULTURE

SPOPADI ZA AVTONOMIJO

Kulturni sejum SDU v KUD France Prešeren in tudi incidentni spor Živadinova in NSK s kulturnim ministrom sta znova, tudi v širši javnosti aktualizirala problem slovenske alternativne kulture, ki ima že večdesetletno zgodovino in vzdržuje produktivno napetost med civilnodruženimi zahtevami in vsakokratno oblastjo.

Predvsem temni, ekscenčni dogodki, povezani z aferami ob punku, Laibachu, Novem rocku, in plakatu Novega kolektivizma so postale na tej poti, ki pa pozna tudi že vrsto institucionalizacij (recimo Zvezo društev Škuc-Forum, Radio Student, Marš, alternativna gledališča, mirovniško gibanje, klube seksualnih manjšin, K4...)

Alternativa je na Slovenskem kar se da specifično profilirana, marsikaj je pod njenim okriljem, kar drugod ne bi sodilo na njeno področje. Kaj je posebnost slovenske alternativne kulture in njenih ustanov, je bilo zato osrednje vprašanje, ki smo ga zastavili sociologom Rastku Močniku, Pavletu Gantarju in Andreju Fištravcu, samostojnemu kulturnemu delavcu Marjano Ogrincu, svetovalcu Republiškega sekretariata za kulturo Albertu Kosu in predstavnikom alternitivnosti Andreju Rozmanu (KUD France Prešeren, gledališče Ane Mornar), Bratislu Bibiču Fainbergerju (Mreža za Metelkovo), Sašu Gazdliču (Gibanje za kulturni miru in nenasilja) in Branetu Mozetiču (Rocko klub).

**Alternativna kultura na Slovenskem ni pu-
blično, niti ni vsak umetniški eksperiment oziroma sploh ni eksperiment, ampak je ...**

GANTAR: Alternativna kultura pomeni produkcijo različnih novih življenjskih stilov, oblik življenja in se ne nanaša zgolj na estetsko prakso, temveč na način življenja, na organizacijo mest... Alternativna kultura je običajno izrazito urbana, čeprav lahko tudi v zelo majhnih naseljih najdemo njene sledi.

In kaj se je zgodilo z alterkulturo na Slovenskem v prehodu iz socializma v kapitalizem? Po mojem je prišlo do velike izpraznitve. Če je bil čas v sredini osemdesetih let zaznamovan z dominantno pozicijo alterscene v smislu, da je definirala ne samo način odgovora, temveč predvsem vprašanja v tem kulturnem prostoru, je sedajni politični pluralizem vse to pokonzumiral na drug način. Smo izpraznjeni, kar se kaže v tem, da je alterscena v veliki meri zgignila kot konfliktno polje in se teče v zadnjem času, tu in tam, ob kakšnih sporadičnih uporih umetnikov znova vrača v javnost.

V zadnjem letu je bila nevarna razpršitev na majhne, tako rekočo polprivatne institucije, ki so imelo omejeno kroge poslušalcev, gledalcev, sliško občinstvo. In sedaj se to povezuje, na primer pri Mreži za Metelkovo, ki ni samo organizacija za pridobitev prostorov, temveč ima širše cilje – vpljati komunikacijsko mrežo med ustanovami alterscene.

Aktualno je torej povezovanje alternativnih nosilcev, ne pa njihovo pomenotenje?

GANTAR: Morali bi uvesti komunikacijsko mrežo, ki omogoča sodelovanje, skupno nastopanje, še posebno v odnosu do politike. Sem eden tistih, ki mislijo, da mora alterscena ostati v okviru civilne družbe! To namočna zaostrem. Po mojem bi bilo za te skupine izjemno slabo, če bi se politizirale v tem smislu, da bi se navezale na kako specifično stranko ali skupino strank. Ključne točke so sedaj dejansko vprašanje državnega sofinanciranja (nefinanciranja), ki se veže seveda na pojem nacionalne kulture. Ta pojem je sestavljen iz dveh elementov: iz »družbe« velikih besed in uvrstitve v proračunska sredstva. Nacionalna kultura je tista, ki jo financira proračun. Mi seveda na takšne distinkcije težko nraistamo.

FIŠTRAVEC: Sam rajši govorim o mladinskih kulturah. Zakaj? Preprosto zato, ker se znotraj mladinske revolucije tematizira nova pozicija celostne individualizacije človeka. Pozicija torej, ki je sposobna alternativnega uveličenja. Mladinsko pri tem ni več generacijski, ampak transgeneracijski pojem. In s tem, ko rečem »mladinsko«, v bistvu izrečem afirmativno definicijo. Če pa govorim o alternativni kulturi, pa že vnaprej uvajam distinkcijo, ki ima različne konotacije. V tem kontekstu mladinske kulture to pomeni, da je alternativno nekaj, kar se definira v odnosu do drugega. Toda ko skušam razmišljati o teh subkulturah ali mladinskih kulturah, razmišljam predvsem v kontekstu tematizacijskih potencialov, ki so pač očitno univerzalni in vzpostavljajo pluralni kontekst.

MOČNIK: Fištravec je uporabil izraz mladinske kulture, vendar je treba ta izraz vzeti cum grano salis, kajti mladina so zdaj naši otroci, ne pa Gantar, Fištravec in jaz, ki delujemo v alternativni že kakih dvajset let.

Tudi jaz sem imel težave, ko sem skušal alternativno kulturo določiti pozitivno, ker brž ko rečemo alternativa, smo jo določili samo negativno. Dve opori bi za to predlagal: prvič, lahko bi začeli z junško epopejo o zaslugah alternative v boju z demokracijo. Druga opora so zgodbe groze o tem, kaj se je zgodilo, ko je alternativa poniknila iz prazarišča (ali ko je prišla na oblast). Ampak vse to bi bilo še vedno racionalno določanje glede na establishment, čeprav je tudi pri tem definiranju zrno pozitivne določive, da ima namreč alternativna ustvarjalnost posebno razdaljo do ideologij, ki lepo skupaj te stranke na države itd. To ni več kritična razdalja, kakršna je bila v šestdesetih letih, ko smo pač jurili na državo, oziroma smo na tih mislili, da je treba narediti revolucijo, pač pa je ignorantska razdalja – da namreč te ideologije za dejavnost alternativ niso več bistvenega pomena, ampak so samo drugotine.

Alternativa je bila nosilec tistega, kar je opazil Marx, da namreč zgodovinski čas ne teče na vseh področjih družbe enako. Skratka, gre za rekonstrukcijo zgodovine na pluralen način, kar pomeni, da je alternativa tisto, kar bo pozneje iz prihodnosti videli kot zgodovinsko specifičnih epoh (kar se že dogaja, če gledamo, recimo, nazaj v sedemdeseta leta – in rečemo: kaj pa je bilo v sedemdesetih letih pomembno, in naštejemo: Pankrt, punk, mirovništvo, začetki feminizma).

Tu pa smo že pri vprašanju zgodovine slovenske alterkulture, ki pozna vzpone in padce, zatone in ponovna vrnjenja.

OGRINC: Spontane koalicije med subkulturo, glasbo in intelektualci, ki se je razvijala v sedemdesetih letih, ni več. Pogosto se vprašam, zakaj so intelektualci branili punk? Zakaj so branili to mularijo, ki je delala ekscese in šla vsem v nos? Edini odgovor, ki ga lahko dohim danes po desetih letih in več, bi bil, da je punk v sebi nosil na eni strani specifičnost subkulturalnosti, na drugi pa je bil edino možni kanal, kako artikulirati upor, in punk ga je artikuliral spontano, ekscenčno – kot se pač za vsako pravo mladino, ki ji hormonski sistem normalno deluje, spodobi. Mislim, da je prišlo do zanimivega spoja. Na eni strani je bila dediščina šestdesetih let, kjer je veljalo, da je tisto, kar se je pri nas dogajalo na ravni

subkultur, pripadalo posameznikom, ki so se šolali na srednjih šolah in fakultetah. Pri punku se je zgodilo to, da je šel generacijsko nižje in pritegnil tudi mladino osnovnih šol. V času policijskega totalitarističnega rdečega režima se vsebine politične narave niso mogle artikulirati dovolj svobodno, skozi punk pa so se lahko. In zaradi tega so ga intelektualci podpirali. Kakor hitro pa je prišlo do tega, da so se lahko te politične vsebine artikulirale avtonomno na drugačne načine, je interes za punk padel.

Prvotni akterji so se v zadnjem času lepo etablirali in enotavno so zasedli določene pozicije v alternitivnostih. Štus pa je v tem (in to je podoben, kot če imate leskev, na kateri je zavoden en klin), da na istem mestu ne moreta sedeti dva. In problem je sedaj v tem: če namreč Gantar vidi možnost razvoja novega s povezovanjem institucij, se bojim, da se lahko vrtimo v zaprtem krogu, kajti te ustanove so se izkazale od leta 1985 naprej za nesposobne odpirati kanale novim možnostim, novim silam in novim idejam: zato delujejo kot zamašena dreznaja. Alternitivnostje so potrebne, toda imeti morajo čiste kanale, čiste sifone in odvode.

Metelkova je še v zraku, toda tu je znameniti K4, se pravi sedanost (vsaj ljubljanske) altercene.

OGRINC: Obhujljena Meka na Kersnikovi 47? Iz tistega, kar naj bi delovalo kot fokus mestnega prostora z artikulacijo subkulturnih vsebin, je nastal objekt v rokah študentske organizacije. Študentske vlade. Tu se postavljajo vprašanja, kaj imajo študentje kot družbeno skupino urez kakšnega drugega imenovalca razen študija skupnega s subkulturo in mladinsko kulturo? In zaradi tega postavljamo temeljno zahtevo po avtonomnosti mladinskih subkulturnih centrov, in ne samo v Ljubljani.

Mladí danes nimajo dovolj možnosti, ker smo ravná in s politiko obnorená dežela. Zato se je narkomanjá v zadnjih letih lako razširila, da dobim kurjo polit. To so resni problemi, povezani z vprašanjem, ali posameznik lahko zasebe, ali se lahko z nečim svobodno ukvarja? Ali pa bo pristal v samozadostnosti in bežal od realnosti, kar je pri narkomaniji tipičen problem. Kadar me prijatelji iz Jugoslavije vprašajo, kaj se dogaja v Ljubljani, jim povem, da je v zadnjih nekaj letih doživela yuppiejevski udar. V Ljubljani so nekateri ugotovili, da se da od alternativne dobro živeti.

Mislim, da je edina subkultura, ki daje upanje, rock'n'roll, in to zato, ker je transnacionalen in hvalabogu ni vezan samo na eno zatočko podalpsko kotlino in vse, kar se je s teh hribov odvečnega v njej nabralo. Alternativna kultura v najširšem smislu je transnacionalna, kar pomeni, da gre lahko od tukaj kar ...oli, pa se bo »stekalo« za kaj gre. Nacionalna kultura pa je v svetu eksotika. Opozorní naj se na delitev na predmestjske družbe, ki so družbe reda in discipline, in na medijske družbe, ki temeljijo na učinku. Alternativno lahko tudi televizija iztrebi, alternativci več ne. Prej ali slej bodo spet prišli na površje. Oni so pač takšni – full živijo.

Ali danes obstaja pri nas kaka alternativna etablirani alternativa? In kako je z razmejčitvijo, da vsa margina pač ni alterkultura, morda ob primeru Mreže za Metelkovo?

BIBIČ FANINGER: Dispozicija tega projekta je v bistvu dvojna. Naprej skuša reševati infrastrukturni problem, predvsem prostorske probleme, o katerih zgodovini je govoril Ogrinc. Na to gledam kot na izkušnjo posebnega poraza. Drugi vidik je pa tisti, o katerem je govoril v začetku Gantar, namreč t. i. komunikacijsko-kooperacijski. Tako je torej najostrejšave razčlenjena kompleksnost in strukturiranost tega projekta, ki se na obeh straneh navezuje na zgodovino, in sicer bojov za prostore, in, na drugi strani, na probleme alternitituciji, ki jih je Ogrinc kritiziral.

Na e...ani lahko ugotavljamo neprestano marginalizacijo institucij, po drugi strani pa je šlo za čisto »naraven proces« profesionalizacije. Večina ljudi, ki so delali in še delajo pri Škucu, je izšla iz statusa študenta. Prišla je do točke, ko se je morala odločiti, kaj bo naredila s tistim, s čimer se je ukvarjala v prostem času, in kaj bo počela za svojo eksistenco. Eni so se odločili tako, drugi drugače. Ta proces profesionalizacije je potekal istočasno udi s kanaliziranjem drugih interesov v sfero tiskarstva, kar je soddalpač z demokratično resno sistema in tudi z medijskimi premenitvami.

Arca za Metelkovo se imenuje po lokaciji ojskiga objekta v Metelkovi. Ali stojite in adete prav z zasedbo tega objekta?

BIBIČ FANINGER: Mislim, da so tukaj peje odpre, čeprav je moje mnenje, da je čeba delati, da se del tega vojskega objekta kasarne dobi, in to prav zaradi karakteristik, ki jih ima sam objekt (obseg in lokacijski) tako na simboli in pragmatični ravni.

GAZDIČ: Za nas mirovnike je še posebej važno, da je ta objekt vojaški. Ta v Metelkovi je v redu, ker gre za najprimernejšo točko v mestu. Da je vojaški objekt, je pomembno zato, da zamenja rigiden sistem subordinacije z decentraliziranim sistemom. In to je tudi to, o čemer je bilo govora do sedaj, da se namreč z vprašanja vsebin teh posameznih skupin, ki so vključene v Mrežo za Metelkovo, pride na vprašanje forme. Se pravi, kako bodo te, pogosto tudi konfliktné skupine funkcionirale skupaj? Gre torej za skupine, ki so že etablirane (kot npr. NSK), in vprašanje je, kako bodo soobstajale s popolnoma marginalnim skupinami. Poleg tega mi v tem kontekstu manjka cel kup skupin, ki niso zajete – npr. bosanske kavarne.

Katere subjekte tu še opazate?

BIBIČ FANINGER: Pri Mreži je zanimivo to, da se je prijavilo (kar me je razveselilo) makedonsko kulturno društvo v ustanavljanju. To vnaša nek čisto drug vidik glede na zgodovino alternativne kulture.

ROZMAN: Etabliranje in institucionaliziranje alternative? To se mi zdi normalno, potem ko si izboriš prostor. Trparija bi bila, da se potem umakneš stran in ga pustiš mlajšim. Normalno je, da se od tebe kot poštenega človeka pričakuje solidarnost do drugih, ki prav tako potrebujejo prostor, hkrati pa se mi zdi bistveno, da alternativa usvarja nove institucije, ki so modernejše kot tiste stare, okostenele.

Ana Monró hoče še vzdržati pozicijo, ki se na primer loči od kranjskega Prešernovega gledališča?

ROZMAN: Naš cilj je, da se profesionaliziramo, vendar ne da pridemo na isti »štos«, kot ga ima kak drug teater, ki ima toliko in toliko zaposlenih in je bistveno dražji od nas. Toda če gre naše gledališče gostovat v Novo mesto, smo dražji od Drame SNG. Zakaj? Zato ker imajo oni stalno zaposlene, mi jih pa nimamo. Skratka – nam gre za to, da se naš model institucionalizira, da lahko za isto ceno ali še ceneje (ker nas je malo) pridemo v Novo mesto. Ne pa, da se dogaja, da ne moremo priti (čeprav ima Drama 30 igralcev, mi pa manj).

MOČNIK: V čem je razlika med gledalištem Ane Monró in kranjskim teatrom. Ana Monró, ki je alternativno gledališče, je mimezis praxeos, zato ve, da če vzame petdeseta leta, pride do mimezisa – televizije, in je uradni jezik slovenske kulture italijansčina. Tak domet je za institucijo navadnega slovenskega narodnega gledališča nedosegljiv.

GANTAR: Institucije alterscene, ki so v bistvu samo društva, imajo nujno določene omejitve, recimo prostorsko, finančno, in lastne regidnosti (recimo: etabliranje – ko določeni ljudje postajajo neobčutiljivi za nove stvari, ki se pojavljajo, in predvsem gledajo bolj na sebe). Sicer pa, če vzamemo Škuc-Forum, bi videli, da je to pravzaprav ustanova, ki je namenjena predvsem spodbujanju in promoviranju določenih alterpraks, umetniških, estetskih in drugih. Pri tem pride do stopnje, ko se postavi vprašanje, ali ostaja to zgolj kot amaterizem, četudi kvaliteten, ali pa se prevesi v profesionalizem. Veliko stvari je prešlo v profesionalnost, tipičen primer je npr. gledališče Ane Monró. Ogromno projektov namreč v začetku propade, nekaj pa jih ostane in se razvijejo v poklicnost, kar pri Škuc-Forumu vsekakor podpiramo. Mislim, da se moramo zavedati, da je alterscena lahko dobro organizirana in finančno močna. Nekateri pravijo, da se da od alternativne dovolj dobro živeti. Jasno, to je tudi naš cilj!

Torej se moramo rešiti iluzije, da je alternativa romantizirana margina. ....

GANTAR: Delitev na profesionalno alternativo in amatersko odpade. Ta delitev že skoraj deset let ni več aktualna.

BIBIČ FANINGER: Pri Mreži za Metelkovo je zame ekonomski vidik zanimiv, kajti obseg stvari je tak, da so nekatere stvari že postale ekonomsko mogoče in racionalne. Problem je v tem, da se samo od odpiranja kanalov skoraj ne da živeti, kar po drugi strani pomeni, da ni menedžmenta tega tipa sprično (ekonomsko gledano) visoke rizičnih stvari na altersceni.

ISTRAVEC: Pri alternativni kulturi se pojavlja strah oziroma sindrom, namreč novelečarski strah pred institucijami. Vendar je ustanova pač najbolj funkcionalna oblika, ki zagotavlja kontinuiteto. In sprično vsaj minimalne institucionaliziranosti alternativne kulture na Slovenskem obstaja vez med študentskim revoltom vse do dogajanja v današnjih Jugoslavije zabrisana. Dilema profesionalno-amatersko je vsiljena, vulgarno birokratska dilema. Slovenska alterscena je enostavno že s svojo dvajsetletno zgodovino preživela te dileme. Tako da sedaj začenja konstituirati lastno ekonomijo, ki pa je možna zaradi tega, ker so postali alternativni načini življenja enakovredni drugim načinom. Se pravi, da lahko funkcioniraš znotraj alternative, ne da bi vstopal v ta etablirani diskurs. Pri tem forma institucije sama po sebi ni problematična.

MOZETIČ: Bistvo alternative je bolj v vsebini kot v sami formi, zato verjetno ne moremo enačiti alternativne kulture z mladinskimi kulturami. Te ga bo sedaj vedno več, recimo kake skavske organizacije, kulturne organizacije cerkve ipd., kar pa ne more biti alternativna kultura. Mislim, da mora slednje biti čisto, kar ruši, oz. je v nasprotju z določeno ideologijo ali določenim redom, predvsem pa z elitno, močično, etablirano kulturo. Mreža za Metelkovo je alternativni projekt, ne združuje pa povsem alternativne. Recimo slikarji, ki so zraven, so tu verjetno iz čisto drugih razlogov; če bi oni tam obklovali recimo alternativno likovno akademijo, potem bi bila to alternativa pri samih likovnikih. Glede na spremembo režima pa je po eni strani logično, da je alternativa za nekaj časa do neke mere zamrla, ker je prej v bistvu združevala dosti teh idej, ki so prišle sedaj na pozicijo.

Naslednja stvar, ki se mi zdi značilna, pa je, da je po vohitvah in pred njimi velik del alternative koketiral z določenimi strankami in upal, da se bo kaj premaknilo v zvezi z njenim formalnim položajem. Ali je stvar subvencionirana ali ne, je bil tisti moment, ki je za nekaj časa utišal določene dele alternativne. Sedaj pa, ko se vedno bolj kaže, da se bo subvencionarila predvsem nealternativna kultura, to upanje vedno bolj usiha. Zato je logično, da se ta alterscena spet združuje.

Zakaj je vaš Roza klub eden od udeležencev kulturnega sejma SDU in vključen v Mrežo za Metelkovo...?

MOZETIČ: Zaradi položaja v družbi, pa tudi sprično posebne vsebinske alternativnosti, kajti določene kulturne vsebine so v zgodovini stalno alternativne. Ko sem se pogajal (to so tipične poteze bivše ali sedanje alternativne, da se z novo oblastjo ali sedanje alternativne ni koketiranje) za subvencije, za podporo pri g. Capudru, se je zgodilo naslednje... Moram povedati, da je šlo za knjige, ki v svetlo niso niti slučajno nobena alternativna kultura, so pa združene v zbirko, ki se označuje kot zbirka homoseksualnih knjig in naj bi izhajale pri Škucu. Po mnenju Capudra pa takih projektov nacionalna institucija ne more nikoli subvencionirati. Ne morete subvencionirati založbe, ki počne nekaj, kar ni v skladu z nacionalno kulturo. Osebnost je torej ustrašil škandalu in slovenski javnosti, če bi subvencioniral take projekte.

RESPONDA: Vidimo, da se vsiljajo nov tip institucije. In to, kar vidimo, je boj za novo institucijo, za ustanovo iz konca 20. stoletja. Efiravec je rekel: boj za ekonomijo; jaz bi rekel: boj za zgodovinsko spremembo. To se kaže kot boj proti tistim, ki pravijo: ni alternativne ali — mi smo edina alternativa. Brane je omenil alternativno akademijo. Rekel bi, da smo sedaj v trenutku, ko bo postala aktualna alternativa univerza. Koncepti nacionalne univerze je postal zastarel in to se kaže v boju proti mariborski univerzi. Sedaj je prišlo drastično na površje, da ljubljanska univerza nekorektno zatira mariborsko, čepeč na svojih lovcih.

Ali je bila odločitev za trnovski kulturni sejem Altera pars strankarska odločitev? Mar se je stanka SDU uradno zavezala alternativni?

MOČNIK: Stranke nisem še ustanjavljati zato, da bi potem pripeljal alternativo na svoj mlin — ampak narobe. Stranko sem ustanovil zato, ker sem videl, da bo šlo slabo s celo družbo in se ne bomo dobro počutili, če ne bomo uporabili tovrstnih orodij — naj so še tako okorna in v bistvu odurna. Svoj čas na Zemlji bi rad preživel v prijetnem okolju. Ugotavljam, da tega brez alternative na mojem. In če je treba ustanoviti stranko, da alternativo pripeljem na sceno, je treba pač to narediti.

ANTAR: To je tvegano. Mislim, da ni dobro, da bi raven političnega organiziranja preprosto enačili s kulturno diverzifikacijo. Nobena skrivnost ni, da sem član neke druge stranke, dosti aktiven član. Ampak dejansko, na čisto osebni ravni, pa ti dve stvari ločujem. V kakšnem smislu? Npr. bivša ZSMS je bila nekakšen pokrovitelj altersece. To sedanja Liberalno-demokratska stranka ne more biti, ne sme biti. In ni dobro, da bi bila. Vsaj v tej obliki ne. Lahko močno zagovarjamo preference altersece v parlamentu itd. Ne smemo pa biti ljubjska stranka. Stranka mora navznoter uravnotežati zadeve med posameznimi segmenti, med ekonomijo, kulturo itd. Ne pa delovati kot lobi. Danes dejansko poznamo dve stranki, ki nista stranki, ampak sta ljubja — (1.) kmečka zveza in kranjski liberalci (oz. obrtniki). In zato bi rekel: alternativa nima naravnega zaveznika v nobeni stranki, so pa lahko določene stranke, ki z veliko naklonjenostjo zagovarjajo preference altersece.

MOČNIK: Uvajaš metafizično distinkcijo, zagovarjati preference naravnih zaveznikov. Vrgel bom zelo grobo tezo: leve stranke so naravni zavezniki alternative, ker imajo bistveno drugačno razmerje do civilne družbe in politike... Priznavam zasluge Liberalno-demokratske stranke in ZSMS. In če ne bi bilo tako, bi bila mogoče tudi alternativa veliko manjša. Mislim, da je zgodovinska pozicija levih strank (ali nekonvencionalnih, kot je bila ZSMS) taka, da imajo bistveno drugačno razmerje do civilne družbe. In to je to — da se namenoma postavljajo v dialektično napetost s pobudami civilne družbe in jih ne poskušajo totalizirati v svoj projekt...

GANTAR: Nisem prepričan, da je tako z vsemi levimi strankami...

MOČNIK: Vemo, kdo se je bojeval proti alternativni pred desetiimi leti! To zame niso leve stranke...

Mirovnik! Inate že lepo bojovniško tradicijo. Kako je videti vaš projekt?

GAZDIČ: Naš projekt demilitarizacije je zelo političen in ga mimo strank sploh ni mogoče spetjati, ker morajo o njem stranke povdati svoje ravno tako kot državni aparat. Je pa kultura miru in nenapadila tista od zosa in presega. Stranke so zagovornice naših idej in si na naš račun nabirajo volivce.

Ima Roza klub kakšno drugačno menje?

MOZETIČ: Mi smo ravno tako organizirani kot stranka. Naši projekti so v glavnem kulturni, ukvarjati pa se moramo v bistvu s celotno infrastrukturo, ker od družbe kraklo malo ne moremo pričakovati nikakršnega denarja. Po drugi strani pa strankam ne moremo nabrati kaj dosti volivcev, ker smo očitno tako alter ali na margini, da nismo v nobenem skladu z obče veljavimi smernicami, načeli, močnejši slovenske družbe.

BIBIČ FANINGER: Je alternativna kultura politična? Politika je v tem, da ni resniško uteseljena. Sproža globalne probleme, ki zahtevajo razvojno strategijo, in to glede na partikularnost svojih področij. Vsaka politična stranka izhaja iz boja za oblast, medtem ko gre alternativna kultura iz tistega, čemur lahko rečemo civilna družba.

FISTRAVEČ: Nobene težave ni, če si družbo zamislimo kot pluralen konstrukt, ki je sestavljen iz avtonomnih sistemov. Na neki točki se ti sistemi srečajo. Socialdemokratska unija se lahko sreča z alternativnimi kulturami, kot se je ZSMS srečevala z alternativnimi kulturami. In ravno to srečevanje ZSMS — takrat alternativne politike — z alternativnimi frakcijami je bilo obojestransko koristno. Če se ZSMS ne bi bila sposobna na simboli ravnih srečati z alternativnimi kulturami, tudi ne bi bila sposobna za svoj notranji politični prevrat. Krščanski demokrati zdaj osvajajo študentske organizacije na univerzi, tako študentska organizacija ne bo delovala v svetlih tradicijah UK ZSMS na Univerzi, ampak bo odpravila MARŠ, Katedro, ne bo več financirala Radia Študent itd.

Če bo študentska organizacija padla pod vplivom drugih političnih tokov, bo pač treba iskati mecene druge. Alternativa kultura ne živi od 200 odstotnih subvencij, kakor etablirana kultura. Pri njej ne gre za tolikšne zneske. Gre za šestinske, polovične, tretjinske zneske...

Opozoril bi še na strukturni element, ki se mi zdi zelo pomemben, namreč element lokalnih ravni. Ko govorimo o Sloveniji, nasedamo prividu metropole. Demos je dobil nekaj odstotkov več v republiškem parlamentu in lahko deluje, dokler bo mašinerija ubogljiva.

Do določene meje; pri dvotretjinski večini to ne gre več. Zadeva se je prva faza, soprogramna, mariborskega proračuna, kjer je zapisana podpora za Katedro, Mladinski kulturni center in Marš, to pomeni, da bo mesto dalo za univerzitetne projekte v Mariboru 2,5-krat več denarja, kot daje republika.

KOS: To so reči, ki jih od alternative pričakujemo; nove oblike samoorganizacije, novi modeli, da ne bi alternativa računala in pristajala na enake principe subvencioniranja kot etablirana kultura. Ne gre za to, da bi ji odrekli sredstva. Mislim, da je naložba v alternativo zelo racionalna, kot je rekel Močnik. Za malo sredstev pravzaprav dobimo veliko. Zanimati smo, da pravzaprav vi sami odkrivete nove oblike, ki bodo vplivale tudi na že uveljavljene institucionalne oblike. Menim, da to ne more ostati brez vplivov in učinkov, ki se kažejo na nekaterih ravneh.

Treba je povedati, da ima tudi ljubljanski mestni sekretariat za kulturno akcijo, ki malo širka oziroma nadomešča tisto, za kar ni skrbela republika; organizirala se je z geslom »Ljubljana — mesto kulture«. Tudi KUD France Prešeren se financira v mestu in je lep zgled, kako ta projekti funkcionira...

GANTAR: Toda v tem je zanka. Poleg drugih institucionalnih sprememb bodo občine izgubile tudi svoje samostojne vire financiranja.

ROZMAN: KUD F. Prešeren ima ljudi, ki delajo, in nima redno zaposlenih. Tani so honorarno. Ker je to drugačen model, kot ga ima Cankarjev dom, je pač bistveno dražji in je toliko bolj odvisen od posamičnih pridu-tev. Se pravi, da je dejansko dražji.

MOČNIK: Vlade uporabljajo denar davkoplatevalcev in zato ga morajo uporabljati v obče dobro. Kaj pa je prispevek uporabni k obče dobri, se vidi iz razlike med delalci, kjer alternative pred demokracijo ni bilo, recimo Srbijo in Hrvaško in Slovenijo, kjer je bila alternativa pred demokracijo in je še pod demokracijo.

Kakšen je pogled Republiškega sekretariata za kulturo na alternativne kulture — predvsem glede na razne polemike, kajti na vaš sekretariat letijo razni očitki: kakšno mesto ima alternativa v vašem programu, kako jo obravnavate?

KOS: Ti očitki so najbrž razumljivi. Kot institucija smo morda pretoji in alternativne fenomene zaznavamo z zamudo. Se pa z njimi ukvarjamo, in to od ministra navzdol. Zagotovim lahko načelno naklonjenost alternativni kulturi in zavest o potrebi, da to kulturo obravnavamo kot komplementarno del nacionalne kulture, in ne podcenjevalno. Kot alternativo na ožjem gledališkem področju pojmuje tisto, kar odstopa od prevladujoče prakse; takšna je alternativnost Slovenskega mladinskega gledališča (to je institucija), ki je v preteklosti uveljavljala alternativne modele organiziranja in produkcije v gledališču; znotraj nje so se uveljavili alternativni principi dela, ki so obrodili zelo plodne rezultate; v gledališču pa so alternativne tudi druge oblike organiziranja in produkcije, na primer v Ani Monro in NSK. Te reči imajo tudi povraten učinek na etablirane ustanove in jih torej skušamo razumeti in podpirati.

Imate kakšne številke iz letošnjega programa?

KOS: Za gledališko področje je bilo objavljeno, komu je namenjena podpora. Kar zadeva alternativo, moram povedati, da je razdeljena po posameznih resorjih — gledališče, film, založništvo, glasba, likovna dejavnost itd. Razmišljati pa smo tudi, da bi osnovali poseben resor za alternativo. Pri tem se je postavilo vprašanje smiselnosti; koliko časa bo alternativec še zastopal alternativne interese oziroma bi občutiljiv za spremljanje teh reči. Načelno lahko zagotovim odprst. Si pa v tej naši metodologiji dela programi, ki prihajajo k nam, med seboj konkurirajo. Prihajati morajo do selektivnosti. Prizadevali si bomo, da bomo to vključevali strokovno presojo. Osebnost mislim, da že postojni kriteriji kvalitete ne more biti edini v zadnji. Se pravi, da je treba upoštevati fenomene, tudi če niso do kraja artikulirani, ki so torej pred časom. Problem je seveda, kako to zaznavamo in vrednotimo, kajti doskrat se nam pod plaščem alternative ponujajo tudi projekti, ki to v bistvu niso in ki prevzemajo znane obrazce; tudi v predračunih — ki so nam predloženi — so prepisani po modelih, kakršne imajo etablirane ustanove. Skratka: tu se skušamo znanji po svojih najboljših močeh in tudi angažirati ljudi, ki so alternativni blizu

Kaj pa moralni predsodki – jih imate ali nimate?

KOS: Najbrž ima vsakdo kakšne skrite moralne predsodke do te ali one stvari. Z racionalizacijo jih seveda skušamo odinstiti. Za se lahko rečem, da teh moralnih predsodkov nimam in zdi se mi, da jih je treba nasploh izključiti iz kulturniške igre.

GANTAR: Kulturna politika je vprašanje preferenc. Sam priznam legitimnost temu, da kulturni minister reče, da ima drugačne preference. Na sestanku z zborom kulturnih delavcev je to jasno povedal: tisti, ki so bili v prvi vrsti, bodo šli malo nazaj; tisti iz četrte vrste bodo šli malo naprej... tako nekako je rekel. Paradokсно je seveda to, da je bila alterscena ves čas v ozadju. Tudi danes je v zadnjih vrstah – to je težava. Kulturni politiki ne očitam, da je preference zamenjala, oziroma da je sploh dala poudarek preferencam, očitam ji tehnologijo vodenja politike: tehnologija vodenja pa gre po dveh ravneh. Mislim, da bi morali postopoma preiti k projektnemu financiranju in opustiti letno. Institucija nacionalnega pomena ima zagotovo nekaj, česar nima nobeno slovensko podjetje – od 1. 1. do 31. 12. zanesljivo prejema plače. Morali bi imeti tudi sklad za inkubacijo in tveganje pri nekaterih projektih. Ta bi moral delati vse leto. Ker pride do projektov, pri katerih je planiranje težko izvedljivo. Tu pa lahko inicialna sredstva omogočijo, da se stvari speljejo. S tem bi lahko blažili tudi medletne udarce – pojav novih idej itd., in seveda tvegali. Pri financiranju je vedno tudi tveganje. Vi pač veste, kaj finansirate, ko financirate Dražno. Financirate kvaliteto, ki je takšna ali drugačna, o njej torej lahko presojamo tako ali drugače. Kadar pa financirate Škučeve zadeve, se lahko obnašate zelo fleksibilno. Lahko so velika nihanja, veliki uspehi, pa tudi padci. Takšno tveganje je treba prevzeti.

MOZETIČ: Krepko dvomim o strokovnosti tega sekretariata – čisto zaradi enostavnega, konkretnega primera. Znamenito knjigo Michela Foucaulta Zgodovina seksualnosti (ta je v programu za 1990 zaradi pomanjkanja denarja za las ušla subvenciji) so zdaj okarakterizirali kot kvaliteto nezadostno.

Mislim, da je glavna ovira pravzaprav usmerjenost – ideologija. Četudi bi imeli alternativen sklad, dvomim, da bi posebne skupine imo kulturne dejavnosti narkomanov, norcev, homoseksualcev in še koga) kdajkoli dobile pri financiranju kakšne posebne ugodnosti.

GANTAR: Vrnil bi se h kulturni politiki. So stvari, ki jih v tej politiki razumem in so nekatere, ki jih v njih zamerim. Razumel bi, če bi rekli: v okviru naših preferenc – političnih itd. – izdaja knjige M. Foucaulta Zgodovina seksualnosti ni primerna. To bi razumel; to bi od obstoječe kulturne usmeritve pričakoval. To stališče bi sicer kritiziral, a bi ga razumel. Poanta pa je v tem, da se za t. i. strokovnimi kriteriji skrivajo vrednostne opredelitve – da se v imenu stroke poskuša nekaj devalvirati, ker se pač preprosto skriva ali ne želi povedati jasne politične opredelitve. To so delali tudi že prej. Pa smo jih razkrinkavali. To je eden izmed ključnih sporov med altersceno in obstoječo kulturno politiko.

Janez Strehovec

Miha Zadnikar

Od leve proti desni: Brane Mozetič, Albert Kos, Sašo Gardič, Branko Bibič Faninger, Andrej Rozman, Pavle Gantar, Andrej Fištravec, Rastko Močnik in Marjan Ogrinc. (Foto: Marjan Zaplatil)

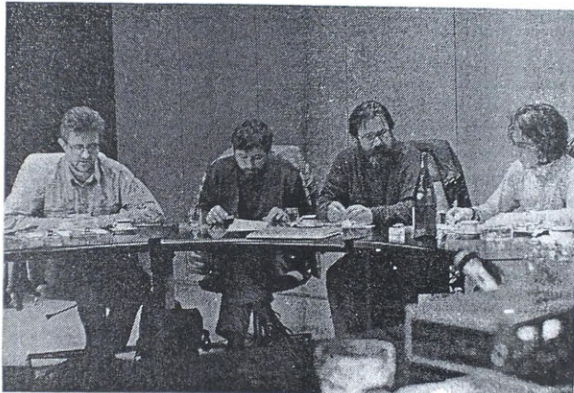

Foto: Marjan Zaplatil

Sava
Kranj

PODMORNICA

MIROVNICA

39

Suša Gazdic
SOVA

STARO GIBANJE V NOVI DRŽAVI

Marko Hren

Po našem mnenju ostaja v teh razmerah en sam stvaren izhod – organizirana demokratska opozicija, ki bo lahko nasprotovala nespametnim odločitvam države. Iskrene mirovne pobude so povsod po svetu že zdavnaj prešle iz vladnih ustanov v množična gibanja. Nemoč države pri resničnem odpravljanju težav namreč krepi družbeno gibanja. To je citat iz sobotne priloge Dnevnik...

priznavanje svobode vesti, mirovne vzgoje, ločitve politike od vojske, demokratizacije življenja nasploh itd., je bilo gibanje hočes nočes v opoziciji državi, ne jugoslovanski in ne slovenski, ampak državi. Ne zato, ker bi to hotelo gibanje, ampak zato, ker sta se tako odločili državi (slovenska in jugoslovanska). Gibanje po definiciji deluje za uveljavljanje načela in ne proti neki formi (državi). Mirovno gibanje ni bilo nikoli nacionalno in oblastiteljsko

steme. V Sloveniji vlada kaos – a samo za kratek čas. Kmalu bo nastal sistem, ki bo za najmanjše spremembe spet potreboval desetletja. Če kdaj, potem je priložnost za spremembe v letih 1990 in 1991. Zato smo tudi začrtali najbolj ambiciozen program, kar se ga je začrtati dalo. Z enim samim ciljem: poskusiti sooblikovati novo državo in vplivati na njen nastanek in ustroj v taki smeri, da bi se postala resnično mirovljubna država, z gledanjem na pomis

Skratka, pričakovali smo, da bo v kaosu nastajanja nove države dovolj prostora in dobre volje za pogumne spremembe. Spremembe seveda zlasti pri najbolj splošni razvojni usmeritvi države, ki jo v največji meri opredeljuje prav varnostni sistem v najširšem pomenu besede. Bo to varnostni sistem starega tipa, ki temelji na nehnem slikanju »sovržnikov onkraj meje«, ali pa bo to sistem, ki bo iskral in gnil odzise odnose z vsem, še zlasti s sistemski ka-

je bolj ali manj prepuščena kropanju. Vojska je samo osrednji steber krepitve države. Varnostni sistem, kot si ga predstavljamo avtorji MIROVNICE, pa temelji na moči družbi, ki goji samecmeta, medsebojno povezanost, povezanost s svetom, kulturo, osebno zdravje ljudi in predpostavlja večko dobro volje in potrpežljivost. Ravnanje vojske je steber bogatega družbe.

Večbilo je poskusilo: Mirov

Stališča strank

SLOVENIJA BREZ
VOJSKE

4

MZIN
TOTAL RECALL

liti namenjena družbenim gibanjem. Ta so se tako privikrat združeno predstavila širšemu občinstvu v Sloveniji. Minilo je pet let in vmes se je marsikaj zgodilo. Današnja priloga se imenuje MIROVNICA in je dokument, ki ga iz več razlogov lahko vezemo na omenjeno prilogo izpred petih let. Ob Mirovnici se bo namreč postavila vrsta vprašanj: Kaj se je zgodilo z družbenimi gibanji? Kaj se je zgodilo z mirovniki? Kaj se je zgodilo z državo? In našli boste lahko tudi vrsto odgovorov.

Avtor citiranega uvodnika izpred petih let je tedaj tudi zapisal: *«Vse manj je pričakovanja in upanja, da bo rešitev prišla od obstoječe oblasti, hkrati pa spet nikjer ni kakšne nove sile, od katere bi pričakovali pametnih rešitev.»* Citirani avtor, Janez Janša, se je tedaj dobro zavedal, da je proti državi mogoče delovati, samo dobro organizirano, sistematično in z dolgoročnimi cilji. Danes, ko je bivša (tudi in močno Janševa) opozicija postala oblast, bivša oblast pa je postala opozicija, mirovno gibanje ostaja mirovno gibanje, razlika med mirovnim gibanjem prej in danes pa je, da se je to gibanje v času minule petletke, zlasti pa v zadnjem letu, organiziralo in institucionaliziralo. Torej: *Vse manj je pričakovanja in upanja, da bo rešitev prišla od obstoječe oblasti, hkrati pa smo se naučili lekcijo, da je edina sila, od katere lahko pričakujemo rešitve, v nas samih.* Na državo ne moremo računati. To je v šestih besedah lekcija, ki so se je naučili mirovniki v prvem letu po vzpostavitvi nove oblasti na Slovenskem. Lekcija, za katero je socializem potreboval 40 let.

Kaj je zadaj?
Mirovno gibanje je bilo gotovo eden tistih akterjev, ki so najbolj pripomogli k odpravljanju okorele sheme komunističnega svetega trojstva oblast (državne religije, vojske in političnega sistema); s pobudami za

družbeno. Ne giblje se na osi levice-desnica, niti ne na osi suverenost-federacija, temveč na osi posameznika/ca-svoboda, na osi uveljavljanja načel prek okoliščin. In vse, kar je bilo mirovno gibanje prej, je mirovno gibanje toliko bolj tudi

predstavljalo in ustvarjalo. Predpostavka je bila, da ima Slovenija kot razmeroma majhna država z izjemno ugodno komunikacijsko lego in z lepo tradicijo nenasilnega delovanja v zgodnji fazi pridobitve njene samostojnosti, izjemno priložnost, da se svetu

se kažejo naspesja. Z drugimi besedami, ali bo to sistem, ki se pripravlja na reakcijo v času krize (vojne, agresije), ali pa bo to sistem, ki ki bo krize preprečeval tako, da bo zadovoljeval potrebe ljudi in reševal probleme, preden ti ustvarijo navzkrižja. Predvsem

mi smo pričakovali, da bo v novih razmerah mogoče delovati v sodelovanju z državo. Vse bolj pa postaja jasno, da bo treba še naprej delati mimo nje. «Mirovno gibanje bo še lep čas v opoziciji», je pred kratkim dejal na tej strani s večkrat citirani prijatelj. A mirovnikov ne zanima opozicija ali pozicija, zanimajo nas načela. Guvaj se prizadeva za načela. **Ce ta načela rušijo državo, to ni problem gibanja, ampak šibkost države,** ki se na dolgi rok slabo obrestuje vsem ljudem. Zavedamo se, da smo oblasti in oblastnim strankam vse manj simpatični – na očitke oblasti (ki smo jim bili prej zavezniki in sodelavci), da smo se spečali z opozicijo, odgovarjamo preprosto, pečamo se s tistimi, ki kažejo pripravljenost za sodelovanje. Na očitke opozicije, da še vedno preveč verjamejo oblasti, odgovarjamo spet preprosto – tudi če so vrata odprta samo za las, je vredno poskusiti. **Nobene možnosti komuniciranja ni dobro zavreči, in bolje je malo sodelovanja kot veliko nasprotovanja.** Mir je preveč dragocena vrednota, da bi se z njo igrali elitizem in egoizem.

Vsi smo še vedno vojaški obvezniki...

Mirovnica izhaja ravno v trenutku, ko je prišlo do nekakšnega epiloga pri dejavnosti mirovnikov. Gre za sprejem zakona o vojaški dolžnosti. Ugovor vesti je bil nosilna tema, okrog katere je zraslo mirovno gibanje v smislu družbenega in političnega aktivizma. Zato razumemo zakonodajo v zvezi z ugovorom vesti služenju vojaščine kot nekakšen lakmusov papir sprejemljivosti nove oblasti za mirovništvo. Predlog zakona je simbolno zatajil načela človekovih pravic, saj zaradi popolnjenja števila vojakov, ki naj bi jih potrebovala Slovenija, poskušajo držati število oporečnikov pod nadzorom.

Nadaljevanje na 2. strani

6

Gregor Tomc
MIROVNA
PARADIGMA

7

Stojan Sorčan
ŠOLSKA VZGOJA
Z MIROM

8

Nace Kalin
MIROVNA
KONVERZIJA

danes. Slovenska oblast znova sili gibanje v opozicijo, saj je nacionalna, prednost daje formi pred načeli, ustvarja prepad med ideologijami (levico in desnico), ustvarja prepad med državami (republiko) in drugimi državami (federacijo). Gibanje pa vedno znova dokazuje svojo nestransko naravo, kozmopolitizem in pripravljenost za sodelovanje z vsemi, s katerimi je potrebno sodelovati po naravnih danostih. Sodelovanje in medsebojna pomoč sta namreč temelja mirovne politike. Tako je to. Sodelovati smo si želeli tudi z državo in te pobožne želje ostajajo.

Veljalo je poskusiti

Kaos je priložnost za najbolj celovite spremembe. V kaosu je mogoče začrtati nove si-

predstavi z novo garnituro na oblasti in z novim sistemom, kot dežela dobre volje in nenasilja. Predpostavka je bila, da iskrene mirovne pobude, ki so prešle, kot je zapisano v uvodnih mislih, na množična gibanja, lahko oplemenitijo državo, ki nastane na novo ravno iz potence družbenih gibanj.

Kaj je sprédaj?

Mirovnica opisuje ta ambiciozni mirovni projekt, katerega smer je nastanek nevtralne in popolnoma demilitarizirane države brez vojske in vojaške industrije, države z vrsto svetu odprtih institucij za ekološke, komunikacijske, mirovne in druge družbene, izobraževalne in znanstvene projekte namesto vojašnic, vojaških akademij in vojaške industrije.

smo usmeritev v slednjo smer pričakovali zaradi dejstva, da so bili nekateri ključni ljudje slovenske politike tudi med osrednjimi ljudmi družbenih gibanj, na primer član predsedstva Plut, minister Janša, podpredsednik skupščine Gošnik.

V skladu z mislimi, citiranimi v uvodu, smo sklepali, da bodo ti novi ljudje s prihodom na oblast znali integrirati načela družbenih gibanj v strukturo države. Da bodo na neki način oplemenitili državo. To v kratkem pomeni, da smo pričakovali, da bo nova garnitura na oblasti več vložila v zdravje in moč družbe in manj v državo. Dogaja pa se ravno nasprotno. Pod evforijo (nepotprežljivost, slaba volja) vzpostavljanja slovenske države se resnično dela in krepi samo država, družba pa

ova je ptič, ki ga tisti, ki v poznih večernih urah gledajo televizijo, poznajo iz špice večerne droge z istim imenom in iz sanj agenta Cooperja, ki bo raziskal najtemnejše plati življenja v Twin Peaksu; »Sove niso to, kar se zdijo!«

Prav tako kot se iz udobnega naslanjaca pred zaslonom vse bolj pogrezam v skrivnosti sove v Twin Peaksu, bom tudi iz stola, ki ga je Center za kulturo miru in nenasilja podedoval od Mikro Ade, v črke, ki se pišejo čez zaslon računalnika Apple Macintosh, poskusil ujeti spletko mirovniške SOVE.

Slednja prebiva v zelenem fasciklu, njeno ime pa si lahko razložimo tudi: kot šifrirano kartico za zaroto, ki so jo mirovniki skovali že pred davnimi časi (v začetku osemdesetih), in pomeni Slovenija Odpravi Vojaški Aparat. Pod to oznako se usoda še danes igra z voljo bogov, vladarjev, zapornikov in gorečnejšev. Te igre ne more nihče natančno opisati, zato bom tu opisal le podobo SOVE, kakršna se kaže iz redkih, a dragocenih dokumentov.

Pod dežnikom kongresa ZSMS, ki je bil novembra 1989 v Portorožu, je nastal prvi javni dokument dotleje ilegalne akcije – **Pobuda za Slovenijo, demilitarizirano deželo.**

Prva zahteva, ki je zapisana v njej, je **ustanovitev neodvisne komisije** v skupščini Slovenije za preučitev področij in posledic militarizacije te dežele. Polobna komisija, ki jo vodi Vika Otončnik, je kasneje res meso ostala, vendar so ostala vprašanja, ki naj bi jih ta raziskala, danes brez odgovora. De-

S O V A

Sašo Gazdič

z njo, in katere točke koncepta SLO in DS dovoljujejo militarizacijo.

Iz prve izhaja druga zahteva po ustanovitvi posebne delovne skupine, ki bo pripravila **koncept univerzalne varnosti** namesto vojaške. Pri demilitarizaciji pa naj se upošteva, da je treba opustiti koncept oboroženega boja in obrambe, odpraviti prispevke v vojaške namene, vojaške šole in vzgojo v tej smeri, vojaške in obrambne obveznosti, osvoboditi zemljišča ter ustaviti industrijske in raziskovalne aktivnosti, ki so povezane z vojsko ter, to je še posebno zanimivo, črtati tiste dele ustave in podzakonskih aktov (na republiški in zvezni ravni), ki nalagajo obveznosti, pravice in dolžnosti iz omenjenih točk.

Kako skozi koncepta **vzgoje za mir** in univerzalne varnosti pretopiti tanke v kotalke, to pove v zvonove, oficirje v pastirje in izredno stanje v mirovno gibanje, je bilo dodelano v naslednjih točkah, tako podrobno pa jih navajam zato, da bi domišljiji braleca odprl pot za spletnaj nit med njihovimi zagovorniki, silami teme in svetlobe ter ustvarjalci velikega prevrata, ki so se iz mračnih kleti preselili v svetle pisarne.

Nekateri izmed teh (Jožef

navedel le nekatere, ki prek položajev podpisnikov povezujejo leto 1989 z današnjim dnem. Ko si Republika Slovenija zagotovi status suverene države naj: s pobudo seznaniti sosednje države, mednarodna telesa in še zlasti OZN, Evropsko konferenco o varnosti in sodelovanju in Evropski svet ter se začne z njimi pogajati o oblikovanju demilitarizirane območja, ustanovi mirovno ministrstvo, razpusti vse komisije za SLO in DS, ustanovi mirovno univerzo s študiji preusmeritve vojaške industrije v civilne namene (konverzije) in nenasilnega reševanja konfliktov, **namesto vojaščine** uzakoni civilno službo, v najkrajšem mogočem, datumsko omejenem času izprazni vojaške objekte v mestih in večjih naseljih, takoj ustavi vse načrte za proizvodnjo in vojaške namene, na vseh stopnjah šolanja odpravi vse vojaške predmete in **ustavi uvoz in izvoz vojaškega orožja in opreme.**

To pobudo so skoraj vse stranke, predvsem pa te, ki so zmagale na volitvah, vključile v svoje programe. Ko so prišle na oblast, so jo uresničevale tako zavzeto, da so na srečanju, ki je bilo 2. decembra 1990 v Celovcu, partnerji iz Italije, Avstrije in Madžarske posu-

stavljenih težavah in smo predsedstvu RS predložili projekt, imenovan **Slovenska mirovna opcija**, v katerem smo se zavzeli za izdelavo projekta za mirno razreševanje sporov na Balkanu. Njegovo izdelavo smo načrtovali na največ deset tednov, še bolje pa na devet in pol, in ponudili vsebinska izhodišča ter vrsto insititute in posameznikov, ki so avtoritete s tega področja v svetu, obenem pa so nam nekateri med njimi že izrazili pripravljenost za sodelovanje. To naj bi bil projekt, s katerimi bi Slovenija uveljavila svojo dobro voljo in pripravljenost, da na Balkanu ustvari stabilno in mirno skupnost narodov. Potem, ko so se po libanonskem vzorcu ljudje zares začeli klati, je gospod Drnovšek, kot kaže, kar mimo skrivnostnih načrtov tajnih služb, zares povabil nekaj strokovnjakov za ta vprašanja s Harvarda.

Da bi preverili, ali je spletkar res segla v vsako slovensko vas, smo februarja 1991 v koordinaciji z nekaterimi strankami izdelali **deklaracijo za mir**, ki jo je do danes podpisalo že skoraj 20.000 ljudi. Ugotovili smo, da veliko ljudi podpira zamisel o Sloveniji kot suvereni, miroljubni državi, ki dejavno prispeva k svetovnemu miru, o Sloveniji brez vojske in vojaške industrije in se zavzema za uresničitev SOVINIH urokov, ki jih vztrajno nosi skozi temne gozdove narodove podzavesti. Ker je sprejemanje ustave akt, ki bi, če bi se spihoterapija posrečila, ozavestil skrite moči, je v deklaraciji zapisano, naj se člen v novi slovenski ustavi glasi: »**Republika Slovenija je demilitarizirana država.**« Prehodno obdobje, ki je potrebno za demilitarizacijo, se

JLA iz Slovenije, izdela naj se mirovna opcija za razrešitev jugoslovanske krize, ustanovijo naj se institucije miru, ki bodo preučevale in ustvarile nov varnostni sistem na temeljih socialne, ekološke, ekonomske in duhovne svobode, v sistem vzgoje in izobraževanja pa naj se vpletajo vrednote kulture miru in nenasilja.

Kot kaže, bodo prav kmalu na sporedu SOVINE odločilne poteze. Ugibam, da bo morda zahtevala od prebivalcev podalpske dežele, naj se javno in na referendumu izrečejo za usmrtno jense simbolne podedbe, kar lahko storijo le tako, da uresničijo njene želje. Drugače se bo še dolgo podila skozi ožine narodovega duha.

D V O M I V DEMILITARIZACIJO

Dvom: Demilitarizacijo gonijo opozicijske stranke!

● Demilitarizacija je gibanje, ki daleč presega stranke. Normalna reakcija bi bila, da bi v skladu s svojim prepričanjem prestopile s svojimi argumenti za mirovno politiko, razorožitev in nenasilje tudi na primer krščanske organizacije in vladne stranke, ne pa, da se sodelovanja branijo zato, ker so zraven opozicijske stranke.

Dvom: Demilitarizacija nasprotuje Slovenski vojski in je v prid JLA.

● Slovenska vojska ne more biti nič bolj upravljljiva, kot je bila Jugoslovanska. Sicer pa Deklaracija za mir jasno predvideva naprejš umik JLA in nato demontiranje ostalih vojaških enot.

Dvom: Če hočemo državo, moramo imeti vojsko.

● Dejstva, da je za mednarodno priznanje potrebno poskrbeti za varnost države, ni moč enačiti z zaključkom, da je potrebna vojska. Varrost države je moč zagotoviti tudi s pogodbami s sosedskimi državami. Zlasti s pogodbami o spoštovanju in varovanju nevtralnosti, ki se jih lahko izposluje z vsemi sosedskimi državami.

Dvom: Kdo bo dal mednarodno priznanje?

● Nič več možnosti ni, da bi Slovenija dobila mednarodno priznanje, če ima vojsko, kot če je ne bi imela. V obeh primerih je to naporen proces. Sočasno z iskanjem priznanja za suverenost države, naj se pridobiva tudi podporo za spoštovanje neoborožene nevtralnosti nove Slovenske države.

Dvom: Ukiniti vojsko sedaj, v teh kriznih časih?

● Vojske se ne da ukiniti čez noč, zato ta bojazen, žal, odpade. Moč pa je sprejeti odločitve, da bomo od danes naprejš vzpostavljali pogoje in iskali možnosti za to, da se vojsko lahko ukine. In o tem govori Deklaracija za mir.

... strojno izdelati. Denimo, količina sredstva daje republika v vojaški proračun, kolikšen del slovenske industrije in raziskovalnih programov je povezan z vojsko, kakšen je natančen pregled kadrov, objektov in zemljišč, ki so povezani

... Hiren, Vlasta Jalušič, Zoja Skušek) so se tik pred volitvami, 22. marca 1990, podpisali pod **Nadstrnukarsko pobudo za DEMILITARIZIRANO SLOVENIJO** kot njeni stvarniki.

Nemara bodo za koga zanimivi njeni predlogi, zato bom

... celo reorganizirana UDBA, zato so se zavzeli za njegovo izvedbo in podprli tajna prizadevanja. Mirovniki smo seveda že pred njimi zaslužili skrite napore slovenskih oblasti, zato smo 14. oktobra 1990 poskusili pomagati vsaj pri najbolj izpo-

... varnost meja skrbijo enote policije in obstoječe enote teritorialne obrambe, zamrzne naj se napotitev vojaških obveznikov v enote JLA, ustavi naj se nadaljnje oboroževanje v Sloveniji in Jugoslaviji, začnejo naj se pogajanja s federacijo o odhodu

STARO GIBANJE V NOVI DRŽAVI

Nadaljevanje s 1. strani

Predlagatelj zakona (vlada) se skuša hvaliti, da je s sprejemom zakona, ki bi ga v Jugoslaviji morali sprejeti že pred desetletji, naredila korak naprej. A po predlaganem zakonu smo še vedno vsi moški nič manj in nič več kot vojaški obvezniki, nekaterim pa se, po skrbni selekciji s komisijami, pogoji in dokazili, dovoli, da opravijo nadomestno civilno službo. Vojaški režim, ki ga oblast vzpostavlja v Sloveniji, je na las poldoben prejšnjemu. Vsaj tajni dokumenti, ki načrtujejo varnostni ustroj, kažejo na to.

... a vojsko lahko zavrnemo

Soočamo se z novo državno militarizacijo, ki se ji bo moralo staro družbeno gibanje postaviti po robu. Imamo še kakega pol leta časa, da storimo vse za to, da se v Sloveniji ne bo postavil na noge militaristični lob. Z vojaško industrijo, ekonomijo, politiko, kulturo in vojaškimi vrednotami. Mit slovenskega vojaka, puške Gorenjca, revija Obramba, vojaške reklame, vzpostavljanje slovenske vojske, vojaške akademije, mornarice letalstva... Vse to niso mačje solze, ampak fantastičen projekt, ki ne more peljati drugam kot v militarizacijo družbe. Povsem vseno je, ali

ljudi militarizira slovenska ali jugoslovanska država, ali pa NATO pakt. Plačuje se iz istega žepa in vzpostavlja se ista logika gledanja ljudi skozi mušico na puškini cevi - eskomunikacija namesto komuniciranja, zavračanje ljudi iz revnejših držav - namesto - razumevanja in

pada med Severom in Jugom, ki se izraža v rasizmu in ksenofobiji. To so največje nevarnosti, ki grozijo Sloveniji kot državi, kot kulturni dediščini in kot ljudem, ki živijo na tem koncu planeta. Velja se potruditi. Časa pa je malo, saj se projekt, ki mi konkuriramo, na

slaviji namreč ne bo prišla s strani držav. Nobena politična rešitev ne bo preprečila nacionalnih zapletov tipa Plitvice, prej nasprotno. In levji delež pri umirjanju odnosov na Balkanu bo morala nositi civilna družba. To bo dolgotrajen proces, pri tem, da se morajo ljudje na tem prostoru demokratičnega delovanja šele naučiti. S tem v zvezi tudi predstavljamo pobudo za internacionalizacijo civilne družbe, ki se organizira na mednarodni ravni v helsinkiško državljansko skupščino. Gibanje za kulturo miru in nenasilja in na mednarodnem omrežju za Jugoslavijo kontakti naslov. Če se govori o konfliktu z jugom države, je pač treba večino pozornosti obrniti na jug. Od problemov se namreč ne da odcepiiti.

Predstavljamo vam torej naše dejavnosti. Koordinacijo za demilitarizirano Slovenijo, Mrežo za Metelkovo, Mirovni Inštitut, Center za kulturo miru in nenasilja, mednarodne povezave in še marsikaj. Oproščamo se za pomanjkljivosti v besedilih in vas na vseh straneh vabimo, da se nam pridružite. Ljudem se ponudi priložnost, kot se ponuja vsem, ki živimo sedaj v Sloveniji, sila poredko. Gradimo si razmere in smerice za življenje v naslednjih desetletjih. Dajmo svetu in sebi lepo darilo - Slovenijo, deželo miru.

Mirovnica je zastavljena akcijsko - njen namen je sporočiti, predstaviti in pritegniti k sodelovanju. Projekt bo uspel samo, če bomo na plamenček metali drveca in vsak delček te priloge je plamen, ki potrebuje goriva.

● Gradimo institucije za mir. Predstavljamo **Center za kulturo miru in nenasilja** v Ljubljani, **Mirovni inštitut** programe za **mirovno vzgojo** in izobraževanje od vrta do univerze.

● Povezujemo družbene pobude posameznikov in gibanj - kulturnih, umetniških, produkcijskih, izobraževalnih, socializacijskih in zabavnih. Samo s kulturo je mogoče premagovati vojaško železje in jekleno miselnost. Samo z spodbujanjem pobude ljudi je mogoče opraviti s trdnostjo in trpkostjo vojaškega režima. Predstavljamo **Mrežo za Metelkovo**, mrežo za izpraznitev vojašnic in za zapolnitev njihovega prostora z barvitostjo domišljije ljudi.

● Spodbujamo dejavnike političnega odločanja za prenos zamisli o Sloveniji, demilitarizirani deželi. Predstavljamo **Koordinacijo za demilitarizirano Slovenijo**. Predstavljamo gibanje ob **deklaraciji za mir**.

Prvi naslov za prave zadeve je Mestni trg 13, Ljubljana, tel.: (061) 224-666.

pomoči, želje po odklopitvi od problemov, namesto soočanja z njimi, graditev nacionalne samozavestnosti namesto odprtosti do soljudi na Zemlji. Do juga stare jugoslovanske države se v Sloveniji vzpostavlja odnos k planetarnemu pre-

moč trudi. Mirovno gibanje in progresivna javnost se bosta morala zavzeti za politiko do beguncev, za spoštljiv odnos do revnejšega dela sveta, za vzdrževanje komunikacije z družbenimi pobudami iz drugih krajev Jugoslavije. Pomintev v Jugo-

... narobe, ki so se poročili. Črečni tudi želeča svoje suverenosti (in to še zlasti velja za področje varnosti) za ceno ekonomizacije življenja in boljšega sodelovanja.

Dvom: Dovolj je eksperimentov!

● Tudi samostojnost je velika ideja in velik eksperiment, za katerega so nekateri pripravljeni žrtvovati tudi mir. Oba ideala, nacionalna suverenost in razorožitev, sta lepa, enakovredna in legitima. Nobenega pomena nima obtoževati protagonistov obeh idealov, trditi se je treba, da se idealom čimbolj in po mirni poti približamo. Za izhod iz kaosa je vsak koncept eksperiment - tudi vzpostavitev lastne vojske.

Dvom: Slovenija brez vojske je nerealen projekt.

● Kaj pa pomeni realnost vzpostavljanja Slovenske vojske? Res kdo verjame, da lahko dandanašnji vojska brani državljane/ke. Kaj nas topogledno učijo vojne dvajsetega stoletja? Oboroženega spopada si pač ne smemo privoščiti. Izkušnje razoroženih držav (Costa Rica mini evropske države) in skorajda razoroženih držav (Malta) nas na drugi strani učijo, da so to države, ki so navsezadnje najbolj varne, saj dobro skrbijo za medosedske odnose.

Dvom: Zakaj demilitarizacija ko pa Slovenija sploh ni militarizirana?

● Če se bo vzpostavila Slovenska vojska v takih okvirih, kot jo načrtujejo, se dvomilijonska država pa ne more ogniti militarizaciji tako politike kot ekonomije in javnega življenja nasploh.

Brez dvoma bi Slovenija brez vojske:

- bila svetu bolj simpatična in prijazna, se mu odprla in postala komunikacijski vozle med severom in jugom, vzhodom in zahodom
- lahko vlagala denar v socialne, ekološke in ekonomske projekte, namesto da potone v brezmejno jamo vlaganja v oboroževanje

- izgradila nevtralnno in uravnoteženo politiko kulturne, ekonomske in diplomatske izmenjave s svojimi sosedomi na vseh štirih straneh neba

- bila kot razorožena država nedotakljiva in v veliki moralni prednosti pred vsemi možnimi agresorji

- lahko izgrajevala aktivno mirovno politiko do vseh sosedskih držav, zlasti z kulturnimi izmenjavami, pretokom znanja in z drugimi komunikacijami

- stopila v zgodovino kot država dobre volje in pozitivnega prispevka mednarodni skupnosti

Brez dvoma Slovenija lahko postane država brez vojske, saj:

- ne bo ne prva na edina država v svetu, ki bi to storila

- ni nič bolj ogrožena od držav, ki so to storile, v preteklosti pa je ob ravno tolikšni ogroženosti znala prebroditi težave mirno

- je mlada država, ki definira svoje mednarodne odnose in začenja znova in to ravno v času, ko se redefinira tudi varnostni sistem v Evropi

- ni v preveliki meri odvisna od vojaške industrije

- je na komunikacijsko izredni legi, kjer lahko igra vlogo mirovnega misionarja

- ima lepo tradicijo nenasilnega razreševanja sporov in koeksistence z drugimi narodi

- je temu naklonjen velik del javnega mnenja in velik del političnih subjektov

Stališča strank, članic Koordinacije za mirovno deklaracijo

SLOVENIJA BREZ VOJSKE

Mirovniški program demilitarizacije je prevzelo več strank, tiste na oblasti in tiste v opoziciji. Nekaterim je program očitno služil predvsem v predvolilnem boju, s prihodom na oblast pa so se njihovi pogledi bistveno spremenili. Zopet drugi so sicer podpisniki programa in člani Koordinacije za mirovno deklaracijo, kar pa ne pomeni, da so vsi koraki v praksi (in njihovo pritiskanje gumbov v skupščini) usklajeni s temi programi. Odveč ni tudi vprašanje, kako bi ravnale sedanje opozicijske stranke, če bi prevzele oblast. Pa vendar – oglejmo si stališča strank, članic Koordinacije, o Sloveniji brez vojske. Nenazadnje tudi kot spomin in opomin.

Gregor Golobič, LDS:

»Zavzemanje za demilitarizacijo lahko izhaja in se utemeljuje vsaj iz dveh izhodišč. Po eni strani gre za uresničevanje določenih etičnih pogledov na odnose med ljudmi in družbami, za nasprotovanje nasilnemu urejanju teh razmerij in za utrjevanje mirovne politike. Drug motiv meri na racionalno dimenzijo odločitve za vzpostavitev ali ohranitev celotnega vojaškega kompleksa, pač v luči zahteve po čim učinkovitejši in čim cenejši državi.

V LDS se nam ne zdi to drugo vprašanje nič manj pomembno, zato ga skušamo v aktualnih slovenskih razpravah čim bolj poudariti. Vzpostavitev lastne vojske in njen obseg, predvsem na odločitve o nacionalno-var-

bilno in je, kot (slabo) kaže, tudi ne bo – vse, kar dobimo, je zgolj vrsta »začasnih« in »prehodnih« dejanj, ki so implicitno utemeljena v neki vnaprejšnji prepričanosti o skrajni ogroženosti Slovenije. Za nas je nesprejemljivo, da bi projekt te nezasišano velike (drage, z daljnosežnimi sistemskimi in družbenimi posledicami) investicije, temeljil zgolj na apriornih predpostavkah nekaterih »proračunskih abonentov«, ki bi si na račun dvakoplačevalcev radi zgradili Maginotovo linijo slovenske vojaške sile. In to v času, ko taista država petkrat obrne vsak dinar, priveden ga (ali pa tudi ne) nameni za izgradnjo prepotrebne infrastrukture ali za celo vrsto drugih področij

DEMILITARIZACIJO, SE UREDI Z USTAVNIM ZAKONOM.

Nekateri nam očitajo, da smo nerealni. Vendar vsakdo, ki deklaracijo pazljivo prebere, s prehodnim obdobjem vred, lahko ugotovi, da se dobro zavedamo v kako napetem območju in času živimo in da bo vsaj minimalna obramba še nekaj časa potrebna.

Predpogoj za uspešno zbiranje podpisov je spoznavanje ljudi z deklaracijo, njeno vsebino in namenom zbiranja podpisov. Zeleni Slovenije si prizadevamo predstavljati našo deklaracijo ne le v Sloveniji, ampak tudi v tujini, pri Zelenih v zamejstvu, na srečanju Zelenih parlamentarcev Evrope v Benetkah in v Münchnu pri Zelenih Bavarske. Povsod je bila deklaracija z zanimanjem sprejeta. Za projekt demilitarizacije Slovenije je razumevanje te ideje pri naših sosedih zelo pomembno.

Do sprejetja nove slovenske ustave je še nekaj tednov in vztrajati moramo pri začetem delu. Imamo priložnost narediti nekaj drugače in neodgovorno bi bilo, če se ne bi dovolj potrudili.«

Rastko Močnik, SDU:

»Zamisel o Sloveniji brez vojske in vojaške industrije je pravzaprav edina velika ideja, demokratičnih bojev, ki se je še ohranila v sedanjih skupščinskih politikah. Zato se je drži nekakšna simbolična avra, ki ne-

govoru na studentsko vprašanje, zakaj toliko denarja za vojsko, pa tako malo za univerzi: »Vojska je temelj slovenske suverenosti.« Kar je Peterle za molčal, zlahka dopolnimo: »... ne pa pamet in znanje.« – Ta

Ravno ta miren prehod iz enostrankarstva v demokracijo in vztrajanje pri demokratičnem reševanju notranjih navzkrižij, kljub velikim pritiskom iz Jugoslavije, sta dejstva, ki sta ponesli ime Slovenije v svet. Po čem pa je danes znana Slovenija? Po tem, da je le mukoma pristala na sporazumno reševanje jugoslovanske krize, da se oborožuje, da je vpletena v ne dovolj pojasnjeno trgovanje z orožjem in po vladi, ki jo levičarski mediji zahodne Evrope brez velikih pridržkov že označujejo za skrajno konservativno. Deklaracija za mir, v pripravo katere smo se na povabilo mirovnikov vključili že na samem začetku, je tako zagledala luč dneva o pravem času. Ta deklaracija je dokaz, da mirovno gibanje v Sloveniji ni bilo le stvar trenutka in odpora proti totalitarizmu, ampak, da je poglajno globoke korenine, ki jih na hitro ne more presekati niti poudarjanje ogroženosti in potrebe po oboroženi obrambi s strani sedanje oblasti. V Stranki demokratične prenovne smo deklaracijo za mir brez pridržkov podprli in podpisali, kjer smo jo ocenili za stvarno in uresničljivo. Ključna točka, ki določa njeno stvarnost, je opredelitev za prehodno obdobje do popolne demilitarizacije, ki bi po naši oceni moralo sloneti na šestih točkah:

- na postopnem zmanjševanju sredstev, namenjenih v državnem proračunu za vojsko;
- na postopni preusmeritvi oboroženih sil v zagotavljanje drugih elementov varnosti, kot so zaščita in posegi v primeru naravnih, tehnoloških in ekoloških katastrof;
- na povečevanju nadzora javnosti in skupščine nad represivnim aparatom države;
- na zgraditvi mehanizmov za mirno reševanje vseh oblik notranjih in zunanjih navzkrižij;
- na vključevanju Slovenije v nevojaške mednarodne varnostne institucije;
- na postopni zgraditvi demilitarizirane cone v prostoru Alpe – Jadran.

Vsaj pri tem projektu je majhnost Slovenije prednost. Dvemi-ljionski neoboroženi narod v osrčju srednje Evrope ne more ogroziti in destabilizirati nikogar. Če pa katera od sosednjih držav želi iz Slovenije narediti tamponsko cono pred pričakovanim valom

in argumentiranem premisleku o obrambnih potrebah. Treba je reči, da nam protagonisti t.i. slovenske vojske doslej še niso zmogli racionalno predstaviti teh potreb; razprave o tem še ni

zavrženi, pri čemer gre pri vsem tem za investiranje in zadovoljevanje vseh znanih in že nestetokrat utemeljenih razvojnih in celo eksistenčnih potreb, za realno in ne imaginarno, ogroženost Slovenije.«

Mateja Poljanšek, Zeleni:

»Naključje je hotelo, da boste naše tekste na temo miru brali tih po 22. aprilu, dnevu Zemlje. Ko na milijone ljudi, kot posamezniki gibanja ali stranke, po svetu pripravijo različna srečanja in demonstracije, vse z namenom, da opozorijo na grozeče ekološke probleme Zemlje (ozonska luknja, učinki tople grede, izginevanje obsežnih gozdov in na ta račun izumiranje rastlinskih in živalskih vrst, ki jim ne vemo imena, ker še nikoli niso bile opisane).

Praznovanje tega dneva sega v daljno leto 1970, ko se je v razvitejših državah sveta pričela prebujati ekološka zavest.

Ekologija in vojska si nikjer ne moreta biti veliki zaveznici. Prva potrebuje denar, ki ga dobi ali pa tudi ne, druga potrebuje denar, ki pa ga kot po pravilu vedno dobi. Ekologija s prostorom ravna pazljivo, v naravi vojske in vojskovanja je, da je s prostorom potratna in ga uničuje. Nasprotje je neizbežno, zato seveda ni presenetljivo, da ekološka gibanja in Zeleni po svetu podpirajo ideje mirovnikov o odpravi vojske. Kot povsod drugod je tudi pri nas ideja o ukinjanju vojske oziroma projekt demilitarizacije Slovenije nastal v civilni družbi. Kasneje pa so k tej pobudi pristopile različne slovenske stranke, med njimi Zeleni Slovenije. Končni rezultat našega skupnega dela je bila deklaracija za mir. Podlaga za delo Zelenih v koordinaciji za deklaracijo je bil dokument sprejet na predsedstvu Zelenih Slovenije sredi oktobra 1990, z naslovom Slovenija – mirovna oaza Evrope, ki je v nekaterih delih celo radikalnejša kot je končni dokument mirovne deklaracije. Z deklaracijo za mir smo vsi soustvarjalci prišli v javnost z jasnim ciljem, da pridobimo zanjo čim več podpisov, ki bodo postali pomembni pri oblikovanju člena v novi slovenski ustavi, ki govori o obrambi države. Zeleni Slovenije vztrajamo, da mora priti v novo slovensko ustavo t. i. mirovni člen iz mirovne deklaracije, ki se glasi:

»REPUBLIKA SLOVENIJA JE DEMILITARIZIRANA DRŽAVA. PREHODNO OBDOBJE, KI JE POTREBNO ZA

demilitarizacijo, naj bo usmerjeno v mirno razvojlavanje balkanskega voza. Slovenija danes veliko bolj kot oboroženo varnost potrebuje gospodarsko, socialno in ekološko varnost, o čemer nas lahko prepričajo že vsakodnevne stavke, zimska poročila o onesaženosti zraka v Trbovljah, Mariboru ali Celju in grozljivo naraščajoča številka brezposelnih.

Podarimo našim otrokom in vnukom Slovenijo kot cono mira!«

Stranke vladne večine so doslej navedle dva argumenta proti. Prvi argument: zamisel je preveč utopična, da bi jo lahko že zdaj uresničili, zato jo je treba odložiti. Argument je zgolj retorčen, saj ga je mogoče uporabiti proti vsaki novi in veliki zamisli; uporabljati pa ga je mogoče tudi v neskončnost. »pravi trenutek« pač nikoli ne pride, vsaj sam od sebe ne. Treba ga je ustvariti; ta argument zato samo izraža nemoč, je zgolj priznanje: »Mi te zamisli nismo sposobni uresničiti.«

Drugi argument je nedavno navedel minister Ruppel: v Evropo moramo priti kot popolna država, torej z vojsko. Pomagati bomo morali pri skupnih obrambnih nalogah ipd. Rupplov argument izhaja iz umevanja države, ki ga je jasno izrazil predsednik Peterle v od-

govorih, ki so bili v slovenski oomocja tako in tako sodijo v širše varnostne sestave in so samo v tem okviru smiselna in varna. Rupplov argument torej paradoksnog govori v prid demilitarizaciji: saj imamo vsi njeni zagovorniki v mislih prav demilitarizirano Slovenijo v okviru mednarodnega varnostnega sistema in z mednarodnimi jamstvi.

Srečanja okoli demilitarizacije so tako del temeljnega spora o naravi slovenske države: vladna večina uveljavlja močno, centralizirano, izkoriščevalsko in nemara celo zatiralško državo; opozicija hoče sodobno »lahko«, prožno državo z raspršenim in smotno uravnoteženo oblaščjo. Sodobna država skrbi za varnost državljanov in državljanov, kamor sodi tudi in danes zlasti socialna varnost: z iznajdljivostjo bi ljudi raje obvarovali pred revščino in negotovostjo, ne pa, da mečejo denar za orožje in za usposabljanje v ubijanju. Nesposobnost in nepravilnost vlade, da bi se resno lotila načrta demilitarizacije, samo ponovno dokazuje njeno splošno nesposobnost, da bi v korist državljanov in državljanov izkoristila sedanje zgodovinske in prelomne čase.«

Mauricio Olenik, SDP:

»Osmega aprila 1990 smo v Sloveniji naredili tisto, čemur se je z veliko mero občeudovanja čudila vsa Evropa – na miren način smo z volitvami spremenili družbeni stroj, k čemur je bistveno pripomogla demokratična naravnost prehodnice naše stranke.

Dragan Černetič, Sivi panterji:

»Stališče Sivih panterjev – stranke upokojencev Slovenije do militarizacije Slovenije je odklonilno. Citiram iz splošnih in nujnih izhodišč, političnega programa stranke, člen 13: 'Zavzemamo se za postopno demilitarizacijo Republike Slovenije.'

Menimo, da je miroljuben slovenski narod, priznan po svoji delovni vnemi, ki že od 'Ilirije oživiljene' postavlja na svojih tleh spomenike predvsem kulturnikom, pesnikom, pisateljem in prosvetljencem, imel v boju za svoj narodni obstoj precej več koristi od 'peresa' kot od puške, čeprav je ta prvo včasih povzročalo izliv žolča, to drugo pa vemo, da vedno prelivanje krvi. Prav slovenski upokojenci smo se, žal, že nabojevali za več kot preveč državnostnih ureditev in dolga desetletja prenašali finančno breme za oborožitev in urjenje armad, ki so nas 'osvobajale' v preteklosti, nas želijo 'osvobajati' danes in vemo, da nas bodo hotele 'osvobajati' tudi jutri, če jim bom dovolili. Zgo-

dovina nas uči, če daš vojščaku uniformo, že hoče biti kaplar, ta pa sili med generale, ki jim nista sveta ne denar, ne kri.'

Potrebno po dobro usposobljeni in opremljeni slovenski policiji Sivi panterji sprejemamo. Postavljamo pa pogoj, da njihovo število ne praraste števila slovenskih učiteljev.

Delo obojih naj bo denarno enako ovrednoteno, saj eni kot drugi enakovredno prispevajo k vzgoji, preventivi, korektivni in zaščiti našega rodu.

Suverena Slovenija se zavzema med drugim za sprejem v članstvo OZN. V členu 11, 26 in 47 organizacija ZN predpisuje način reševanja problema razorožitve! Pozitivno bi bilo, da se Slovenija zavzame tudi za priključitev k šestindvajsetim zunajblokovskim in nevtralnim državam, ki delujejo v Komitetu za razorožitev pri ZN v Ženevi že od leta 1962, saj poleg Sivih panterjev tudi številni miroljubni Slovenci uveljavljajo politiko neuvrščenosti v mednarodnih odnosih.«

“Ravnokar sem se vrnil z Malte. Tam so leta 1979, potem ko so Britanci zapustili otok, uvedli nevtralnost in izpraznili vse kasarne. Na moje vprašanje: »Kaj ste naredili s kasarnami?« so odgovorili: »Vse, kar ti pride na misel.«

“ M. HREN, MZIN no. 2, april 1991 – pred izidom! “

MZIN TOTAL

glas mreže za Metelkovo

Foto: Bogdan Salari

SPOŠTOVANI PUBLIKUM! PRED VAMI JE – V OKLEPAJU MIROVNICE – POSEBNA IZDAJA MZINA, KATERE OSNOVNI SMOTER JE, DA BEROČI JAVNOSTI IZ PRVE, T.J. NAŠE ROKE, PREDSTAVLJA PROJEKT MREŽE ZA METELKOVO. DA TOREJ ZA TISTE MED VAMI, KI O TEM PRVIČ BERETE, IN ZA TISTE, KI STE ŽE POZABILI, NA KRATKO SKICIRA, ZA KAJ GRE V PROJEKTU METELKOVA.

Hoteli smo na Aldo na premiero, pa so nam rekli, da ne, ker pač ne, ker smo invalidi, da pa lahko gremo drugič, in to zastonj. Saj nisem jaz rekla, da hočem zastonj, naredi mi tako, da bom prišla notri, pa bom že sama plačala! Kaj se je zgodilo v Mini kino Union; pridem tja, da grem v kino, tam pa: Ne smeš, prepovedano je. Sem popizdila, totalno. Če bi mi rekli: lahko se pride noter ali pa kaj jaz vem kaj, v redu, ne, na mojo odgovornost. Pa pravi: Prepovedano je z vozički. Pa pravi: Saj imate zastonj. Sem še bolj popizdila. Kakšen način pa je to! Saj ni noben od nas zahteval popustov, smo za to, da se vsi popusti ukinejo, samo enake možnosti bi morale biti – se pravi, dostop kamorkoli. Imaš tudi zastonj avtobus, z vozičkom pa ne moraš gor. Absurd, totalen absurd!

INVALIDI NIKOBA NE VOLE
ONI SAMI SEBE DOBRU ŽELE,
INVALIDI IMAJO BLJEDO LICE
BOJE SE LJUDI I ULJICE.

“ Youth handicapped deprived “

“Krdelu muz, ki so nekoč omrežile člane te združbe, se bosta danes vsekakor morali pridružiti dve novi: Comunicatio in Cooperatio”

Metelk Frlc

Prostorske koncentracije okoli stosedemdesetih kolektivnih ali individualnih subjektov umetnostne, množičnokulturne, socializacijske, izobraževalne, športne, neteritorialne, med-

Septembra 1990 je večja skupina zainteresiranih posameznikov, skupin, organizacij z različnih področij civilno-druženega delovanja na pobudo Centra za kulturo miru in nenasilja in Studentškega kulturnega centra sprožila iniciativo, da se po izselitvi vojaškega aparata iz kasarne na Metelkovi ulici v Ljubljani celotni fond ali pretežni del prostorskih kapacitet kasarne namenijo njihovim dejavnostim.

Projekt Metelkova nas je nekoliko presenetil. O njem smo brali v medijih, ne da bi o tem prej kaj slišali. Tako smo dobili vtis, kot da že pripravljamo kovčke. ■ gen. M. VIDMAR, pov. ljublj. korpusa, Dnevnik, november 1990 ■

Organiziramo se, ker ne sluzimo nobenim višjim ciljem, ker nam je to, kar počnemo, v veselje, ker se zdimo drug drugemu zanimivi, ker uživamo v tem, da smo različni, ker se zabavamo, ko smo skupaj, in se lahko razidemo, ko si začnemo biti v nadlego... Organiziramo se, da bi lahko del tega, kar počnemo, počeli laže, in tudi zato, da bi morda kaj počeli skupaj. V projekt Metelkova se organiziramo zato, da bi si vzeli, kar nam gre. ■ T. MASTNAK, MZIN no. 0, september 1990 ■

Projekt Metelkova izhaja iz izkušnje t.i. urbanih bojev sub- in alternativnih kultur za fizične in simbolne prostore drugačnosti osemdesetih let, v katerih so bili ob svojih lastnih, nereducibilnih oblikah in vsebinah sokonstitutivni, tudi inicialni moment demokračnih in liberalnih bojev civilne družbe v Sloveniji.

Ni se nam treba hvaliti, sklicujemo se lahko na dejstva: začetki boja za demokracijo so naša zgodovina. Ustvarjali smo demokratični družbeni

prostor. Zdaj hočemo del družbenega prostora zase. ■ T. MASTNAK, MZIN no. 0, september 1990 ■

Projekt Metelkova, esmišljajše svoje današnje pozicije, aktualizira zgodovino, kolikor je bila prav na temu prostorske infrastrukture to prekone zgodovinske porazov z negativnimi družbenimi, socializacijskimi, estetskimi, tehnološkimi, ekonomskimi itd. posledicami za javni in produkcijski kulturni prostor mesta. Osmišlja, trga iz družbene pozabe zgodovinske predpostavke situacije, ki je živimo danes, tukaj in zdaj.

Politično-ideološko in policijsko zatiranje alterkulturne scene se v glavnem ni dogajalo čisto neposredno kot sapiranje in prepovedovanje posameznih ideološko in politično spornih gibanj in skupin, pač pa posredno s čisto tehničnimi ukrepi, ki naj pripadnike alter-scene izbenejo iz prostorov, ki so jih »zaselili« (lokali, trgi...) ali pa naj jim preprečijo dostope do takšnih prostorov z raznimi sanitarno-tehničnimi prepovedmi (zapiranje klubov, prenove lokalov). Zgradba na Kersnikovi ulici 4 je npični rezultat takšnih prizadevanj... ■ P. GANTAR, Sobotna priloga DELA, september 1990 ■

Projekt Metelkova je eden od načinov, s katerim lahko t.i. alternativa, izhajajoča iz izkušnje samoorganizacij(e) in »starega problema – prostora –«, v devetdesetih letih na novo deflaira svoje meje, svojo vsebino, svoje modelnosti in pluralnost. Če ta proces zajema tudi ime ali pojem alternative (alternativa, marginalne kulture, subkulture op.d.), potem to ni zgolj akademsko vprašanje. Samoomevna ali afirmativna, pogojna ali slabotna raba in zanikanje alternative je vedno tudi že zastavek v materialnih in intersubjektivnih razmerjih sil.

Pomembno bi bilo, da se formacija, ki nastaja okrog mreže Metelkova, ne dojame kot nekakšna homogena enota, ampak da se razume kot heterogena zadeva. Alternativci morajo tudi znotraj samih sebe spoznati in dovoliti alternativno; če se že grejo marginalce, naj upoštevajo tudi marginalce med sabo in naj ne delajo iz vsega neko enotno zadevo. ■ VEŠ SLIKAR SVOJ DOLG, Mladina, december 1990 ■

Vizualni vsobloski, statusni itd. heterogenosti Mreže za Metelkovo je njen čar in njena težava: je kompleksen »organizem«, katerega edini skupni imenovalac – objekt želje – je prostor. To pa je tudi izbidišče, ki omogoča – ne zagotavlja – razvijanje vedno že zamejenih, s konkretnimi interesi, znanjem in spretnostjo podprtih kooperacijskih in komunikacijskih razmerij tako med prostorsko zhižanimi subjekti delovanja kakor tudi navzven, onstran mej vojašnice, mesta in države, skupaj ali posemič, zastoj ali za denar.

Odsotnost primernih javnih prostorov pomeni manjše možnosti za razširjanje različnih estetskih praks med »odjemalcev«, to je gledalce, poslušalce. Neprimerni prostori zvišujejo stroške koncertov, gledaliških in plesnih predstav, ter omejujejo umetniško in kulturno ustvarjalnost. In končno, koliko pobud in ustvarjalnih potencialov – ne samo na področju kulture – je zatrtih prav zato, ker nimajo osnovnih možnosti za začetno delovanje. Projekt Metelkova je tudi projekt inkubatorja za nove dejavnosti, od kulture, socializacijskih dejavnosti do proizvodnje in poslovnosti. ■ P. GANTAR, Sob. pril. DELA, september 1990 ■

Cankarjev dom je že prej potreboval nasproti pol pravo Metelkova bi to lahko bila. ■ M. CRNKOVIC, prog. dir. CD, Mladina december 1990 ■

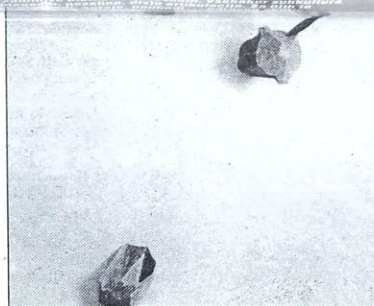

Foto: Jasna Rajh in Mika Sklep

politično im. im. dejavnosti na onem kraju – kraju Metelkovo – ne pomeni, da je ta ta kraj edini kraj. Ne zanika pomena obstoječih, zamisljenih ali načrtovanih krajev v teksturi mestnega družbenega prostora. Ambicija projekta Metelkova ni zapiranje fizičnega in simbolnega prostora, gotozlacija določene segmenta civilne družbe, temveč njegovo odpiranje. Tudi mesto samo, še celo država in država so, kolikor v njih prevlada materialna in politična monokultura dualističnih izključevanj, »gata – v – svetu«. Programsko izbidišče projekta Metelkova je – predvsem v njegovem »(o)meznem«, onstran fizičnega prostorske ozemljitve pospeječemu vidiku – prav v uvoljvanju transprostorskih, translokalnih in transnacionalnih tvevanj. Je projekt »mesta v svetu« na kraju »države in državi«.

”Mestna vlada podpira zamisel Mreže za Metelkovo, saj je to projekt civilne družbe, ki Ljubljani prinaša novo vsebino. Alternativa bo namreč poživila mestno središče in vnanj vnesla drugačnost in »širši« način življenja. ■ P. JAMNIKAR, podpred. IS SML (Zeleni), Sob. pril. DELA januar 1991 ■

Znanje je osnova za razvoj vsake družbe, toda ne vaše znanje, ampak nas vseh. Kaj lahko prodamo tujcem? Kako se lahko poretimo s svetom – verjetno ne mimo konceptov in spojudjanja kreativnosti. Znanstveniki potrebujejo laboratorije, kultura potrebuje Metelkovo. ■ V. STRES, MZIN no. 1, december 1990 ■

Ljubljana ima možnost in priložnost, da si v središču mesta postavi oazo kulturnega in družbenega dogajanja in ustvarjanja. Mestne in občinske strukture sicer kažejo simpatije do projekta Metelkova. Venčar bodo morale storiti več kot to, saj imajo skarje in plamo v svojih rokah. Šele potem se bo lahko mesto vpisalo na evropski seznam kulturnih dogajanj. ■ Z. MATOZ, Delo december 1990 ■

Foto: Milan Mršič

RECALL

V kolikor kot posledica političnih odločitev na republiški ravni karniški objekt na Metelkovi v celoti ali pretežni večini – v slednjem primeru z ustreznimi drugimi lokacijami – ne bi bil namenjen projektu Mreža za Metelkovo, temveč npr. novi slovenski konjenci, v toliko Janez Janša in njegov resor ne tvegajo samo tega, da bo Ljubljana, glede na njen osrednji pomen pa tudi Slovenija, padla tudi s pomočjo »nevidne«, a pospešene emigracije inovativnih plasti civilne družbe v tujino daleč pod prag izhodiščnih razvojnih in civilizacijskih potencialov, temveč tvega še veliko več: da bo ostal brez spominske sobe. To pa bi bil razlog več, da bi bilo tujih obiskovalcev ljubljanskih znamenitosti manj, s tem pa tudi deviz, s pomočjo katerih bi se konji lahko v čimvečjem številu svobodno pasli po livadah. In takšnih kočev ne obljamo, mar ne?

♣
Mladi danes nimajo dovolj močno

Slovenski film, to je vprašanje zase. Ena velika škoda. Nekdo ali nekaj je nekemu naklonil možnost, da dela film, da se pač ukvarja tudi s tem čudežem, ki ga je človeštvo pogruntalo. Slovenski film je najprej slovenski, šele potem film. To bomo skušali spremeniti. Nekaj avtentičnega, da bi bil film pravljen. Jokali bodo vsi, gledalci in igralci. »

♣ Fotografška skupina Fordof Collectivy ♣

» Ena od deklet je delala s fantom, za katerega se je šolska psihologinja pritoževala, da je butast, da nič ne sliši. Potem pa ji je zaupno povedal, da vedno, kadar gre k psihologinji, odvijte slušni aparat do konca. ...

» ♣ Krščanska socialna skupina Šotorovci ♣

Mislím, da JE ena oseba v Sloveniji, ki ima neposredno ključ v rokah, ki bi bila lahko poklicana za to, da nam odklene. To je Janez Janša. ♣ M. HREN, MZIN no.2, april 1991 – pred izidom! ♣

SKATERJI so zelo zanimivo pleme na kolesčkih. Vsekakor subkultura z določenim imageom, posebno, divjo artikulacijo. Za njih je urbano okolje – ploščadi, ograje, podhodi... naravno okolje.

MZM predstavlja antipod uradnim institucijam in se verjetno začne počuti velika v svoji majhnosti ter srečno odrinjena na rob družbe. Ravno to ji daje možnost objektivnega pogleda na družbena dogajanja in aktivno poseganje vanje. Njen cilj je prav gotovo biti eno od središč, če ne že celo kar središče socialnih, kulturnih in duhovnih dogodkov. Zato predstavlja resno in progresivno konkurenco dobro utrjenim okostnim uradnim institucijam. MZM jih lahko izkoristi zaradi svoje fleksibilnosti. Ta organizacija bo gotovo kanal za lansiranje novih in iz tujine na naša tla presajenih družbenih trendov. Pri tem mora biti še posebej pozorna na svojo majhnost in na realno oceno svojih zmožnosti v primerjavi z velikimi brati, ki bodo pripravljani izkoristiti vsako njeno slabost.

Znotraj Mreže se zna razbohiti racionalizem kot dominantna črta delovanja, tako znotraj skupin kot nasproti družbe. Kar je do določene mere dobro.

Opazna črta MZM je idealizem, povezan s svetovnimi tokovi.

MZM se manifestira v javnosti kot resna, striktna, načelna in prodorna.

Svoj uspeh si bo zagotovila z bojvito vztrajnostjo. Ta agresivnost bo naletavala, povzročala bo vzpone in padce organizacije. Zaradi prodornosti lahko MZM pričakuje družbeno priznanje in uspeh.

♣ iz horoskopa
Mreže za Metelkovo ♣

MZM
IZDAJA • Mreža za Metelkovo
ZA MREŽO • ZD ŠKUC – Forum in

... da bi se vrnili v tisto mesto, kjer smo bili pred leti. To so resni problemi, povezani z vprašanjem, ali posameznik lahko izraža sebe, ali se lahko z nečim svobodno ukvarja? Ali pa bo pristal v samozadostnosti in bežal od realnosti... ■ M. OGRINC, Sob. pril. DELA, marec 1991 ■

... mladina so zdaj naši otroci, ne pa Gantar, Fištravec in jaz... ■ R. MOČNIK, Sob. pril. DELA, marec 1991 ■

”

”

Želim si, da bi imel v Metelkovi svoj prostor, kjer bi nekaj metrov od mene delali drugi ljudje čisto druge reči. Da bi nastal tak center, kjer bi se vsak zavedel samo tega, da se notri dela. In dela dobro. To si želim, ne vem pa, če to tudi pričakujem. To se mi zdi prelepo, da bi se uresničilo.

■ Jure Zadnikar, slikar ■

PALČKI

... niti so tudi zaporti, kajne?

P. GANTAR: Ja. Ja. Uredili bomo spominsko »Janševo sobo«.

”

Foto: Diana Andelč

Več, slikar, svoj dolg!

SKATING je energični produkt urbanih središč, za nekatere samo športna panoga, za nekatere trend, zame in za tiste, s katerimi skatam pa je image – način življenja.

■ Izток DIMC, duh, vodja in preds. Skatecore kluba. ■

Na Metelkovi ulici v Ljubljani, ob svojem nastanku izven mesta, zdaj v njegovem središču, stoji štabna vojašnica. Nekoč – konjenica je bila takrat najpomembnejša mobilna vojaška sila – se je ta objekt imenoval »Belgijska kasarna«; kasneje, ko so konji že dolgo tega ostali predvsem za mero moči parnih strojev in bencinskim motorjem, je bil 1943. leta med tisoč drugih v njej zaprt sedanji predsednik skupščine R Slovenije. Po vojni je lastnik postala JLA, kompleks pa je dobil ime »vojašnica 4. julija«. V njej je bil v okviru sojenja četverici 1988. leta zaprt se-

danji obrambni minister R Slovenije, ki je v proračunu za leto 1991 namenil velika sredstva prav za konjenico.

Kolikor vem, so objekti že zdaj na pol prazni. Z vojaškega stališča ne kaže imeti vojske v mestu. Je pa zanimivo, da je bilo včasih prav nasprotno. Mesto je vabilo vojsko, saj je mestu dala višji status, vojak pa je bil cenjen poklic. Tako je mesto zgradilo kasarno, da je došlo avstroogrski garnizon. ■ P. GANTAR, MZIN No. 2, april 1991 – pred izidom! ■

KONTAKT - Mreža za Metelkovo, Mesni trg 13, 61000 Ljubljana
TELEFON - 081 - 224-686
ŽIRO RAČUN - 50100-678-44892
s prisposlom za Metelkovo

THE BEGINNERS
Kaj vama pomeni nastop?

MOŠA:

Dober žur. Prvih par komadov se ti mal rokce tresejo... Sicer pa se treme nikoli ne znečis. Pomembno je samo to, kolik jo uspeš kontrolirati.

MARJAN:

Prej prvim koncertom naju je bilo ful strah ampak pol je publika hotla bis... Jaz pa nisem mogel več, ker me je bolela roka.

■ For bi for
Marjan – bobni
Moša – bas kitara ■

POZIVI:

Kdorkoli ve, opazi, sarna karkoli o neiskoriščenih, zapuščenih, nevdarševanih in podobnih prostorih vseh mogočih velikosti, ki bi lahko služili prostorov potrebnih umetnikom, kulturnikom, socializatorjem, športnikom, izobraževalcem itd. itd. – naj to sporoči na naslov Mreže za Metelkovo.

nova številka

Ko se je ustanovila Mreža za Metelkovo in smo slišali, da se nekaj dela, smo se formirali kot skupina in se prijavili. Najprej smo se mislili iti gledališče. Nekl Rus, ki je bil polet v Ljubljani, nas je navdušil za eksperimentalni teater.

■ Fotografska skupina Fordof Colectivy ■

MZIN in Mreža za Metelkovo odpirata tudi konkretne oblike sodelovanja s podobno in drugačno mednarodno sceno. V MZIN-u no. 2 – pred izidom! – so predstavljene različne scene v Baslu, Zürichu in Pragi. Linhartova fundacija, ki zasleduje na Češkem sorodne cilje kot Mreža za Metelkovo v Ljubljani, se bo že v junjski številki MZIN-a pojavila z lastnim kolonumom.

MIROVNA PARADIGMA

Gregor Tomc

Skupina raziskovalcev v Ljubljani ustanavlja mirovni inštitut. Nekateri to potezo pozdravljajo in poudarjajo možen prispevek Inštituta k nenasilnemu razreševanju konfliktov v bodoči slovenski državi. Drugi so bolj skeptični in se s stališča 'realne politike' zavzemajo za moderno vojsko v moderni državi, miroljubne pobude pa ocenjujejo v najboljšem primeru kot neškodljive, v teh prevratnih časih pa tudi kot nevarne in zapravljeve.

Bodoči sodelavci Inštituta glede tega seveda nismo nevtraln. Vprašanje miru za nas niso predmet nepristranskega razpazovanja in razlage. Zavedamo se naše vpletenosti v svet družbenih dejstev. Ali drugače povedano: ne vidimo se v vlogi nezainteresiranih vladnih svetovalcev, ki jih ne zanima uporaba njihovih ugotovitev. Blizu nam je predstava o zdravniku, ki bolezen sicer proučuje, vendar zaradi zdravja. Izhajamo namreč iz tega, da med mirom in vojno ni prave alternative, razen morda za vojaške strategije.

Zato se nam zdí sedanja diskusija o civilnem služenju namesto vojaškega roka 'prekratka'. Pravi odgovor za novo slovensko državo je namreč samo demilitarizacija. Zavzemanje za to, da izpraznjeni prostor JLA nadomesti slovenska vojska vidimo kot usodno napako.

Bilo bi sicer pretirano trditi, da gre v sporu glede statusa vojske v Sloveniji za soočenje med tistimi, ki bi Slovenijo radi spremenili v novodobno Masado in tistimi, ki jim je bolj pri-

vprašanje je, kaj bi storili oni. Slovenija se s svojo majhno in slabo oboroženo vojsko – tudi če bo nova oblast uresničila staro boljševiško idejo o oboroženem ljudstvu – ne bo mogla uspešno upreti morebitnemu napadalu (četam NATO pakta, Sovjetski zvezi, pa tudi JLA ne). Kolikor bi se torej oblast odločila braniti suverenost države, bi jo morala braniti do poslednjega Slovenca. S tem pa bi izničila prvotni namen obrambe, saj je seveda že na prvi pogled jasno, da suverene Slovenije brez Slovencev ni. Država 'živi' le preko osebe, v njegovi zavesti. S tem, ko ta za državo umre, umre v njem tudi država. V vsako smrtjo je je manj. In v tem je vsa irealnost »realne politike«, ki se zavzema za slovensko vojsko. Namesto, da bi zagovorniki suverene slovenske države razmišljali o tem, kako bi lahko zanjo najboljše živeli, razmišljajo o scenarijih konca.

Kot zgled uspešne vojaške obrambe majhnega naroda nad številčno in drugače močnejšim okupatorjem se pogosto navaja partizansko vojsko v drugi svetovni vojni. Danes seveda vemo oz. bi morali vedeti bolje. Partizani se niso predvsem borili proti okupatorju, ampak so revolucionarne enote varčevali za

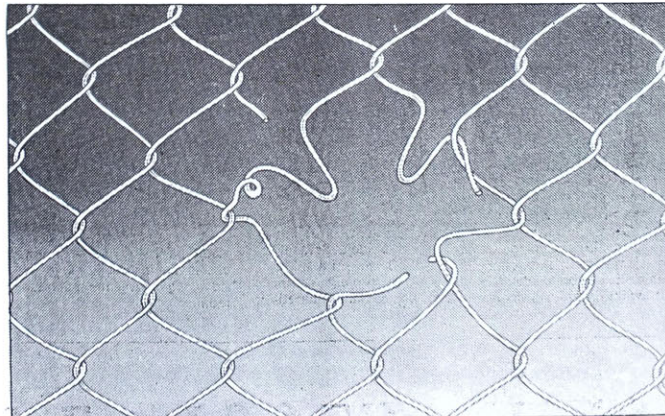
kasnejše osvobodile zavezniške čete.

Sklicevanje na neobhodnost lastnega vojaškega aparata predpostavlja še nekaj – obstoj sovražnika. Brez potencialnega agresorja izgubi oboroževanje pravi smisel. Slovenija danes ni občana z državami, ki bi hlepele po njenem ozemlju ali mo-

pravé vojaške tradicije in na drugi strani bogato tradicijo izogibanja vojaškemu aparatu. Poleg tega postaja v sedanjem postmodernem obdobju, ki ga med drugim odkljuje vse bolj razrahljana povezanost osebe z družbenim, pripravljenost po služenju in žrtvovanju domovini vse manj verjetna. Izgleda

Če povzamem: slovenska vojska bi bila nesmiselna, nekoristna in neučinkovita.

Bila pa bi tudi zapravljeva. Polemike v zvezi s tem, koliko bi nas obramba stala, so bolj ali manj znane. Predstavniki oblasti trdijo, da bo za vojsko namenjenih manj sredstev kot kdajkoli doslej, medtem ko se opo-

rebitnem bogastvu. Če je v nekaterih primerih oboroževanje skratka, da prihaja do izrazitejšega razkola med tistimi, ki pizicija zgraža nad tem, da gre za vojsko več denarja kot za šol-

žali. S havbicami ne bomo naredili večjega vtisa. V Sloveniji imamo danes enkratno prilžnost, da v segmentu družbenega življenja vzpostavimo drugačno relacijo med osebo in državo, ko oseba ni več v službi 'potreb' te abstraktne entitete. Ta odvisnost se sicer v modernih državah odraža tako, da oseba zaznava družbo kot objektivno realnost, da vidi odnose, ki so produkti subjektivnega delovanja, kot nekaj zunanjega in njemu tujega. V Sloveniji se nam skratka ponuja prilžnost, da odgovorimo na vprašanje 'Vojska?' z 'Ne, hvala!' in na ta način vzpostavimo za bodoče generacije Slovencev bistveno drugačno vsakdanjo subjektivno realnost.

Na Mirovnem inštitutu si bomo prizadevali za znanstveno, izobraževalno, vzgojno in publicistično dejavnostjo vzpostavljati razmere, v katerih bo spomin, ki združuje osebo in odnose med osebami, vse bolj povezoval v smeri večje avtonomnosti do 'potreb' tako ali drugače razumljene skupnosti. V tem pogledu bo torej Inštitut predstavljal prostor, v katerem se bo razvijala mirovna paradigma; nenasilnost v interaktivnih odnosih in v odnosih do narave.

Na drugi strani pa bo Inštitut seveda tudi pomemben generator novega znanja. V prvem obdobju bo njegovo znanstveno delo omejeno na raziskovalno nalogo in nekaj aplikativnih nalog.

V raziskovalni nalogi Sociologija vojske bo raziskovalce, zanimal položaj vojaške organizacije v slovenski družbi v 20. stoletju. Zanimali nas bodo,

namreč ne morena odreci naravnemu zakonu o vojaški obveznosti velikega premika naprej. Na drugi strani pa se verjetno le še redki prečeli utopisti zavezano za ukinitve države kot takšne in s tem tudi vseh aparatov represije. Trenutno gre predvsem za vprašanje (ne)potrebnosti vojaškega aparata. Ali ga resnično potrebujemo? Predstavniki realne politike nasprotujejo vojaški Sloveniji radi najprej vprašajo, kaj bi naredili v primeru tuje vojaške intervencije. Vprašanje je napačno postavljeno. Pravo

ukinitve vojne, ko je napadli naš politično revolucije. Predpostavljamo, da sedanja demokratska koalicija ne načrtuje stranske vojske za podobnih primer.

Slovenija skratka ne predstavlja realne vojaške opcije, kot bi temu rekli strokovnjaki za vojaške zadeve. Če komu še ni jasno, kaj se zgodi, ko se vojaško šibka država znajde v vojaškem konfliktu, naj se spomni na iransko invazijo Kuvajta. Kuvajtska vojska je razpadla ali zbežala v sosednjo Savdsko Arabijo. Kuvajti pa so

kuil, katerega sosedje presegajo na njegovo uničenje) pa v našem primeru to vsekakor ne velja. (Za redko od Izraelcev tudi nimamo zveznika, ki bi kril stroške oboroževanja.) Zagovorniki oborožene Slovenije velja spomniti še na eno dejstvo: da je vojska obkrožila le v istih meri, v kateri osebe v njej reducirati na militaristične vloge. Kar nekaj argumentov je, ki ne govorijo v prid učinkovite redukcije obornikov v rezervne dele učinkovite slovenske vojske. Vzemimo za primer odsotnost

listima, ki jim je ta žrtev namenjena. Zakone pišejo po pravilu tisti, ki se bodo tudi v primeru vojne v zaledju ukvarjali predvsem s komentiranjem vojaških premikov na televiziji. Ponavadi pa so tudi že zakorabili v obdobje, ko je življenje izgubilo velik del svojega leska in je postalo razmišljanje o žrtvi sprejemljivejše. Ne smemo tudi pozabiti, da gre po pravilu za ljudi, indoktrinirane v duhu militarizma, ki se nitakor ne morejo znebiti ideje, da življenje, ki ni v službi nečesa velikega, ni vredno življenja.

se neprimerno hujša, saj je težko opraviti vsakršna sredstva za organizacijo, ki je osemstena nekoristna in neučinkovita. Skladno je že omejevanje slovenske suverenosti živeti, ne pa umreti, bi bilo neobhodno sredstvo, namenjena za vojsko, viagati v znanost, (sub)kulturo, sport, šolstvo, zdravje, varnost, okolje itd. Na teh področjih lahko izkramamo veliko uspešnejše, numerično neupnikantnosti navkljub. Le tako bomo lahko pršli na zemljevid Evrope in se na njem tudi odob-

tem v zvezi predvsem vprašanja militarizacije vsakdanjega življenja, napečnosti in različne oblike atomodacije. Orodološki se bomo predvsem na drugi obdobja. Čas Avstro-Ogrske, stare in nove Jugoslavije ter elabodacije novega sistema odnosov v Sloveniji danes.

Nekatera ministrstva v vladi so tudi že izrazili svoj interes za aplikativne študije. Znanstveniki se zelo prizadevajo, da obdelamo nastala v družini in relativnih konfliktov v mednarodnih odnosih do obvladovanja nasilnosti množic.

ZBORNIK O DEMILITARIZACIJI SLOVENIJE

Ljubica Jelenc

20. maja 1991 bo prišla na svetlo knjige politične policie nova knjiga. Pripravlja jo Znanstveni in publicistični center ter Katedra za obramboslovje Fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani. To bo aktualen znanstveno poglavljen in analitičen prispevek k razpravi o demilitarizaciji Slovenije. Avtorji prispevkov v zborniku izhajajo iz podmene, da je demilitarizacija v slovenskem prostoru politično ambivalenten pojem, ki pridobiva lastnosti vrednotne ali vsaj simbola nekakega novega povsem heretičnega pogleda na zagotavljanje nacionalne varnosti Slovenije. Pohudnikom za izdajo zbornika in samemu izdajatelju se je zdelo zelo pomembno poseči v javne razprave, še preden se demilitarizacija Slovenije sprejme v usposloveno vrednoti, v kateri zaradi politično mobilizacijskega naboja ne bi bila več mogoče racionalna in svedu tudi kritično razmišljati.

Zdi se, da se zamisel o demilitarizaciji Sloveniji že od vsega začetka pojavlja kot alternativa v času, ko je bila to ideja za uveljavljanje novih družbenih

»Za šele nastajajoče državne vrhove, tudi npr. za Slovenijo, ne usreca povsem pojem 'demilitarizacija', ker so te države šele v fazi konstituiranja in je njihov pravi problem nevarnost, do se v sosem začetku ujamejo v past militarizacije svoje države.« (dr. Ivo Fabian, Ekonomska fakulteta v Ljubljani)

gibanj, je šlo za alternativnost obkrožnemu obrambno-varnostnemu sistemu, v obdobju predi večstrankarskim volitvam je bila to tema, ki je pripomogla k specifični politični identiteti nekaterih strank, po volitvah se ideja o demilitarizaciji in demilitarizaciji Sloveniji sooča z opojno ustanovitve lastne slovenske vojske. Da bi pojem demilitarizacije lahko postal sivama opoja in ne samo alternativna ideja, ga je potrebno znanstveno bolj argumentirati in strokovno dodelati. Zbornik, v katerem sodelujejo ugledni, domači in tuji znanstveniki iz različnih strok

ter aktivisti mirovnega gibanja, je ena od mogočih oblik argumentirane opredeljevalne procesa demilitarizacije. Hkrati pa prinaša s seboj svojevredno opozo-

nilo na možnost spopada med «novo militarizacijo» in «militarizacijo» v slovenskem političnem prostoru.

Avtorji zbornika o demilitarizaciji Slovenije se že takoj na začetku spopadejo z najbolj nedorečenim kompleksom vprašanj, to je z različnimi opredelitvami in pojmovanji demilitarizacije. Pojasnjujejo vse meje pojme, ki spodbujajo pobude za demilitarizacijo, kot npr. militarizacija, militarizem, vojaška industrija, tehnika in tehnologija, vojaško-industrijski kompleks, obdelujejo pa tudi vse iste dejavnike in procese, ki so nujni za doseganje demilitariz-

raositi neke družbe. Med njimi so odprava vojske, delna, splošna in popolna razorožitev ter omejevanje oboroževanja in nadzor nad oboroževanjem; nato konverzija vojaške industrije in drugih dejavnosti za potrebe civilnega sektorja; proces socializacije za vrednote mira in vzajemnega spoštovanja; možnosti demilitarizacije s krepitvijo civilne obrambe.

V tem delu zbornika sta tudi dva zanimiva prispevka tujih avtorjev. Oba govornita o političnem nasilju, vendar vsak iz svojega drugega kota in vsak iz svojega kulturnega okolja. Sociolog Polemološkega inštituta iz Gronigena obdeluje po-

«Končni cilj demilitarizacije mora biti popolna nezvočitev. Po drugi strani pa razumel: v pravih odnosih? So vselej vsa in vsakega orožja? vselitsko celo presaga stanje demilitariziranosti, saj pomeni odpravo vseh specializiranih sredstev za izvajanje žitnega nasilja, torej ne samo tistih v okviru vojaške silo» (mag. Darko Labi, Katedra za obramboslovje, FSPN, Ljubljana)

liteno nasilje kot nov izraz mednarodni organizaciji, pripravljeni in organizirani samo

za omejevanje politične moči držav, nagnjenih k vojni. Doktrina filozofije z moskovske demilitarizacije Lomonosov pa izhaja iz nezadržljivosti nasilja s človečnosti ter opredeljuje etiko nenasilja kot etiko neupiranja žlu.

Posebno poglavje je v zborniku namenjeno razčlenitvi demilitarizacije kot opcije v slovenskem političnem prostoru ter predstavitvi nekaterih tujih zgledov, zlasti dejavnosti skupine Švica brez armade (Gruppe Schweiz ohne Arme), ki predstavlja nekakšen ideal uspešnosti političnega aktivizma civilne družbe v podobi mirovnega gibanja. Poglavje se

banj ter njihovih nastopov v javnosti, ki so svojo politično identiteto povežali s pobudo o demilitarizaciji Slovenije. Sledijo prispevki nekaterih najbolj izpostavljenih aktivistov slovenskega mirovnega gibanja, ki so kljub političnemu pagmatizmu ohranili doberino mero samokritičnosti in tudi smisla za politično stvarnost. Prispevki švicarskih mirovnikov so odseve spopada s prefinjenostjo švicarskega militarizma, ki je prepoznal politično kulturo in strategijo prežetja iz male srednjeevropske države.

Izdajateljica bes spremlja dokaj obsežen posvet, ravna tako obratno na temo demilitarizacije Slovenije, organizirata ga katedra za obramboslovje in FSPN ter Obramboslovna družina Slovenije. Iz sodelovanj so posvabljeno predstavniki različnih strok, poslana v republiko skupščin, izvršni svet in predsedstvo Republike Slovenije, politične stranke, gibanja in družbene organizacije, obramboslovci in mirnovci ter vsa ljudje dobre in srčne volje.

4. Dnevnik

Intervju s Sašom Gazdičem

DEMILITARIZACIJA JE LE EDEN OD PROJEKTOV

Prilagodil: Meta Roglič

Center za kulturo miru in nenasilja v zadnjem času najpogosteje povezujemo s projektom demilitarizirane Slovenije, nekaterim je poznan po projektu Mreža za Metelkovo... Vendar pa center s svojimi koordinacijami in skupinami ni povezan le s temi projekti – je komunikacijsko središče, v katerem se rojevajo, obravnavajo in uresničujejo številne ideje povezane s kulturo miru in nenasilja, od katerih so nekatere znatno starejše od predlogov za demilitarizirano Slovenijo. Nekoliko več o teh idejah in projektih smo spregovorili s koordinatorjem v Centru za kulturo miru in nenasilja Sašom Gazdičem.

»Poleg projekta o demilitarizaciji in projekta Mreža za Metelkovo, kjer smo bili v začetku med glavnimi pobudniki, sedaj pa je to postala samostojna organizacija, potekajo v okviru

našega centra številni drugi projekti. Že nekaj let – natančneje od prvih pogovorov o ukinitvi predmeta obramba in zaščita v srednjih šolah – gradimo projekt, da bi ta predmet nadomestila vzgoja za mir in nenasilje. Drugi pomemben projekt je sprememba vojaških potencialov za civilne namene. To je obsežno delo, ki je povezano s projektom demilitarizacije. Eno naših področij so problemi oporečnikov vesti, pripravljamo pa tudi stalni mirovni tabor oziroma vsako leto še delovni tabor, ki bo letos potekal v obliki potujočega tabora. Ravnokar pa postavljamo na noge tudi mirovni vrtec.«

Omenili ste projekt spremembe vojaških potencialov za civilne namene. Obstajajo tudi že kakšne raziskave o možnosti teh sprememb pri nas?

»Tega zaenkrat še nimamo, pripravljamo pa mednarodno srečanje, ki se ga bodo udeležili predstavniki iz različnih držav,

ki se s temi problemi neposredno ukvarjajo in ki so jim znane različne možnosti sprememb. Prav tako imamo več

literature o tem, obstajajo pa tudi nekatere ideje. Prva takšna ideja je bila na primer Metelkova – ta projekt natančno kaže, kaj se lahko naredi iz

nekega vojaškega dinozavra. Tudi druge kasarne bi lahko primerno spremenili, če ne za kaj drugega, pa na primer v gojišče šampinjonov in zdrave prehrane. Obstajajo tudi različne možnosti za preusmerjanje ljudi, ki delajo v vojski.«

Eden od očitkov, ki prihajajo iz vrst pobudnikov lastne vojske, je, da nenehno poudarjate visoko ceno vojaškega aparata, ob tem pa nimate nikakršnih izračunov, kolikšna bi bila cena demilitarizacije oziroma projektov, ki so z njo povezani.

»Izračunov zaenkrat res ni – vendar bi bil projekt, tudi če bi bil še tako drag, znatno cenejši kot lastna vojska. Ob tem pa bi bile pri tem projektu znatno večje koristi. Cena, ki bi jo zahtevala konverzija, ni nizka, vendar bi bila socialnodružbeno koristna. Napaka vlade pa je, da še vedno ni ustanovila institucije, ki bi te raziskave in izračune lahko naredila.«

Ob vaši pobudi, da bi v srednjih šolah uvedli vzgojo za mir, se poraja tudi pobuda za obramboslovje za mir.

»Ti dve pobudi se bistveno razlikujeta. Vzgoja za mir opredeljuje, kaj je treba delati, da do vojne ne pride, obramboslovje za mir pa, kaj narediti, ko do vojne pride. Če bi sodili po času, ki je bil našemu konceptu namenjen na petkovem strokovnem posvetu o ureditvi izobraževanja na tem področju, na katerem so sodelovali ljudje, ki se neposredno ukvarjajo z vojaškimi vprašanji, potem naš program ne bo bistveno upoštevan. Ne glede na to, da so raziskave pokazale, da se ljudje zavzemajo za mirovno vzgojo in ne za neko novo obrambno vzgojo. Kdor je imel v šoli predmet obramba in zaščita, mu je najbrž jasno, kaj se lahko v okviru tega predmeta nauči. To, ali se učim sestavljati puško za JLA ali slovensko vojsko, pa mi je vseeno.

Ob tem moram povedati, da imamo mi material in predmetnik za 70 ur pouka že pripravljen, vendar ga Zavod za šolstvo noče stiskati. Pripravljamo tudi seminarje za učitelje, ki naj bi ta predmet poučevali.«

Vključeni ste v mrežo mednarodnih povezav. Kako po svetu gledajo na vaše pobude tako v zvezi z ugovorom vesti kot o demilitarizirani Sloveniji?

»Kjerkoli smo predstavili te pobude, smo naleteli na veliko zanimanje in tudi podporo. Tako so na zasedanju Helsinške državljanske skupščine v Pragi celo poslali jugoslovanski vladi in predsednikom republik apel za mirno reševanje sporov in podprli pobudo za demilitarizirano Slovenijo. Zaradi vse te podpore projektu demilitarizirane Slovenije, me toliko bolj čudi težnja po ustanavljanju lastne vojske. Tisti, ki jo ustanavljajo, očitno ne ve, kakšni so trendi v svetu.«

ben človekov socializacijski proces osvajanja posameznih vrednot oziroma spreminjanja že osvojenih vrednot, je strukturalno že sama po sebi nasilna. Medtem ko šolska vzgoja poudarja in privilegira posamezne vzgojne vrednote in učne vsebine, pušča druge mimo sebe in jih s tem depriviligira pa tudi delegitimira. Šola kot institucija je zato porozna družbena ustanova, skozi katero padejo vse tiste vsebine kulture, ki so glede na normirano družbeno relevantnost nepomembne. Lahko bi rekli, da stopnjo nasilnosti šolske vzgoje uravnava vsakokratna selektivna merila družbene relevantnosti, ki se razlikujejo tako v času kot v prostoru. Zgodovina šolske vzgoje bi nam verjetno razkrila, da so konkretna selektivna merila družbene relevantnosti šolah določale najrazličnejše erške in politične ideologije, ri nas zlasti krščanstvo in komunizem, v zadnjem času pa acionalni modernizem kot nov ružbeni projekt.

Duh časa je s svojimi merili avzoč tako v družboslovno-umanističnih in naravoslovnih predmetih kot tudi strukturiranosti vsega vzgojga in izobraževalnega prosa. Ne samo, da so prvine ruktornega nasilja implicitno izvzoče v sami konceptualizai učno-vzgojnih vsebin in ednot, ampak lahko prvine silja v šolski vzgoji najdemo v represivni vzgoji kot pogobliki medsebojnih odnosov kot načinu izvajanja same ske vzgoje, ter celo v ekspliih programih vojaške oje (pri nas na primer bliki obrambe in zaščite ter D na univerzitetni ni). Slednje smo na Slovenm zaradi sovpadanja nekam srečnih in aklujij sicer odvili, kar pa se ne pomeni, da z njimi povs m opravili. dprava vojaške vzgoje pa

tudi še ne pomeni odprave strukturalnega nasilja v vzgoji in najrazličnejših oblik njene represivnosti. Teško si je namreč predstavljati šolo brez takšnih ali drugačnih prvin nasilja in represije (ena od takšnih je na primer šola Summerhill v Veliki Britaniji ali pa tudi pri nas že dobro znana Waldorfska šola v Nemčiji). Lažje pa si predstavljamo takšen sistem šolske vzgoje in izobraževanja, kjer bodo prvine nasilja in represivnosti skrčene na najmanjšo mogočo mero. Takšen sistem predpostavlja predvsem pluralnost učnih vsebin in vzgojnih vrednot ter dopušča ne individualnosti vsakemu posamezniku, ki je udeležen v šolski vzgoji. Ali drugače, gre za takšno šolsko vzgojo, ki se utemeljuje z mirom in nenasiljem.

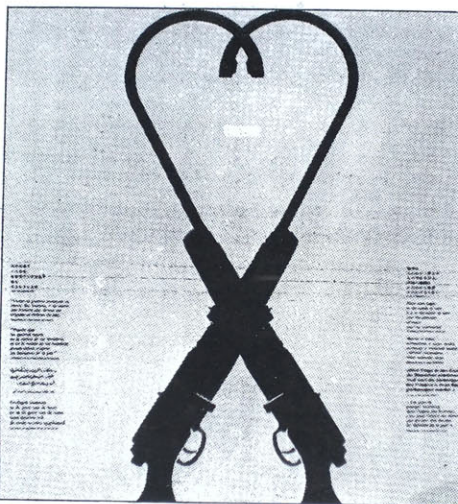
Vrednote miru in znanja ter spretnosti nenasilja so v dose-danjih šolskih vzgojno-izobraževalnih programih po pravilu vedno izpadala iz njih. Kako tudi ne bi, ko pa je kulturni kod naše civilizacije izrazito nasilen. Reprodukcijski takšnega kulturnega koda je bila mogočsamo z (nasilnim) usmerjanjem in nadziranjem izobraževanja ter s procesi represivne, patriarhalne in vojaške vzgoje.

Nas zgodovinski spomin je zato poln lukenj o človekovih nenasilnih prizadevanjih za vzdrževanje harmoničnih odnosov v družbi in naravi ter tudi lukenj nasilja močnih nad mečnimi.

Zdi pa se, da se je v zadnjem času zaradi vse večje človekove eksistenčne ogroženosti zaradi različnih oblik nasilja, zlasti ekološkega, socialnega, urbane, spolnega, duhovnega, pa tudi vojaškega, začela oblikovati drugačna kultura, ki skuša preobraziti nasilni kulturni kod v nenasilnega. Empirično lahko

preobrazbene procese te vrste opazujemo na različnih ravneh. Menim, da gre s preoblikovanjem nasilnega v nenasilni kulturni kod predvsem za obliko-

v človekovo pravico do razpolaganja z bivajočim. Prav zato izhaja kultura miru in nenasilja iz istega temelja kot svetost življenja in človekovo dostojan-

vanje drugačne kulture, recimo ji kulture miru in nenasilja, ki se uveljavlja z novo duhovnostjo postantropocentrične dobe kot človekov nenasilen odnos do bivajočega in enakopraven dialog z usodo sveta.

Kultura miru in nenasilja posega v jedro nasilnih miselnih in vedenjskih vzorcev, torej v jedro vsakršnega nasilja, tudi oboroževanja, in ruši predpostavke, na katerih vznika nasilje kot neupravičena uporaba človekove moči, saj posega

stvo. Človek tako ni več odgovoren samo zase, temveč je pred svetostjo življenja odgovoren tudi za svojo zunanjo, živo in neživo naravo. Namesto pravice do razpolaganja uveljavlja odgovornost pred razpolaganjem z bivajočim. Zato ni človekov odnos do naravnega okolja nadrejen, temveč je prirejen in odprt do sveta.

Kultura miru in nenasilja se gradi na konceptu univerzalne varnosti kot ekološki, ekonomski, socialni in duhovni katego-

riji, ki upošteva planetarno naravo ekološke, socialne in vojaške ogroženosti in ki se udejanja v spoštovanju človekovih in živalskih pravic ter v nenasilnem odnosu do človekove notranje in zunanje, žive in nežive narave.

Jedro kulture miru in nenasilja pa predstavljajo takšni socializacijski procesi šolske vzgoje, ki se razvijajo skozi vrednote miru in znanja ter spretnosti nenasilja. V drugih državah govorijo o t.i. (planetarni) vzgoji za mir in nenasilje, ki vzgaja in izobražuje posameznika k svobodnemu in zavestnemu opredeljevanju za mirovno-nenasilne vrednote in njegovemu dejavnemu zavezanju za njihovo udejanjanje. Vzgoja za mir in nenasilja naj bi temeljila predvsem na drugačnem načinu mišljenja, kot je lasten sedanjemu nasilnemu odnosu do vsega bivajočega. Gre predvsem za poudarjanje planetarne zavesti in sožitja različnosti, za globlje spoznavanje (ne)nasilja in človekove (ne)agresivnosti ter za učenje metod medsebojnega sodelovanja, zaupanja in nenasilnega razreševanja sporov oziroma navzkrižij. Vzgoja za mir in nenasilje predpostavlja svoboden človekov razvoj, ki temelji na osebni vesti kot odločnem dejavniku njegovega in družbenega razvoja.

Preobrazba šolske vzgoje iz tiste, ki je zasnovana na vrednotah nasilja, v tisto, ki bo razvijala vrednote miru in nenasilja, je naporno in dolgotrajno opravilo, ki pa je odvisna predvsem od obstoječe kulture miru in nenasilja v družbi ter od dosežene družbene moči njihovih zagovornikov. Paradoksalno je, da je znanstvenost takšne vzgoje in izobraževanja tu povsem obrobna, kakaj oba pri-jema, namreč »nasilni« in »ne-

stojivo z vprašanjem legitimnosti zakonodajalca.

Zagovorniki šolske vzgoje za mirom in nenasiljem so bili ravno zato v merjenju moči vedno šibkejši od zagovornikov represivne in vojaške vzgoje. Če represivna in vojaška vzgoja konstituira državotvorne prvine, potem je vzgoja za mirom in nenasiljem v tej perspektivi razdiralna, saj vnaša v družbo destabilizirajoče subkulturne vsebine. V skladu s prevladujočim kulturnim kodom je bila ta vzgoja potisnjena na družbeni rob in predvsem v sfero zasebnosti.

Pacifistična, mirovna, ekološka, ženska in druga družbena gibanja, mednarodne nevladne organizacije (društva in klubi OZN, Amnesty International, Združene učiteljev za mir, Mednarodna organizacija znanstvenikov PUG-WASH...) pa tudi številne posameznice in posamezniki že desetletje, zlasti pa od prve svetovne vojne naprej, delujejo v smeri oblikovanja novih šolskih vzgojnih ciljev miroljubno-nenasilne vsebine v posebnih ali razpršenih predmetih, ki naj bi na drugačen način pripomogli k reševanju perečih problemov miru in varnosti nasploh. Uspehi in naporji takšnih naporov so različni; od popolne odprave represivne in vojaške vzgoje do različnih kombinacij permisivne in planetarne vzgoje za mir in nenasilje.

Pri tem izkušnje iz naše dežele niso nepomembne. Nekdajni goreči branitelji obrambe in zaščite postajajo nepopustljivi zagovorniki predmetne konverzije v obramboslovje z vzgojo za mir.

To lahko pomeni samo dvoje. Ali to, da je bila vojaška vzgoja v obrambi in zaščiti tako zanič, da jo skušajo zdaj v miravno-nenasilni obleki pripeljati nazaj, ali pa to, da zgodaj postavljena hipoteza o preobrazbi nasilnega kulturnega koda v nenasilnega na Slovenskem čisto zares drži.

MIROVNA KONVERZIJA

Nace Kalin

KONOMSKA KONVERZIJA je proces, katerega cilj je sprememba namembnosti proizvodnega procesa ob čim večji izkoriščenosti obstoječe delovne sile in obstoječih delovnih sredstev. Med drugim vključuje predhodno načrtovanje, raziskave tržišča in vključevanje praktično vseh institucij družbenega sistema. Pri konverziji vojaške industrije imenujemo ekonomsko konverzijo tudi mirovno konverzijo.

vanje praktično vseh institucij družbenega sistema. Pri konverziji vojaške industrije imenujemo ekonomsko konverzijo tudi mirovno konverzijo.

NEKAJ DEJSTEV O VOJAŠKI EKONOMIJI:

1. Kapital za vojaško proizvodnjo se koncentriira v relativno majhnih krogih, ki so blizu oblasti in ki zaradi svojih ekonomskih interesov militarizirajo družbo.

2. Vojaška podjetja (ne glede na to ali so vzhodna ali zahodna) niso sposobna delovati v normalnih tržnih razmerah na civilnem tržišču in predstavljajo za družbo obremenitev.

3. Denar, vloženi v proizvodnjo vojaške opreme, je izgubljen za splošne socialne potrebe kot so zdravstvo, šolstvo, kultura, itd.

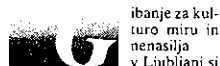
4. Večina vojaških proizvodov visoke tehnologije ima v primerjavi s stroški za njihov razvoj zaradi njihove vojaške namembnosti zelo omejeno uporabo v civilne namene. Za isto ceno bi lahko razvili mnogo več tehnološko visoko razvitih in tržnih proizvodov.

5. Zaradi specifičnosti vojaških proizvodov in vojaške industrije, dajejo investicije v vojaško industrijo najmanjše število delovnih mest na vloženo denarno enoto.

KAJ JE DRUŽBENO KORISTNA KONVERZIJA?

Alternativna proizvodnja bi po konverziji morala:

1. zadovoljevati resnične potrebe ljudi;
2. uporabljati ekološko – nenevarne materiale in procese;
3. zagotavljati ohranitev neobnovljivih virov;
4. zagotavljati varnost proizvodnje in uporabe proizvodov;
5. proizvodnja mora potekati v pogojih, ki bodo delavcem omogočali stalen strokovni napredek.

ibanje za kulturo miru in nenasilja v Ljubljani si že vrsto let prizadeva za družbeno uveljavitev človekove nedotuljive pravice do miru na vseh ravneh človekovega bivanja. Še pod socialistično oblastjo smo, izhajajoč iz splošne deklaracije komisije Združenih narodov o človekovih pravicah (člen 18), resolucije Evropskega parlamenta (oktober 1989) in mednarodnega sporazuma o civilnih in političnih pravicah (člen 18), največ energije usmerjali v pomoč tistim, ki jim osebna vest ni dovoljevala uresničevanja z ustavo določene pravice in dolžnosti do obrambe. Dolgotrajni zaporni kazni sicer res nismo mogli preprečiti, smo pa zato pravico do ugovora vesti v slovenskem prostoru afirmirali do tiste točke, na kateri se lahko danes povsem legalno prizadevamo za njeno legitimnost.

Tako se je Gibanje za kulturo miru in nenasilja s svojimi predlogi in stališči vključilo v priprave sprejemanja zakonodaje, ki naj ureja pravico do ugovora vesti; upoštevajoč pri tem najbolj progresivno zakonodajo v deželah z obveznim naborom, izkušnje oporečnikov z obstoječimi rešitvami v svetu in nove trende, ki temu sledijo.

Rešitve so neposredno povezane z naravo vojaške službe, ki jo bo opredelila nova slovenska ustava, ki naj oporečnika vesti obravnava v posebnem zakonu

UGOVOR VESTI

Janez Doberšek

o civilni službi kot človeka, ki zavrača nabor, nošenje orožja ali druge dejavnosti, povezane z vojaškimi cilji ali institucijami.

Gibanje za kulturo miru in nenasilja poudarja, da mora Republika Slovenija v vsakem primeru predvideti rešitve za vse inačice izražanja ugovora vesti.

Sprejemljivost civilne službe je v mnogem odvisna od rešitev, kot so:

- način preverjanja veljavnosti ugovora vesti,

- da za priznanje statusa oporečnika vesti zadostuje že osebna deklaracija in
- da za preverjanje veljavnosti ugovora vesti ni potrebna nobena procedura

Ker je ugovor vesti stvar naravnosti posameznika (civilne osebe), se o posledicah ugovora vesti odloča v civilnih institucijah. Za zavračanje vojaštine so veljavni vsi motivi, od filozofskih, etičnih, religioznih, moralnih do političnih in ideoloških.

Ze v trenutno veljavni ustavi

Vabimo vse, ki jim vest ne dopušta sodelovanja v vojaških dejavnostih, tudi ko gre za slovensko vojsko; da se zglasijo na Centru za kulturo miru in nenasilja.

- kazenskega značaja civilne službe,
- trajanja civilne službe ter
- pogojev dela in možnosti izbiranja le-tega v civilnih ustanovah.

Pri tem je pomembno upoštevati:

- da nobeno sodišče ali komisija ne more določiti vesti posameznika,

je opredeljeno, da nihče ne more prisiljevati nekoga h kakršnemkoli delu, ki mu ga vest ne dopušta.

Parlament Republike Slovenije je 19. aprila 1991 določil besedilo zakona o vojaški dolžnosti, po katerem naj bi bilo civilno služenje časovno izenačeno z vojaškim služenjem, vendar po tem zakonu civilne

službe ne ureja enakovredno oz. enakopravno zakon o civilni službi, temveč zakon o vojaški obveznosti. Naše stališče je, da ne moremo obravnavati vojaških obveznikov in oporečnikov na enak način, kajti civilno služenje ne more biti pod nadzorom, izvajanjem oziroma kaznovanilo politiko vojaških oblasti.

Ne strinjamo se z zakonom, da o priznanju pravice do ugovora vesti odločajo komisije (za več občin hkrati), v katere naj bi imenovali sociologa, psihologa, zdravnika in predstavnika organov, pristojnih za notranje in obrambne zadeve (Na Danskem oporečnik, ki želi v civilno službo, izpolne le formulir pri notranjem ministrstvu in njegov primer je za vselej rešen).

V zakonu se omenja problem totalnih oporečnikov le v členu, ki govori o sankcijah. Sprašujemo se, ali bo samo kaznovalna politika tista, ki bo regulirala zgoraj omenjeno?

Ne strinjamo se s tem, da se civilna služba opravlja le v mesih Republike Slovenije, ne pa tudi v tujini, kjer bi oporečniki lahko sodelovali pri mednarodnih humanitarnih akcijah.

Ne strinjamo se s tem, da po zakonu ni omogočena pravica do ugovora vesti med služenjem vojaškega roka, ko pa vemo, da ima vsak posameznik pravico do preklica že sprejete svoje odločitve.

Kolesarsko-mirovni tabor

Dajmo otroku možnost

2. komercialno (tržno in marketinško) uspešen;
3. primeren za opremo in kvalificiranost podjetja;
4. omogočati mora povečevanje zaposlovanja.

Skupina za konverzijo pri centru za kulturo miru in nenasilja spodbuja konverzivno miselnost in seznanja javnost s slabostmi vojne in prednostni civilne ekonomije. Eden njenih glavnih ciljev je sprejem zakona, ki bo ustrezno uredil mirovno konverzijo vojaških kapacitet in vojakov. V pripravi je raziskava o vlogi vojaške proizvodnje v slovenski industriji. V svetu obstaja že kar lepo število skupin in posameznikov, ki se ukvarjajo s konverzijo. Večino svetovnih informacij in stikov s področja mirovne konverzije pa zbira in posreduje CENTER FOR ECONOMIC CONVERSION, 222 C VIEW ST. MTN. VIEW, CA 94041 USA.

Helsinska državljanska skupščina

Po večletnih prizadevanjih je oktobra 1990 Vaclav Havel 'požegal' ustanovitev HELSINSKE DRŽAVLJANSKE SKUPŠČINE (Helsinki Citizens Assembly) in ji namenil tudi kvartir za pisarno. Sedež v Pragi ima le koordinativno funkcijo, saj tako razvejanje dejavnosti, na srečo, ni mogoče voditi iz enega centra. Širina, ki jo pokriva HCA, je najlepše razvidna iz strukture njenega delovanja. Vsebinsko delo poteka v šestih komisijah, ki se ukvarjajo z 1) nacionalizmi in (kon)federalnimi strukturami, 2) ekonomijo in ekologijo, 3) civilno družbo, 4) demilitarizacijo in mirovno politiko, 5) človekovimi pravicami in pravicami vseh vrst manjšin ter z 6) vprašanji, ki zadevajo enakopravnost žensk. O pomembnejših odločitvah odloča Mednarodni koordinativni odbor (International Coordination Committee), v katerem sta po dva predstavnika nacionalnih odborov iz posameznih držav. Ker struktura ni toga, obstaja možnost (ki jo tudi uporabljajo), da na primer Veliko Britanijo zastopajo tako Škotinje kot Angležinje in da imajo predstavniki Sovjetske zveze več nacionalnih odborov. Zametek slovenskega nacionalnega odbora je Mreža za Metekovo, pripravljena pa se tudi ustanovitev Odbora za regijo Alpe-Adria, ki bo junija v Trstu, in ustanovitev Koordinacije nacionalnih odborov v Jugoslaviji, ki naj bi bila v Sarajevu.

ICOM v Budimpešti

International Coscientious Objectors Meeting je mednarodna organizacija oporečnikov vesti, ki se sestaja enkrat na leto. Najstni maj je vsako leto dan, ko oporečniki z vseh koncev sveta pripravijo akcije na skupno temo. Že leta 1986 je bila na ta dan v žarišču pozornosti Jugoslavija oziroma odnos v danjih oblasti do Jehovovih prič. Za letošnji 15. maj pa so kot osrednjo temo določili demilitarizacijo in vlogo žensk v dejavnosti, ki pordirajo vojaški aparat. Letošnji ICOM bo v Budimpešti.

mednarodni mirovni tabor, vendar pa bo letošnji tabor, ki bo trajal 10 do 12 dni, nekoliko drugačen od dosedanjih – lahko bi rekli, da bo celo neobičajen. To bo namreč kolesarsko-mirovni potujoči tabor po delu Slovenije in Italije. Način bivanja in aktivnosti v Italiji bodo pripravili mirovniki iz Italije, v Sloveniji pa smo za svoje postaje izbrali kraje z vojašnicami in drugimi vojaškimi objekti, saj je glavni namen letošnjega tabora širjenje ideje o demilitarizaciji Slovenije. V teh krajih bodo potekale okrogle mize in pogovori o demilitarizaciji.

Tudi mirovnemu vrtcu, ki je bil doslej sprejet z velikimi simpatijami, se letos ne bomo odpovedali, vendar pa bo le v enem ali dveh krajih in se ne bo selil iz kraja v kraj.

Knjižnica z mirovno literaturo

V Centru za kulturo miru in nenasilja na Mestnem trgu 13. dobivamo revije in časopise, ki jih izdajajo mirovne organizacije po vsem svetu, v angleščini, nemščini, francoščini in italijanščini. Nekatero revijo so splošne, druge se omejujejo na posamezno področje: ugovor vesti, demilitarizacija itd.

Poleg tega imamo tudi manjšo referenčno knjižnico, v kateri so knjige s področji mirovnega gibanja: človekove pravice, mirovna vzgoja, zgodovina mirovništva itd. Knjige so večinoma v angleščini, francoščini ali nemščini. Knjig in revij ne izposojamo na dom, so pa na voljo za študij v Centru. Kljub prostorski stiski si prizadevamo, da bi čimprej usposobili čitalnico, tako da bi bila primerna za nemoteno študiranje.

Gibanje za kulturo miru in nenasilja je pripravilo akcijo MIROVNI SPONZOR, s katero skušamo pridobiti podporo gospodarstva. *Ena od ugodnosti, ki jih gibanje ponuja za podjetja, ki bodo sodelovala v akciji, je, da bodo lahko uporabljala zaščitni znak MIROVNI SPONZOR, lahko pa bodo pridobila tudi pravico, da bo ime podjetja na kateremkoli materialu gibanja za kulturo miru in nenasilja (letakih, brošurah, plakatih...) oziroma, da bo ime podjetja povezano s projektom gibanja, za katerega v podjetju menijo, da je tudi v njihovem interesu.*

vegojnih metod. V prvi fazi temelji projekt na akciji »Dajmo otroku možnost«. Njeni začetki segajo v zgodnja osemdeseta leta, ko se je na slovenskem pričelo opozarjati na militarizacijo nekaterih vzgojnih pristopov v vrtcih in nižjih razredih osnovne šole. Del njene kritike je bil usmerjen tudi na nekakovostno ponudbo igrac v trgovinah (zlasti bojnih igrac).

V letu 1991 smo v Centru pristopili k izdelavi celostne zasnove za mirovni vrtec. V ta namen smo navezali stike s podobnimi vrtci po svetu in pri nas ter strokovnimi organizacijami pri nas (Višja šola za socialne delavce, Inštitut za psihologijo, Zveza Prijateljev mladih, Srednje pedagoške šole, itd...).

V aprilu smo začeli s projektom eksperimentalnih igrac. Te akcije poskušajo postati tradicionalne oblike vzgoje za mir med otroci. Zamisel, da bi organizirali srečanje otrok v parku Tivoli in v Stari Ljubljani (atrij Galerije Feniks) seje porodila iz dveh razlogov:

– Na ta način bi lahko rešili stisko staršev, ki prihajajo po nakupih v ta del mesta.

– Lahko bi v praksi razvijali koncept, ki temelji na iskanju novih načinov dela, inventivnosti, samoiniciativnosti, itd. Zato vabimo vse otroke in starše, da se nam pridružijo.

Koledar prireditvev

Evropa proti trgovini z orožjem
Basel, Švica 23.–25. 4.
informacije: 061-224-666

Mediterranean Citizens Dialogue
Grenada, Španija 25.–28. 4.
co-sponsored by the European Peace Initiative
Jose Manuel Fernandez
tel *32-2/284 2685 fax 230 8088

International Conference »Winning the Peace? Matters arising from the Gulf War«
London 29. 5.–1. 6.

Gulf Crisis Working Group
att. Jane Powell, c/o CND
tel *44-71/700 2393 fax 700 2357

School and Church for Peace
Haapsalu, Estonija 14.–17. 6.
Justice, Peace and Integrity of Creation
28 Sadama St.
203170 Haapsalu, Estonia IPIC
tel. *70-14/56 785 ali 44 403 fax 475 6801

Koledar prireditvev v Sloveniji

Srečanje otrok v Tivoliju in Stari Ljubljani april, maj
– vsako sredo od 15.00 do 17.00 ure
– vsako soboto od 10.00 do 13.00 ure
informacije: 061-224-666

Mednarodni seminar učiteljev o vzgoji za mir Slovenija 17.–21. 8.
informacije: 061-224-666

**M'ZIN (glas Mreže za Metelkovo),
št. 2-3, Ljubljana,
april 1991.**

Pisati o Mreži za Metelkovo, ki se je formalno rodila konec lanskega decembra, pomeni pisati o izredno ambiciozno zastavljenem projektu, ki pa ima možnosti za uspeh predvsem zato, ker je uspel povezati v svojih vrstah večino bolj ali manj neodvisnih (»alter«)intelektualcev in (alter)kulturnikov v heterogeno, a dovolj prepoznavno in koherentno skupino ljudi, ki vedo, kaj hočejo.

M'ZIN kot glas Mreže za Metelkovo je le eden izmed mnogih projektov zagnanih kolektivnih in individualnih subjektov umetnostne, množične, kulturne, socializacijske, izobraževalne, športne, alterhotelirske, medicinske, duhovne, manjšinsko-politične kulture..., ki hoče v Ljubljani na enem mestu ustvariti neodvisni multi kulturni center, ki bi povezal vse tiste, ki jim je, izhajajoč iz koncepta civilne družbe, do drugačnosti, odprtosti in tolerantnosti. Gre za antipod uradnim institucijam, kar daje Mreži možnost objektivnega pogleda na družbeno dogajanje in aktivnega poseganja vanj. Opazna črta MZM je idealizem, povezan s svetovnimi tokovi. V javnosti se manifestira kot resna, striktna, načelna in prodorna »organizacija«. Svoj uspeh si bo Mreža zagotovila z bojevito vztrajnostjo. Ta agresivnost bo naletavala, povzročala bo vzpone in padce »organizacije«. Zaradi prodornosti lahko MZM pričakuje družbeno priznanje in uspeh. MZM in M'ZIN kot njeno glasilo odpirata tudi konkretne oblike sodelovanja s podobno in drugačno mednarodno sceno. V zadnji, aprilski številki so tako predstavljene različne scene v Baslu, Zürichu in Pragi. Linhartova fundacija, ki sledi na Češkem sorodnim ciljem kot Mreža za Metelkovo v Ljubljani, se bo že v junjski številki M'ZIN-a pojavila z lastnim kolumnom.

Organizacijsko je Mreža za Metelkovo razdeljena v dvanajst sekcij, ki so osnovne enote društva (socializacijsko-izobraževalna, New Age, glasbena, likovna, modno-oblikovalsko-fotografska, gledališka, plesna sekcija, filmska in video sekcija, sekcija pridobitvenih dejavnosti, sekcija ŠKUC FORUM-a). Ustanovljene so bile tudi delovne skupine, ki skrbijo za posamezna področja delovanja društva. Člani delovnih skupin so predstavniki posameznih sekcij, ki lahko na ta način sooblikujejo projekt. Potrditev, da je Mreža za Metelkovo uspelo k sodelovanju privabiti eminentne slovenske intelektualce oziroma promotorje družbenega dogajanja, je tudi sestava delovnih skupin. Tako na primer prostorsko projektno delovno skupino, katere temeljna naloga je funkcionalna ureditev bodočih prostorov na Metelkovi, vodi Pavle Gantar, politično delovno skupino Marko Hren, poleg teh pa delujejo še delovna skupina za stike z javnostjo, notranje organizacijska delovna skupina, ekonomska delovna skupina in marketinška delovna skupina.

Vse to in še mnogo več lahko izveste iz nove številke M'ZINA, kogar pa delovanje Mreže za Metelkovo podrobneje zanima, se lahko za natančnejše informacije obrne na sedež »društva« na Mestnem trgu 13.

Simon Bizjak

Varovane vojašnice še naprej propadajo

Pri barantanju s prostorom je prevladala politika – Po čem je varovanje mestnih vojašnic?

LJUBLJANA, 26. maja – »Leto 1991 bi lahko postalo eno pomembnejših v kroniki prostorskega razvoja Ljubljane,« je zapisano v gradivu za februarско zasedanje ljubljanske skupščine, na katerem so pri 14. točki dnevnega reda govorili o dopolnitvi 9. člena zakona za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti RS. S tem si je mestna oblast hotela pridobiti širšo podlago za svoje zahteve po gospodarjenju s listimi vojaškimi objekti v mestu, ki jih ne bodo uporabljale TO in njene enote.

Ko je konec lanskega oktobra JA odšla iz Slovenije (samo v Ljubljani in njeni okolici je pustila 18 vojaških objektov na več kot 90 hektarh zemljišč), se je med državnimi in mestnimi oblastmi začel boj za prostor Ljubljanski župan Jože Stigar je jesen dejal, da bo šlo mesto v svojih zahtevah do konca, čeprav ni bilo ponekod razčiščeno niti vprašanje lastninskopravnih razmerij, predvsem pri Mladiki in vojašnici na Metelkovi.

Ministrstvo za obrambo je ob napenjanju mišic ljubljanskih oblastnikov »modro« molčalo, le enkrat je v izjavi za javnost izrazilo interes, »da objekte, ki so na razpolago, čim prej oddamo v uporabo. Njihovo varovanje z vpoklicanimi pripadniki TO je

neustrezno in predvsem velik družbeni strošek«.

Vse to se je dogajalo do sredine januarja, potem se je razburjenje poglobilo. Mestni oblastniki so se v glavnem ukvarjali z vprašanjem ohranitve oblasti, mestni urbanisti so se najbrž utrudili ponavljati, da je urejanje mesta njihova pristojnost, in prepustili določanje namembnosti posameznih vojaških objektov politikom. Vojašnice, skrbno in, kot rečeno, drago varovane, še vedno samevajo razen vojašnice na Roški, v kateri živijo begunci.

Medtem so predstavniki republiške in mestne uprave povlekli zadnje poteze v razporejanju posameznih dejavnosti v opuščena poslopja, pri čemer je bilo glavno vodilo zagotovljen denar. Tako so Mladiko namenili republiški upravi, najprej pa naj bi obnovili del hiše za zunanje ministrstvo. Na Roški naj bi svoje prostore dobili ministrstvo za šolstvo in šport in ministrstvo za kulturo. Etnografski muzej pa naj bi svojo dolgoletno prostorsko stisko rešil v Grubarjevi in Virantovi palači. Metelkovo bodo razdelili med ministrstvo za notranje zadeve in Mrežo – o tem naj bi se dogovorili še na posebnem sestanku.

V kolikšni meri bo ta razdelitev ustrezala začetnemu stremljenju po tem, da bi morala biti zlasti območja v središču mesta namenjena javnosti oziroma da bi jih namenili za programe, ki imajo v odnosu do javnosti odprt značaj? Umeščanje državnopravnih funkcij v središču mesta ne prinaša kakovostnega premika za prostorski razvoj Ljubljane in samo do določene mere odpira ta prostor za javnost. Zato je zdaj jasno, da je priložnost izgubljena in da niti leto 1991 niti 1992 v kroniki prostorskega razvoja Ljubljane ne bosta odprla novega poglavja.

NINA KOZINC

PODRTIJA OB MASARYKOVI CESTI – Razbita okna, uničena vodovodna in električna napeljava, poplavljene kleti in mine so ostanki nekdanjih vojašnic, ki pa so še vedno skrbno varovane. Obrambno ministrstvo je januarja izjavilo, da je to »velik družbeni strošek«, tako imenovane prostorske bele lise v Ljubljani se očitno počasi »barvajo«, saj gre barantanje s prostorom med državno in mestno oblastjo, kot kaže, h koncu. (Foto: Igor Modic)

Kaj s praznimi vojašnicami?

Lastninska razmerja bodo verjetno trd oreh pri pogajanjih med republiko in armado ter pozneje med republiko in mestom Ljubljano

LJUBLJANA, 29. julija – Z ukazom jugoslovanskega predsedstva, naj JA v treh mesecih odide iz Slovenije, in s počasnim umikom JA s slovenskih meja postaja še pred dobrim mesecem za nekatere utopičen projekt Metelkova realnejši in uresničljivejši.

Na ljubljanskem območju je 19 vojaških objektov, ki pokrivajo kar 86 hektarov mestnih površin (samo v Centru šest hektarov). Ti že dolga leta v mestu zarasajo bele lise in pomenijo velike ovire urbanističnemu razvoju mesta. Trenutno pa je predmet pogajanj med republikanskim sekretariatom za ljudsko obrambo in poveljstvom petega vojaškega območja tudi usoda ljubljanskih vojašnic, ki naj bi jih JA v predvidnem roku izpraznila. Kot je dejal mestni sekretar za ljudsko obrambo Janez Sodržnik, se JA zavzema za madžarski model umika: izpraznjenje vojašnice naj bi zapletili: o lastnin pa bi se pogovarjali pozneje. Čim prej pa čeli priti do prostorov za namestitev teritorialne obrambe tudi republiški sekretariat za ljudsko obrambo.

Že pred zaostrovanje krize je prišlo do pogovorov med mestom Ljubljano in petim vojaškim območjem o izpraznitvi vojašnic v središču mesta, v zameno naj bi JA dobila nove prostora

re zunaj mesta. Vendar so bili pogovori že pred meseci pretrgani. Pri sedanjih pogajanjih pa se, tako kot že pri starih, vnovič postavlja vprašanje lastnine. Analiza delovne skupine skupščine mesta Ljubljane, ki je bila opravljena še pred nedavnim konfliktom, je zajela zgodovino lastnine vojaških objektov v Ljubljani, ki so večinoma last JA. Objekte je JA dobila bodisi, da jih je podedovala od stare Jugoslavije bodisi po vojni z zaglemba ali daritvijo (Mladika, Škofovi zavodi v Sentvidu) in ravno ta lastninska razmerja so zdaj najbolj vprašljiva. Poleg tega pa še niso razmejene niti lastninske pristojnosti nad vojaškimi objekti med republiko in mestom Ljubljana. Janez Sodržnik

● Sredi 80. let se je porodila zamisel, da bi vojsko izrinili iz mesta, pobudo za projekt Metelkova pa sta dala Gibanje za kulturo miru in nenasilja ter Skuporin pred približno enim letom. Po besedah Pavleta Gantarja je projekt Metelkova družbeni, demilitarizacijski, kulturni, politični in urbanistični projekt. Več kot sto umetnikov, članov novih družbenih gibanj, socializacijskih in izobraževalnih skupin se poteguje za prostor v vojašnici na Metelkovi, organizacijsko pa so združeni v Mreži za Metelkovo.

meni, da bo pravno formalni zastopnik lastnikov vojaških objektov pri pogajanjih država Slovenija, temu pa bodo sledila nova pogajanja med mestom in republiko, ki pa ne bodo lahka, kajti že zdaj je jasno, da ho zaradi velikih površin in lokacij objektov lastnina izredno pomemben vir dohodka za mesto oziroma republiko.

Zato so prejšnji teden na seji ljubljanske vlade imenovali petčlansko komisijo, ki bo spremljala in nadzirala pogajanja med JA in republiko, kajti mesto je poleg obetajube se temu zamerjano za vojašnice tudi zaradi prostorskega urejanja mesta. Kot je dejal Janez Sodržnik, je že zdaj jasno, da se ljubljanskim vojašnicam oheta konverzija v civilne objekte, in to iz preprostega razloga, da slovenska vojska ne potrebuje toliko prostora.

O dohletvi vojašnice na Metelkovi Mreži za Metelkovo pa Sodržnik meni, da trenutno razmerje sil v mestni vladi ne govori v prid temu, kajti finančni interesi so premočni. V mestni vladi menijo, da v primeru ureditve projekta Metelkova ne bi

● Jugoslovanska armada se je konec minulega tedna začela umikati tudi iz štirskobistriške vojašnice. Po podatkih štirskobistriške policije odpetjejo z vladni profi Reki dve teži oklepni vozli na dan. Vojska miči pravotrasno napove prevoz tankov. Transporti na kontrolno točko na Jelšanah pripeljejo po predvidenem voznem redu, tako da je umik doslej potekal brez zapletov. J. O.

imeli nobenih finančnih koristi, ravno nasprotno – Mreži za Metelkovo bi verjetno morali denarno pomagati. Zato mestni sekretar za ljudsko obrambo Janez Sodržnik svetuje, naj se v Mreži začnejo pogovarjati o svojih načrtih z republiškim sekretariatom za ljudsko obrambo oziroma z ministrom Janezom Janšo.

NINA KOZINC

Tvoja svoboda v tveganju

VEČER, 29.7.91

Tik pred pričetkom vojne je Mreža za Metelkovo izdala novo številko časopisa imenovanega M-zin. Tema četrte številke M-zina je trčenje kulture, ki sega na področja gledališča, literature, likovne umetnosti, filma in izobraževanja.

S kulturno tržnim M-zinom so Metelkovi dokazali svojo »praktično uporabnost«, ki se lahko izkaže hitreje, kakor so sami računali. Spominimo se, da je

Mreža za Metelkovo organizacija, ki bi v vojašnici na Metelkovi v Ljubljani rada organizirala sklop kulturnih dejavnosti, ki jim manjkajo prostorskih in drugih možnosti.

Najzanimivejši dosežanj M-zin se prične z opisom dela Othmarja F. Hilla, psihologa, ki že dvajset let dela na Dunaju kot osební svetovalec, išče ljudi za podjetja: »Ne moreš imeti svo-

bode brez tveganja, tvoja svoboda je v tveganju».

Art Center pa je nova agencija za gledališki management, ki jo vodi Andrej Drapal, drugače tudi direktor Tiskovnega središča Ljubljana (TSL).

Art sejni so, za umetnike nujno zlo, za galeriste »musa«, za zbiralce supermarket, za firbce pa naprava pešpot. To je uvodna napoved poročila o prvem jugoslovanskem likovno umetnostnem sejmu, ki je potekal od 24.–26. maja letos v ljubljanskem Gospodarskem razstavišču.

Zelo zanimiv je tudi intervju s scenaristom, režiserjem in montazerjem subverzivnih in alternativnih filmov Jovanom Jovanovičem – Jocom, ki govori o medjski zavesti pri ustvarjanju filmov in zakaj slovenski film ni pravi film.

Da se tudi Univerza trži, zve mo iz intervjuja z Janjo Lap in njenih izkušnji z britanskih univerz.

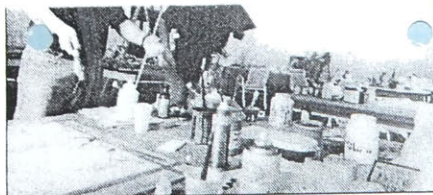
Med umetniki nam v tej številki predstavijo fotografija Aleksa Debeljaka, slikarke Zdenko Žido in kiparja Joža Barša, modnega

Morda najzanimivejši M-zin doslej

kreatorja Atana Frančiča. Veliko je še drugega zanimivega branja in drugih sestavkov, ki sestavljajo revijo na alternativni način.

Svojo podjetnost avtorji M-zina dokazujejo tudi s tem, da je nova številka distribuirana v Devolovih kioskih po vsej Sloveniji.

Dušan Hedi

V ateljeju, improviziranem v hotelu Medijske Toplice, smo našli ljubljanskega Prteka Vlada Potočnika in Ljubljancana iz Železnikov Jurija Kalana. »Zadnjič sem bil v tej koloniji pred petnajstimi leti, tokrat pa z gvaši poizkušam svojo notranjost upodobiti z abstrakcijami te pokrajine,« je povdaril Vlado. Jurij pa, ki ima nekakšno tremo pred javnostjo, nam je zaupal: »Šele na prepričevanje prijateljev sem se odločil za sodelovanje v tej koloniji in ni mi žal, čeprav sem doslej veljal bolj za vase zaprtega umetnika, ki ga zanima bolj ali manj le figuralka.«

Industrija platnenih izdelkov, JARŠE, 61230 Domžale, tel.: 061/721-911

»Prehod iz moje prekmurske pokrajine v zasavsko hribovje je zame skoraj da boleč. Tam pri meni že vsako drevo prebije horizont, tu pa gozdovi predstavljajo prave plošče na okvirjenem platnu, da o povdaranju barvnih globlin pejzažev sploh ne govorim,« nam je hitel razlagati povratnik v kolonijo Jože Denko iz Bakovcev.

nizaciji kolonije, ki pa jo je znal takratni zagorski župan Dušan Kolenc takoj udejaniti. V minulih 28 letih oziroma kolonijah je ustvarjalo 216 različnih slikarjev in kiparjev, vseh udeležencev so v tem obdobju nasteli kar 363, ti pa so zakladnico kolonije obogatili s kar 490 svojimi umetniškimi deli.

Tokratni gostje kolonije so nadvse zadovoljni s pogoji dela in z neposrednostjo organizatorjev, njihove pohvale pa je

umetniški vodja kolonije, domačin akademski slikar Nikolaj Beer sklenil in naslednje: »Ko organiziramo vsakoletno kolonijo najprej iščemo denar, nato stakemo glave in z medsebojno pomočjo članov sveta ter drugih vsakič po svojih močeh urejamo samo kolonijo. Kaže, da nam to uspe na način, ko doslej še nihče od udeležencev vsaj kar se dela tiče, ni odšel od nas slabe volje.«

Tekst: SVATO KRASNIK
Foto: LADO ČUK

...kulturo francoskega kulturnega ministra slovenskemu

To pismo je francoski minister za kuluro g. Jack Lang poslal slovenskemu ministru za kuluro dr. Andreju Capudru v odgovor na njegovo poslanico o ogr-ženi slovenski kulturi v času napada zvezne armade.

Spoštovani gospod minister!

Obveščen sem bil o vašem nujnem telefonskem pozivu in dobil sem v roke tekst vaše poslanice. Zelen bi vam zagotoviti, da prijateljsko sočustvijem z vsemu ustvarjalci in kulturniki vaše detele.

Kar se tiče vaše težke situacije, sem o njej poročal gospodu Rolandu Dumasu, ministru za zunanje zadeve in tudi jaz sem zelo zaskrbljen spričo dogodkov, ki so se zgornili nad Slovenijo.

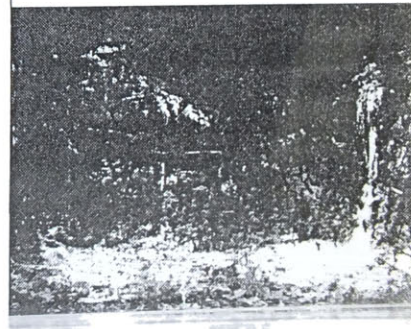
Izražam vam svoje spoštive pozdrave.

JACK LANG

V Mali galeriji razstavlja Jan Kolata

V torek, 6. avgusta bodo v Mali galeriji Moderne galerije odprli razstavo Jana Kolata, predstavnika srednje generacije nemških umetnikov, ki prihaja iz Dusseldorfa. V Slovenijo prihaja že drugič, leta 1989 se je udeležil Mednarodnih celjskih likovnih tednov. Na razstavi v Ljubljani bo tokrat predstavil svoja dela velikega formata, ki so nastajala v letošnjem letu. Njegova velika platna so sedaj poligoni asociativne igre ali prostorski koordinatni sistemi, kjer je ujeta ena od temeljnih in najbolj zgačkljivih zank modernizma. To je razmerje med abstraktnim in neabstraktnim, abstraktnim in figurativnim. Razstava bo odprta do 8. septembra.

Na sliki: Jan Kolata: »Rinka«, 1991 (olje na platnu 140 × 180 cm)

Izšla četrta številka M'ZIN-a

Trženje kulture

Mrežo za Metelkovo, njihovo delovanje in prizadevanje okrog pridobitve prostorov v vojašnici na Metelkovi ter gibanje za demilitarizirano Slovenijo, smo na straneh Nedovidsnega Dnevnika že predstavili. Tokrat pa gre za četrto številko M'Zina, glasila mreže za Metelkovo, ki ga izdaja istoimenska organizacija v sodelovanju z ZD ŠKUC-FORUM in Gibanjem za kulturo miru ter nenasilja, glasilo, ki je nedavno tega izšlo. Nosilna tema četrte številke je Trženje kulture in pod ta okvir spadata dva zajeta intervjuja: najprej se Mojca Pungercar in Mojca Dimec

pogovarjata z avstrijskim psihologom, sicer pa osebnim svetovalcem, iskalcem ljudi za najrazličnejša podjetja (razpolaga s trindvajsetimi podružnicami po celem svetu, štindvajseto bo pa odprl v Ljubljani), Othmarjem E. Hillom. O tem, kakaj slovenski film ni pravi film, pa v intervjuju za M'Zin odgovarja scenarist, režiser in montažer subverzivnih in alternativnih filmov, med drugim dobitnik nagrade za najboljši tuji film na festivalu v New Yorku za leto 1969, za film Izrazilo ja (žirija, ki mu je to nagrado podelila je bila sestavljena iz zvenetihi imen svetovne kine-

matografije: Andy Warhol, Steven Spielberg, Peter Bogdanovich, Michael Nichola, Gene Jungblood), Jovan Jovanovič-Joco. Rok Zavrtanik se je pa pogovarjal s teoretičarko arhitekture in oblikovanja, poznavalko britanskih univerz ter konceptov tamkajšnjih visokošolskih organizacij, Janjo Lap. Pod temo Trženje kulture spadata tudi teksta o Agenciji za gledališki management in o izhajanju oziroma neizhajanju slovenskih literarnih revij ter o njihovih uredniških politikah.

Pričujoča številka M'Zina prinaša še nekaj zanimivih tem: intervju s članom Borgešie, Aldom in Darijem IV., sinom sonca (slednji je spregovoril tudi o svoji kninski mirovni misliji); Mojca Oblak portretira v obliki kratkega pogovora slikarko Zdenko Žido in kiparja Jožeta Baršija, temu sledi intervju z enim naj-

bolj kontroverznih ljubljansko-zagrebških modnih kreatorjev, Alanom Hranitelem, Uršula Cetinski se pogovarja z ustvarjalci predstave Shakespearomanija Gos na vrvi, z brnskim gledališčem, ki je spomladl gostovalo tudi v Ljubljani. Med vsem drugim lahko beremo še gledališke in literarne kritike, zvemo nekaj zanimivosti iz takoiimenovane alternativne medicine ter prebiramo literarne izdelke iz književne delavnice Lojzeta Kovatiča.

Skratka, M'Zin se, kot v uvodniku piše glavna urednica, Alenka Pirmen, »bori za svoje mesto pod soncem (ali lunjo). Najboljši način za to je lociranje grma, v katerem tiči naš zajec. Trženje kulture.« Ker pa je zajcev več, bodo s temo, ki so jo načeli v poletni četrth številki, nadaljevali v prvi jesenski številki, v septembru. TADEJ ČATER

Lobate, 3. VIII. 91, stran 16

M'zin, 4 (1991)

Nova številka M'zina začenja z novo rubriko – temo, ki ima naslov TRZENJE KULTURE – s čimer se de facto loteva pionirskega dejanja v slovenskem kulturnem prostoru (je zgolj slučaj, da se najbolj vitalnih področij kulture pri nas loteva – vsaj po sredstvih, s katerimi razpolaga – najbolj marginalni kulturni medij v Sloveniji?). V njej je predstavljena vrsta tržnih projektov v kulturi (in narobe: kulturnih projektov na tržišču). Naslednje jih: uvodoma je predstavljen psiholog in poslovnež Othmar E. Hill, ki v poslovnost uvaja nove, pomembne kulturne, etične in filozofske pojme in vrednote; sledijo predstavitve IN-ART-CENTRA, novonastajajočega podjetja s področja kulturnega managementa, WRITERS & ARTISTS YEARBOOK, nepogrešljivega priručnika avtorjev pri osvajanju angleškega umetniškega tržišča, sejma ARS ANTIQUITAS FLORA, ki se je pred dvema mesecema dogajal na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani in ki predstavlja enega prvih večjih poskusov uveljavljanja umetniškega trga pri nas. Ostri kritiki medijev ter njihovi uredniki, ki so se – z izjemo revije Mentor – zaprli v »visoka« imena in kriterije, in tako mladim generacijam odvzeli sieherno možnost objav

ljanju svojih del, sledi intervju s »črnovalovcem«, režiserjem in scenaristom Jovanom Jovanovičem – Jocem na temo medijske zavesti in(ne)funkcioniranja slovenskega filma ter intervju z Janjo-Lap na temo trženja univerze na britanskih in na naših tleh. Rubrika INTERNATIONAL je v celoti posvečena Češki in sicer multimedialnemu mednarodnemu festivalu A FESTIVAL OF LIGHT, ki ga po lankokletnem uspehu festivala THE TOTALITARIAN ZONE (šlo je za enega največjih underground festivalov v evropski zgodovini) med 28. julijem in 8. avgustom v Pragi organizira Linhartova fundacija (češka različica Mreže za Metelkovo). Le-ta v M'zina gostuje tudi s svojim kolumnom, tokrat posvečenemu kulturno-političnim škandalom okrog sovjetskega spomenika – tanka, ki ga je nek umetnik prepleškal z rožnato barvo in je sedaj sodno preganjan. V FOTO BUM-u se predstavlja fotograf Aleš Debeljak (somenjak znanega pesnika in esejista). Pod rubriko MREŽA izverno nekaj več o mnenju članov Mreže za Metelkovo o realnosti ter slabostih projekta Metelkova, o gostovanju Mreže v Sarajevu ter o trenutnem stanju na BORZI PROSTOROV, ki jo M'zin odpira. V že ustaljenem PROMOTORJU so tokrat predstavljeni naslednji člani Mreže: STUDIA HUMANITATIS, BORGHESIA, ŠOTAROVCI (skupina, ki se ukvarja s »problematično mladino« iz popravnih domov ...), avtorja ZDENKA ZIDO in JOŽE BARŠI, ki sta pred kratkim razstajala v EQUINI in pa odmevni modni kreator ALAN HRANITELJ. Nova je tudi literarna rubrika DRAGSTOR, v katerem so tokrat objavljeni (žal le literarni drobci nekaterih avtorjev iz KNJIŽNE DELAVNICE Lojzeta Kovačiča in literarni kolaž ODSEKA ZA SADIŠTIČNO IZŽIVLJANJE NAD LITERATURO (odsek pri DRUŠTVU PROPADLIH UMETNIKOV). Objavljen je tudi »PENKALO DRAGSTOR NATEČAJ ZA ZELO KRATKO ZGODBO« (pogoji: dolžina največ 50 vrstic; tema: šola; datum: do 1. VIII.; naslov: M'zin, Mesini trg 13, Ljubljana; nagrada: poleg knjižne nagrade objava v NAŠIH DANIH (Bih)). V KOMENTARJU, poleg intervjuja z avtorji odmevne SHAKESPEAROMANIJE, vrsta recenzij koncertov, knjig in predstav. V kolumnu »GROOVE OUT OF CORNER« MC Brane Zorman predstavlja najnovejše »prosežke« vinilnih/digitalnih izdelkov rap in lup-hop industrije.

SERVIS pa nam postreže s PODOBO ZA KESCENTRIKA in navodili za MASAŽO STOPAL. M'zin končuje s t. i. KOOL THINGS, t. j. kolažem informacij o likovnem, koncertnem oz. natploh kulturnem dogajanju čez polotčje v Evropi in pri nas. Naslednja številka revije je napovedana za september. R. Z.

PISMA BRALCEV

DELO, 20. 8. 1991

Pobuda za ustanovitev sklada stanovanj, namenjenih stanovanjskim skupinam

Ob prizadevanjih za dekonstruktivizacijo zavodov za duševne bolnike, duševno prizadete, za mlado in socialni problemi in za vse druge, ki živijo odmaknjeni od družbe v socialnih zavodih, kot je npr. Hrastovec ali Lovjacec, in številni drugi, je Odbor za družbeno zaščito norosti spoznal, da je zagotovitev materialne osnove za stanovanjske skupine ena od največjih ovir za to, da bi ljudje, ki sedaj živijo v gradovih, izven mest in članskih skupnosti spet zstihali med nami. Zato predlagamo, da se del stanovanj, ki bo ostal po odhodu vojske iz Slovenije, nameni prav tem ljudem. Se pravi, da se v njih organizirajo stanovanjske skupine, odprta stanovanja za ljudi, ki si cer ne bi mogli živeti med nami. Upamo, da bo vaše ministertvo dodelilo stanovanja tudi našemu projektu preselitve ljubljanskih oskrbovancev iz Hrastovca nazaj v Ljubljano, saj je Odbor za družbeno zaščito norosti po sklepu na posvetu »Duševni prizade-

ni v Ljubljani 1990«, dne 28. 2. 1990, v sodelovanju z Zavodom za duševno in živčno bolne Hrastovec-Trate, v dogovoru z Mestnim sekretariatom za zdravstveno in socialno varstvo, Republiškim zavodom za zaposlovanje – enota Ljubljana ter drugimi strokovnimi institucijami začel realizacijo projekta stanovanjskih skupin za ljubljanske oskrbovance Zavoda za duševno in živčno bolne Hrastovec-Trate.

Odbor za družbeno zaščito norosti
Predsednik društva
Vito Flaker

Projekt Metelkova

Pred dobrimi štirinajstimi dnevi je bila na TVS – studiu Ljubljana oddaja, v kateri je med drugim bil govor tudi o tako imenovanem projektu Metelkova. Ta projekt obravnava uporabnost prostorov vojašnice v Metelkovi ul. v Ljubljani po odhodu JA iz te vojašnice.

V oddaji je kot gost sodeloval g. Gantar – mislim da kot vodja projekta Metelkova. Voditeljica oddaje mu je med drugim zastavila tudi vprašanje, koliko je resnice v tem, da bi se celica v omenjeni vojašnici, v kateri je bil nekaj časa zaprt g. Janša, uredila kot spominska soba.

V zvezi s tem sprašujem vodstvo tega projekta, ali bi bilo v tej odločitvi dovolj upoštevano načelo časovne distance, ali je s to zamisljivo seznanjen g. Janša in kakšno je njegovo stališče do tega?

Gerdovič Bruno,
Iriška 23 a,
Maribor

21. 8. 1991

DELO

GLAVNA POBUDA, DELO, 22. 8. 1991

Dom JLA naj bo mladinski hotel

Pred leti je Slovenija svojo razdrobljeno turistično ponudbo povežala in jo začela prodajati pod skupnim imenom. Tudi sicer so turistični delavci bolj prislubili zahtevam turističnega irga in temu primerno prilagodili svojo ponudbo.

Zal pa so vsi, od ministra do natakarja, pa tudi novinarji, ki poročajo o turizmu, pozabili na mladinski turizem kot pomemben del ponudbe vsake turistično razvite države.

Ne bomo ponavljali zgodbe o tem, da leži Slovenija na križišču poti, ki povezujejo Benetke, Dunaj in Atene, in jo že zato »mora obiskati« veliko število, tudi mladih, popotnikov.

Ze vsaka turistično srednje razvita država ima izdelan prospekt, ki seznanja mlade goste o posebnih ponudbi za mlade, kot na primer o mladinskih hotelih, popustih pri prevozih, možnostih za zabavo in podobnem. V iovrstno ponudbo spadajo še omare za prtljago na železnih postajah in posebni prostori, kjer se mladi popotniki lahko spočijejo in umijejo ter seveda dobijo vse potrebne informacije.

Slovenija je v Evropi oazu brez iovrstne ponudbe. Niti Ljubljana ne premore mladinskega hotela, hude pa bili prestolnica evropske države. Večina mladih zato spozna »deželo na sončni strani Alpe« le skozi okno vlaka, namenjenega v Atene. Ti »hippi z nahrbtniki« pa so študenti, ki bodo že čez nekaj let tisti bogatejši sloj turistov, za katerega si naši turistični delavci vsa ta leta prizadevajo, da bi ga zainteresirali za našo ponudbo.

Pri nas mladim ne ponudimo prav ničesar in se do njih obnašamo, kot da sploh ne bi obstajali.

Slovenija je tako predstavljena v številnih prospektih, ki ponujajo vse mogoče, od lava, ribolova, zdravilišč in letovišč, jam in hribov in potic, ki jih ni na jedilnem listu nobene gostilne, nimamo pa nobečuga prospekta, ki bi predstavljaval ponudbo za mlade.

Prvi korak v smeri izboljšanja tukih razmer bi lahko bila gradnja hotela za mlade v Ljubljani. Za Ljubljano bi bil najprimernejši hotel srednje velikosti s kapaciteto do sto ležišč.

Z umikom armade iz Slovenije se bo izpraznilo več objektov, ki bi bili zelo primerni za mladinske hotele. V Ljubljani je tak objekt Dom JLA, ki stoji nasproti železniške in avtohusne postaje. Del doma je bil že do sedaj namenjen hotelu, zato bi bili stroški preureditve minimalni. Tudi lokacija hotela bi bila idealna, saj so mladi vezani na javna prevozna sredstva, po drugi strani pa hotel zaradi tega v prometnem smislu ne bi obremenjeval mesta.

Slovensko popotniško društvo Erazem zato daje javno pobudo za preureditev dela sedanjega doma JLA v mladinski hotel. Pozivamo javnost, mestne oblasti in tiste, ki so odgovorni za razvoj turizma v Ljubljani in Sloveniji, da pobudo podprejo in naredijo vse, kar je v njihovi moči, da bi Ljubljana že leta 1992 lahko rekla mladim obiskovalcem »dobrodošli v našem mestu«.

Slovensko popotniško društvo
ERAZEM,
predsednik UO
KARLI ERDLJEN

Bratko Bibič in Rok Zavrtnik v Mreži za Metelkovo in M'zinu

Vprašanje kvalitete življenja

Mreža za Metelkovo je bila ustanovljena pred približno desetimi meseci. Srečano z njeno ustanovitvijo ali le nekaj časa za tem dejanjem, je ista mreža izdala prvo številko M'zina kot fanzina mreže za Metelkovo, v kateri je bilo njeno delovanje tudi obširneje predstavljeno. Pa ne samo to. Prva številka je tudi služila za predstavitev projekta tudi njenim članom. torej tistim, ki so se mreži pridružili že pri njenem nastanku. Njeni člani ali boljše povedano, člani, so se tako spoznali s »pravili igre«, se med seboj spoznali, ter se hkrati predstavili tudi tistim, ki v mrežo še niso vključeni, ali kar tistim, ki v mrežo niso bili in še vedno niso, morda celo nikoli ne bodo, vključeni.

»Prva in druga ter deloma tudi tretja številka, - pojasnjuje predsednik izvršnega odbora za Metelkovo, Bratko Bibič, - so imele dvojno funkcijo: predstaviti projekt navzven in hkrati navznoter. Medtem ko četrta številka M'zina že ne kazuje smerice za vnaprej. Tako tiste, ki so vezane na M'zin kot tiste, vezane na mrežo za Metelkovo. Ali drugače, četrta in hkrati zadnja, zaenkrat zadnja, številka pa že predstavlja neke vrste dejanje mreže. M'zin namreč vedno manj ostaja njeno glasilo, se vedno bolj osamosvaja in bo v bodočnosti le njen del. Kot bodo njeni deli tudi ostali člani, ostale skupine, posamezniki, itd. Mreža bo med njimi le koordinirala.«

M'zin je potemtakem le del mreže, le njen član, kar pa najbolj že ne pomeni, da se bo popolnoma osamosvojil, odcepil od mreže? Nenazadnje mreža potrebuje in bo tudi v prihodnje potrebovala svoje glasilo, skozi katerega bo tako ali drugače predstavljala svoje projekte?

Gre za koordinacijo okrog pridobivanja prostorov in uresničevanja projektov, ki smo si jih zadali ter konec koncev za ustvarjanje pogojev za uresničitev zastavljenih ciljev. Mreža pa vsekakor nima pretenzij, igrati vloge »vrhovnega očeta«, torej tistega, ki bi skrbel za vse njene sekcije. Vsak njen del se bo moral počasi osamosvojiti, če bo hotel preživeti. Tako finančno kot organizacijsko. Kar zadeva glasilo Mreže za Metelkovo, M'zin, bo ta v funkciji vseh tistih, ki so v mreži. To pa je nenazadnje že danes. Pa ne samo zato, ker je materialno in formalno njegov ustanovitelj Mreža za Metelkovo.

Pogovoru na vrtu kavarnice v središču mesta Ljubljane je pristvoval tudi Rok Zavrtnik, eden od urednikov M'zina, ki je odgovarjal na vprašanja, ki zadevajo revijo: »M'zin ni le revija o kulturi, ampak medij, ki želi biti tudi uporaben vsem, ki kulturo v tem prostoru delajo, se z njo ukvarjajo in nemara celo od nje živijo. Gre za funkcijo posredništva, svetovanja, promoviranja, animiranja... s področja kulture. Ko je sedanja glavna urednica, Alenka Pirman, prevzela uredniške posle, je okrog sebe zbrala ljudi, ki že imajo določene izkušnje s področja kulturne publicistike in udeleževanosti. Začela se je uresničevati želja, ki je bila prisotna že v zasnovi, da bi izdajali mestni, kulturni časopis, mesečnik (danes izhaja M'zin enkrat na dva meseca in v nakladi 1000 izvodov - op. T. C.). In po propadu revije Taki so se možnosti za realizacijo projekta povečale - zdaj smo de facto edina splošna kulturna revija v Sloveniji. Postati skušamo koristna in nepogrešljiva revija kulturnikom in kulturnim uporabni-

kom, če se smem tako izraziti. Od tod tudi tema, trženje kulture, ki jo obdelujemo v četrti številki in jo nadaljujemo še v naslednji, ki izide konec septembra. Z zadnjo številko smo sli prvič v široko distribucijo po Sloveniji, kar pomeni, da mislimo zares, Res je sicer tudi, da okrog revije nekaj

vili, je odvisna tako od nas samih kot od naših članov.

Seveda je veliko odvisno tudi od tega, kdaj bo vojška zapustila kasarno, kdaj se bo fizično odstranila. Po sklepu zveznega predsedstva, ki vevla umik armade iz Slovenije, so možnosti še večje. Po-

Bratko Bibič

Rok Zavrtnik

stvari še čepa - denarja za profesionalno delo, za oglaševanje, za avtorske honorarje zaenkrat še ni v zadostni meri - vendar pa visoka motiviranost, zbrana v uredništvu in okrog njega, obeta nadaljnjo rast kvalitete te revije in ji hkrati zagotavlja svetlejšo prihodnost.»

Ravno v četrta številki M'zina berem zanimivo ankefo, ki nosi dve vprašanji: Kaj meniš o realnosti projekta Mreže za Metelkovo? in Kaj te pri tem najbolj moti? Zanimivost ankete je toliko večja, ker gre za odgovore njenih članov, ki vsi po vrsti odgovarjajo zelo skeptično ali še boljše. Kaj konkretno meniš ti, ali je uresničitev projekta sploh možna? Odgovoril je Bratko Bibič.

Možnosti za uresničitev projekta, ki smo si ga zasta-

leg teh naštetih treh faktorjev pa bo uresničitev odvisna v veliki meri tudi od same angažiranosti slovenske politike, od nekaterih ministrov, ki se jih projekt hoče nočes posredno dotika. Kakorkoli že, možnosti vsekakor so, ker gre v prvi vrsti za pozitiven projekt, ki bi združeval najrazličnejše kulturne in umetniške ter kulturno-umetniške dejavnike, za pozitiven projekt z mnogih vidikov: vprašanje mestne infrastrukture, uporabnosti; nekaj ali kar precej je seveda odvisno tudi od ekonomskih lobjev, itd. Projekt Metelkova vsebuje tudi socialne implikacije, ki se vežejo na odpiranje novih delovnih mest, itd. Naj ob koncu še rečem: odločitev za Metelkovo je odločitev za kvaliteto življenja.

TADEJ CATER

Mreža za Metelkovo se vključuje v nova pogajanja za prostore v vojašnici v Metelkovi ulici

Izganjanje vojaškega duha iz mesta

Čakajoč na dogovore med Ministrstvom za obrambo RS in JA, na zakon o denacionalizaciji in na soočanje civilnih interesov

Pred nekoliko desetletji so se v slovenski prestolnici pojavile prve zamisli o izpraznitvi nekaterih vojaških objektov v središču mesta. Korak naprej od zamisli pa je prišel na koncu minulega desetletja prav s strani vojske, ki je pripravila že seznam objektov s ponudbo za odkup. Vojska naj bi se preselila bolj na obrobje, v izpraznjene prostore pa bi se naselile nekatere družbene dejavnosti. Manevrski prostor v pogaja-

Metelkova danes ali nikoli?

Pod tem naslovom bo potekala okrogla miza (14. septembra-ob 13. uri na Peklenskem dvorišču ljubljanskih Križank) v okviru letošnje prireditve NOVI ROCK 92. Kakšno je stališče republiških obrambnih organov? Kaj meni mesto Ljubljana, ki je stari lastnik belgijske vojašnice? Kako se bo z neposrednim izizvom soočila Mreža za Metelkovo? Kakšen je lahko interes alternative in kulture splošno za realizacijo zamisli o »novem kulturnem središču«? To so nekatera najbistvenejša vprašanja te javne tribune, odgovori nanje pa naj bi pokazali »ali bo Metelkova ostala golob na strehi za izdajanje magazinov in izdelovanje študij ali pa lahko postane realnost in gibalno vrednotena kulturne politike v mestu Ljubljana?»

Vojaški objekti na Metelkovi – kdo jih bo uporabljal, ko jih bo zapustila JA? (Foto: Tomi Lombar)

njih, ki so se tedaj začela med vojsko in mestno oblastjo, je izredno hitro izkristalilo Gibanje za kulturo miru in nenasilja ter Škuc Forum, ki sta septembra lani v javnosti plasirala tako imenovani Projekt za Metelkovo. Vanj so se začeli vključevati številni umetniki – od slikarjev, glasbenikov do plesalcev in igralcev – pa tudi člani nekaterih družbenih, izobraževalnih in drugih skupin. Alternativa v Ljubljani bi s pridobitvijo prostorov v vojašnici na Metelkovi prvič dobila resnično streho nad glavo, predvsem pa realno možnost »zgraditi alter-kulturno mesto v mestu Ljubljana«.

Vključevanje v evropsko mrežo

V Evropi, predvsem v Nemčiji, Avstriji, Švici in Franciji obstaja vrsta takšnih sprememb namembnosti kasarniških in industrijskih objektov v kulturne namene. Vsako leto se srečajo predstavniki teh centrov iz različnih držav, ki se povezujejo v posebno mrežo, da se dogovorijo o sodelovanju, izmenjavi programov in izkušnji. Tudi Mreža za Metelkovo se bo tej mednarodni mreži priključila.

Ob tem pa ljubljanski projekt služi kot zgled tudi nekaterim drugim, konkretno na primer Mreži za dom JLA v Zagrebu, ki je imela prejšnji teden svoj ustavni zbor.

Projekta so se pobudniki lotili izredno resno in ga tudi zelo široko zastavili. Tik pred zaključkom minulega leta so ustanovili skupščino Mreže za Me-

telkovo (MZM), vse člane glede na področje delovanja vključili v 12 sekcij in ustanovili nekatere delovne skupine. S sodelovanjem na okroglih mizah

na temo novih vsebin in dejavnosti v prihodnje izpraznjenih vojaških objektih, pa tudi s sodelovanjem na nekaterih prireditvah, s povezovanjem s podobnimi mrežami predvsem v evropskih mestih in nenazadnje z izdajanjem svojega časopisa M zin so prodrli v slovenski prostor, si razširili mrežo somišljenikov in članov, pridobili pa tudi precejšnjo mero naklonjenosti s strani mestnih oblasti.

Minula vojna in zaostritve z vojsko so seveda pogajanja med MZM, mestom in vojsko povsem prekinila. Dogovori kaj in kako z vojaškimi objekti v Sloveniji in s tem tudi v Ljubljani, so se prenesli na raven ministrstva za obrambo in 5. armadnega območja v Zagrebu. Mesto tako zdaj predvsem čaka na razplet na tej višji ravni, ko se bo lahko ponovno vključilo v pogajanja o objektih, ki bodo po zakonu o denacionalizaciji in po zakonu o privatizaciji prišli v njegovo last in pristojnost, da razpolaga z njimi.

Kakšno vlogo bo znotraj teh pogajanj imela MZM oziroma kako visoko bo na lestevici interesov, ki jih bodo podprle mestne strukture, je za zdaj težko reči, ker tudi najbolj pristojni za to niso, vsaj trenutno, pripravljeni dati jasnih in dokončnih odgovorov. Kot vedno pa se tudi ob delitvi te vojaške pogače rojevajo govorice, kdo

in kako si je že kje rezerviral prostor. Tudi ali pa prav zato bi bilo treba ob spreminjanju namembnosti vojaških objektov vse interese in pobude (pri tem mislimo predvsem na civilne) predstaviti javno ter jih pred očmi javnosti soočiti in argumentirati.

SONJA H. VOGRIČ

Projekt za obnovo Ljubljane

Pavle Gantar, Mreža za Metelkovo:

»Projekt Metelkova je družbeni, demilitarizacijski, kulturni, politični in urbanistični projekt. Je projekt za obnovo Ljubljane. Z zahtevno po preureditvi prostorov vojašnice na Metelkovi ulici za potrebe alternativne kulture, novih družbenih gibanj, mirovnistva, novih estetskih in socializacijskih praks želimo prispevati k demilitarizaciji Ljubljane in oživiti ter obogatiti raznovrstnost v mestu. Želimo ustvariti prostore, v katere bomo lahko zahajali brez strahu in prisile, v katerih se bodo ljudje zbirali, ustvarjali, diskutirali, v katerih bodo delovali; javnost, ne pa kot anonimna mestna množica.« (M.Zin, september 1990)

Različne pobude in interesi

Marjan Vidmar, predsednik izvršnega sveta mesta Ljubljana:

»Najprej se mora razčistiti odnos med obema trenutnima pogajalca – slovenskim obrambnim ministrom in J.A. Šele po končanih pogajanjih na tej ravni, se bo začelo pogajanje med mestom in ministrstvom za ljudsko obrambo. Pri tem pa ne smemo pozabiti tudi na proces lastninjenja in šele ko bo znano, čigavi so pravzaprav vojaški objekti oziroma zemljišča, bo lahko mesto odločalo o tem, katere dejavnosti se bodo preselile v objekte, za katere se bo seveda izkazalo, da so last mesta.

Mestno stališče v zvezi s temi vojaškimi objekti je jasno: čim manj vojske in policije v središču mesta, objekte je treba nameniti civilnim dejavnostim. Po naši usmeritvi bi jih morali dati na razpolago kulturnim, izobraževalnim, socialnim in nekaterim terciarnim dejavnostim.

Pobud in ponudb za uporabo teh prostorov je že kar nekaj, interesi so precej različni. Prav uradnih predlogov na IS še nismo dobili, so pa nekatere pobude na primer za Mladiko (Zavod za šolstvo, Ministrstvo za notranje zadeve); bila je že ideja, da bi

vojašnico Ljube Šercerja spremenili v hotel; za Metelkovo se zanimajo tudi sestre Marije Terezije, da bi tam prehranjevale brezdomce; poiskati bi bilo treba tudi rešitev za materinski dom, ki ga v Ljubljani nimamo in se bi lahko naštevati.

Ena od izredno zanimivih pobud je tudi sociološko raziskovalni projekt Mreže za Metelkovo, ki je usmerjen prav na to vojašnico. Kdo bo seveda vse te prostore dobil, pa še ni mogoče reči. Počakati je treba na konec pogajanja med J.A. in obrambnim ministrstvom, treba bo tudi videti, kdo bo pravi lastnik, počakati pa je treba tudi na ugotavljanje morebitne zgodovinske vrednosti posameznih objektov.«

Zavlačevanje je nepotrebno

Bratko F. Bibič, predsednik izvršnega odbora Mreže za Metelkovo:

»Prepričan sem, da je vsakršno zavlačevanje razprave na ravni mesta o bodoči namembnosti teh vojaških lokacij, ki bodo slej ko prej v slovenskih rokah, izgubljanje prepotrebne časa, ki ga tako zahteven proces konverzije teh objektov zahteva. Občine in mesto bi morale že zdaj začeti resne pogovore o tem, kaj in kako z vojaškimi objekti. Pri tem bi bilo nujno potrebno, da se v te pogovore vključijo tudi nosilci pobud za spremembo njihove namembnosti.

Mreža za Metelkovo ima že precej natančno artikuliran projekt, katerega cilj je, da prispeva k višji kakovosti v mestu s tem, da zagotovi prostorsko infrastrukturo za tisti ustvarjalni segment prebivalstva, ki v bistvu h kakovosti na področju kulture, javnega in družabnega življenja odločilno prispeva. Anketirali smo že potrebe MZM in pripravljamo elaborat, ki bo zajel tudi ekonomske in mednarodne razsežnosti projekta. MZM je že vložila določena sredstva, predvsem pa veliko know-howa konkretno za vojašnico na Metelkovi, zato bi morali sklad z civilne namene ne samo smiselno raz-

porediti, ampak spoštovati tudi takšna vlaganja. Naj še omenim, da na produktivnost našega projekta kaže tudi izdajanje M'zina, ki bo zanesljivo postal revija za mesto in kulturo; je torej tisto, česar doslej nihče drug ni uspel izpeljati in kar Ljubljani kot mestu razvite kulture manjka. Torej ne gre samo za to, da bi se nekateri samo »zagrebli za plave«.

Javnost pobud za Metelkovo je vgrajena že v samo definicijo projekta MZM, zato smo prepričani, da bi morali vse interese, še predvsem pa civilne, za vojašnice javno artikulirati in jih tudi javno argumentirati. Ne bi smeli dopustiti, da se te stvari in dogovori peljejo nekeje v ozadju in potihoma.«

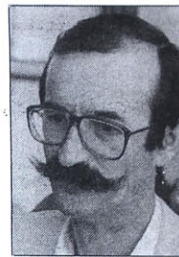
Vojašnice ne sodijo v Center

Milan Bogataj, namestnik republiškega obrambnega ministra:

»Naša komisija in komisija 5. armadnega območja sta se v prvi fazi umika armade iz Slovenije (po 18. 7.) dogovorili za tehnologijo prevzema stražarnic, ki so v obmejnem pasu. Tej fazi je sledila faza zapuščenja obmejnega pasu in koncentracija vojske iz manjših v večje garnizije. Istočasno smo se dogovorili tudi za tehniko prevzema teh objektov in premoženja. Prevzem spremljata naša in komisija 5. armadnega območja, ki ugotovita stanje objekta ob zapustitvi, nakar objekt zapečatijo.

1.a faza se je že začela, vendar je prišlo do zastoja zaradi zapletov okrog 15. avgusta, ko smo nekatere objekte že prevzeli, pa je prišlo povečje iz Zagreba, da se prevzem ustavi. Armada je namreč vztrajala na stališču, da jim mi vrnemo vso tehniko in bojna sredstva, medtem ko bi sama oborožitev, ki je last TO, vrnila šele konec avgusta. To za našo stran povsem nesprejemljivo, saj ni nobenega jasnega zagotovila, da bo TO do te oborožitve prišla.

Zelo nevhvaležno je govoriti, kaj bo jutri in v kakšnem stanju bodo vojaški objekti, ki jih bomo prevzeli. Republika Slovenija bo naslednik teh nepremičnih in zagotovo jih bo nekaj uporabila za obrambne potrebe. Treba je tudi reči, da

je velik del tega kasarniškega fonda v Sloveniji izredno star in ni ravno primeren za vsako dejavnost. Pri tem je treba upoštevati tudi vračanje prejšnjim lastnikom, ki bo sprejeta ustrezna republiška zakonodaja.

Glede Ljubljane so bile že v začetku 80. let pobude, da bi vojašnice (na Roški, na Metelkovi, v Šentvidu...) uporabili v drugačne namene, vendar so takrat dogovori med mestom in vojsko iz različnih razlogov padli v vodo. Tudi naše stališče v zvezi s tem je zelo jasno – sami vojaški objekti v strogi center mesta ne sodijo. Kaj bo v njih, je še težko reči in jaz ne bi za zdaj favoriziral nobenega interesa. Treba je videti vse predloge in objektivne okoliščine, ki govorijo v prid uresničitve enega ali drugega interesa.«

Spopad za zapuščene vojašnice

Že od nekdaj je slovenska kultura tudi področje bojev za prostore, revije, institucije, in v tej tradiciji je tudi obsežen projekt alterkulturne scene Mreža za Metelkovo, namenjen kulturni revitalizaciji znanega ljubljanskega vojaškega objekta. Ta pilotski projekt pa načinja tudi širše probleme usode številnih vojaških kompleksov, posejanih po Ljubljani in drugih slovenskih mestih, in to na odličnih lokacijah, po odhodu jugoslovanske vojske.

Alter scena z Mrežo za Metelkovo je ena, in to nadvse legalna pobuda, toda v vrsto za te lokacije in objekte se postavljajo tudi drugi nosilci, ki smo jih (predvsem s šolskega in kulturnega področja, ki sta eminentni za postindustrijsko revitalizacijo mest) povabili na pogovor v Delovo uredništvo. Na njem pa nas je zanimalo tudi stališče republiške in mestne obrambne ustanove do tega problema. Na okrogli mizi so sodelovali **Zoran Klemenčič**, svetovalec obrambnega ministra RS, **mag. Bratko Bibič**, predsednik IO Mreže za Metelkovo, **Niko Zibret**, svetovalec iz ministrstva za šolstvo in šport, **Stane Peterlin**, svetovalec republiškega ministra za kulturo, **Brančo Gradinašnik**, svetovalec predsednika JS SO Ljubljana Center, dr. **Pavel Gantar** iz Škuc-Forumu in **Janez Sodražnik** iz ljubljanskega Mestnega sekretarata za obrambo. Iz kulturnega uredništva za sta sodelovala **Janez Strežbovec** in **Jelka Šutej-Adamič**, ki je pogovor po zapisih **Fanike Vidrih** tudi pripravila za objavo.

Ali v Sloveniji obstaja zavest o tem, da je treba revitalizirati mesta (razna industrijska gata in podobne četrti), kajti prav je, da se tu pojavi kultura in infrastruktura, ki sta značilni za postindustrijsko družbo, ali tega, na žalost, pri nas ni? Na drugi strani pa nam zanima, koliko mislijo nosilci kulture (konkretno Mreža za Metelkovo) za stvari poprijeti zares profesionalno, da ne bi dobili še enega primera, podobnega Cankarjevemu domu, da ne bo potem počasi vse zvođenelo in ne bo to, kar naj bi bilo. Na tretji strani pa nas zanima – (predstavniki mesta Ljubljane, republike s področja LO) – kakšen je vaš pogled na današnje objekte – v kakšnem stanju so in kakšne poglede imate vi na njihovo nadaljnjo uporabo v vojaške namene? Ali imate kakšno strategijo, da bi se objekti uporabili za civilne namene?

GANTAR: Zabeli bi z osnovnimi informacijami oz. tematskimi poli, ki se bodo nakazali. Mreža za Metelkovo je javnosti večkrat izkivljena ali pa ne povsem točno prikazana kot neke vrste underground subkultura ali alterkulturna organizacija, ki se na robovih bojuje za določen prostor pod soncem. Daleč od tega! Te potече alter- in subkulture so bile v začetku res močno vsebovane. Toda ko se je Mreža razvila, ko so k njej pristopali razni umetniki, društva in umetniške skupine, je vse bolj postajala močna interesna organizacija kulturnih ustvarjalcev, ki si v tem mestu poskušata uveljaviti status in seveda zadovoljiti prostorske potrebe svojih članov. Cilj Mreže torej ni samo dobiti prostore na Metelkovi in tako končati delo, temveč naj bi tudi druge kulturne delavce in ustanove poskušala oskrbeti z informacijami, tehnične narave, torej kako priti do določenih prostorov v mestu

Zakaj Metelkova? Padla je v koncept, ki so ga zagovarjali mirovniki in tudi Škuc-Forum, v katerem je bil največji poudarek na demilitarizaciji. Sprva je bila najmočnejše izražena zahteva, da naj gre jugoslovanska vojska ven oz. da naj gre vsaka vojska ven iz mest!

Sedaj, ko je to storjeno in ko je na neki način izpričano, da tudi slovenske obrambne potrebe in slovenska vojska ne bodo sile v vojašnice v mestih (ne samo v središču Ljubljane, temveč tudi drugod), demilitarizacijski vidik ni več najpomembnejši. Metelkova je zanimiva, ker mislimo, da mora imeti mesto, še posebej pa središčno mestno območje, določene dejavnosti, ki so mestotvorne, urbane. Poskrbeti je treba za raznovrstnost kulturnih, poslovnih in drugih dejavnosti in prav Metelkova je idealen prostor za uresničevanje omenjenega. Mreža za Metelkovo bi lahko uvrstili v tisto, čemur sociologi včasih pravimo boj za prostor, boj za to, kdo bo socialno in simbolno označeval in formalno določene prostore v mestu, kdo jim bo dal specifičen pomen in utrip in kako bodo ti prostori zaživeli. V tem pogledu pa ponjamo povsem različne tipe kultur, ki naj bi tam delovale.

Bo Mreža za Metelkovo še en »K-4« več, ali bo neka vzporednica Cankarjevemu domu, ki je danes praktično samo še politično-kongresni center, kulturni pa samo še občasno?

BIBIČ: Ravno člani Mreže izhajamo iz izkušenj s prostori, ki so bili do zdaj vedno s težavo izborni. Toda, ko so enkrat že bili dobljeni, niso bili ustrezno artikulirani na organizacijski in programski ravni. Ta dva vidika pa sta soodvisna. Skratka: izhajamo tudi iz dosedanjih negativnih izkušenj in imamo zato že v pristop vključene drugačne rešitve...

GANTAR: Poudaril bi rad, da Mreža za Metelkovo ni krovnna organizacija nečesa, pač pa izmenjevalno-informacijski center, kjer se akumulirajo določeni skupni interesi. Tudi bodoča organiziranost na Metelkovi ne bi temeljila na enotni organiziranosti vseh udeležencev, temveč bi vsa društva, vse skupine ohranile samostojnost. Ne bi želeli ponoviti izkušnje s Keskovico 4, kjer si je uporabnik protora lastil kompletne pravice in drugim ni dal nobenih možnosti za sodelovanje.

V tem primeru boste potrebovali močan profesionalni aparat, kajti iluzije, da lahko ljubiteljsko funkcionira, se je otrešla tudi alter scena.

GANTAR: Ključno vprašanje Mreže je: ali bo lahko (in to se ravno zdaj dogaja) iz svojih potencialov pridobila dva ali tri ljudi, ki se bodo profesionalno ukvarjali s prostorskim, organizacijskim, finančnim in tudi političnim vidiki tega velikega podjetja.

BIBIČ: Celotnega projekta smo se zelo tesno lotili, pripravili smo celoten elaborat in opravili sociološke raziskave.

Ali današnji posnetek stanja že kaže, kakšen interes imajo posamezniki oz. skupine za vas projekt, kdo bi želel sodelovati?

BIBIČ: Zanimivi so nekateri splošni podatki o strukturi Mreže – sodeloval bi vitalec del populacije, tako po starosti (med 20 in 35 letom) kot tudi po izobrazbeni sestavi (prevladuje visoka izobrazba). Tudi vsebinsko je Mreža veliko širše zastavljena, kot je bil npr. K4. Sodelujejo znane in tudi še neuveljavljene kulturne skupine, mirovniki, seksualne manjšine, posamezni etablirani umetniki...

Kako pa je zastopano področje t. i. tehnično-naravoslovne inteligence?

BIBIČ: Z nami so tudi npr. astronomsko društvo Komarov, na drugi strani pa imamo društvo za opazovanje ptic...

Gre torej za nekakšno pilotsko mrežo, ki naj bi za sabo potegnila cel plaz. Poleg pobude, alterscene pa obstaja verjetno še cela vrsta drugih »prostorskih zahtev«, kako zaseči prostore, ki so na odličnih lokacijah v mestu? Kako pa najvišji šolski in kulturni resor spremlja prostorske boje in gleda nanje?

ZIBRET: Dejstvo je, da se številno učencev in dijakov povečuje. Zato bo boj za prostor še vedno ena naših stalnic. So pa problemi na področju šolstva specifični. Zavod ali šola potrebuje relativen mir, kar pomeni, da prostor težko delimo npr. z Mrežo. Šola je v bistvu zaprti institucija, razen v tistem njenem delu, kjer se popoldne v okolici drugače uveljavlja. Mi torej ne mislimo le na Metelkovo, temveč na nekatere vojaške objekte, za katere bomo resno kandidirali...

Katere in za kaj?

ZIBRET: Bom precizen. Prvo: vojaška gimnazija. Ta je sicer sedaj precizno demolirana, tako kot so vsi podobni objekti. Tu je bila pravzaprav nova stavba, zdaj pa je zapuščen videti grozljivo...

Drugo: Mladika. Gre za tradicionalno šolski prostor (ni pomembno, ali ga je servisiral cerkveni lubi ali kdo drug), tam se je odvijal vzgojno-izobraževalni proces. Problem pa je, da se posamezne fakultete že vseljujejo. Tretje: pa bi radi končno prišli do trgovske akademije, k čemur bi veliko pripomogla pridobitev katerega od klasičnih vojaških objektov (Ustrezna bi bila npr. zedeva na Roški). Imamo še nekaj drugih prostorskih objektov v srednjih šolah, ki pa so bolj vezani na potrebe po reševanecih. Četrty problem je bivanje študentov, saj ne zadostuje študentski center. Mimo šolskega interesa torej razdelitev vojaških objektov najbrž ne bo mogla biti ena sama v Ljubljani, tudi kie društie ne

Minister Rupel o »Projektu Metelkova«

Prostori, ki jih bo ob svojem odhodu iz Slovenije sprostita JLA in – vsaj nekatere med njimi, vrnila prvotnim lastnikom in namembnosti, potovo pomenijo možnost, ki je ne smemo zanemariti. Država Slovenija bo v bližnji prihodnosti potrebovala veliko lokacij za dejavnosti, ki bodo tako ali drugače povezane z njenim mednarodnim uveljavljanjem kot diplomatskega, političnega, gospodarskega in kulturnega središča nove članice v skupnosti evropskih držav. Metelkova je za kaj takšnega posebej zanimiva, tako zaradi bližine mestnemu središču in državnim ustanovam, kot tudi zaradi velikosti neizrabljenega prostora v kasarnem krogu. Zunanje ministrstvo bo pozdravilo vsako strokovno odločitev, ki bo Metelkovo ovrednotila kot eno izmed ljubljanskih središč kulturne ali podobne dejavnosti, ki bo služila temu, da Ljubljana postane simbol odprta, simbol sodobna, svetovljanska in privlačna tako za njene prebivalce kakor tudi za številne diplomate, gospodarstvenike in predstavnike morebitnih mednarodnih ustanov, ki bi si izbrali Slovenijo za svoje stalno delovanje. Tukaj mislim seveda tudi na vladne agencije nekaterih razvitih držav, ki so specializirane za razširjanje jezika in kulture teh držav, na kulturne informativne centre in podobno. Ni dvoma, da bo Slovenija tudi zaradi svojih kulturnih dosežkov, ki so nas že sedaj pogosto dvigovali nad sivo povprečje, prej utrdila svoj ugled v svetu.

Razmišljate tudi o središču za podiplomski študij?

ZIBRET: Univerza želi en del Ljubljane s prometnimi in drugačnimi režimi strniti tako, da bi se razvijala v treh centrih – tam, kjer so razvite tehnične fakultete, drugi del je Bežigrad in tretji bi naj bil novo naravoslovno središče, ki naj bi se razvilo z novim botaničnim vrtnom.

Kako pa republiška kulturna skupnost oz. sekretariat gledata na te možnosti?

PETERLIN: Kulturno področje se seveda zanima za izpraznjene vojaške objekte, tako v Ljubljani kot v nekaterih drugih krajih. Zdaj še nimamo celovitega programa, imamo pa nekaj konkretnih ponudb. Področje kulture je vedno odvisno od državnega proračuna in zato imamo – lahko rečem – stletno priložnost, ko je toliko stavb v naših mestih in po deželi izpraznjenih. Ko Ljubljana postaja metropola države Slovenije, bo morala prevzeti tudi nekatere nove funkcije, ki jih doslej kot republiško središče ni imela. Še posebej moramo nameniti večjo pozornost osrednjim kulturnim ustanovam glavnega mesta (mislim na Ljubljano). Vemo pa, da je položaj ravno na tem področju zelo slab, da so nekatere ustanove razdrobljene na treh ali celo več lokacijah, da gostujejo v tujih prostorih. ipd.

Zadnja vojna je opozorila na izredno neurejeno stanje depojev in arhivov za arhive, muzeje in za premetno dediščino vseh vrst. Pokazalo se je, da je tovrsten nacionalni fond slabo varovan. Združeno pobudo za pridobitev izpraznjenih prostorov smo dobili od Republiškega zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine, Narodnega muzeja, Moderne galerije, Mestnega muzeja in Restavratorskega centra Slovenije. Tudi del Tehniškega muzeja deluje v neprimernih prostorih in je verjetno zainteresiran za boljše prostore. Omejene ustanove imajo v mislih vojašnico Ljubice Serčerja na Titovi cesti. Poslale so nam gradivo, v katerem utemeljuje svoje želje in potrebe.

Drugi zainteresirani je Viba film, ki gostuje v tujih prostorih. Želijo banger ali kakšne druge skladišne prostore, morda v vojašnici na Letališki cesti. Opozoril bi še na problem objektov, ki so spomeniško zaščiteni. Spomeniški objekti in vojaška namembnost ne gresta skupaj. Slovenija mora kot dedič jugoslovanskega podpisa hrvaške konvencije o kulturnih spomenikih v primeru oboroženega spopada prevzeti tudi te obveznosti. To pa pomeni, da kulturni spomenik ne more imeti tudi vojaške ali obrambne funkcije, ker sicer ne more imeti takega statusa. Primer je mariborski Narodni dom, pa dvorec v Ajdovščini, Stari grad pri Novem mestu. . .

Zanimiva je pobuda, ki jo je dal neki občan v Večeru, in sicer, naj bi vojašnica Franc Rozman Stane (po domače Kadetnica) postala nekakšen naravoslovni center Maribora. Maribor namreč kot univerzitetno središče nima naravoslovnega muzeja. V Postojni so na primer predlagali, naj bi sedanji dom JLA dobil Notranjski muzej, ki je prav tako v utesnjenih prostorih. Hangarji v kranjski vojašnici pa bi bili morda primerni za depo Gorenjskega muzeja.

GANTAR: Strinjam se, da muzeji in galerije potrebujejo depoje, vendar ne v središču mesta, ker je ta prostor predlagocen za takšno izrabo.

Kakšen pa je odnos mesta na te pobude? Ima kakšne ideje v smislu revitalizacije mesta v postindustrijskem, postmodernem smislu – da bi torej te ustanove prepuščili kakšnim bolj »prijaznim« nosilcem?

GRADIŠNIK: Občina Center je naklonjena projektu Mreže za Metelkovo, ki ima v tekmi z drugimi programi in pobudami nekaj prednosti že zato, ker struete tkm. marginalnih in kulturnih programov, alternativnih programov ipd. onogoča čiščenje zemljevida »leopardove kože«, ki prepreda celotno občino Center. Poleg tega je imelo gibanje Mreže za Metelkovo pomembno civilno in antimilitaristično vlogo in je kot tako zaslužno. In zaslužno morajo biti nekako poplačane. Zavedati se moramo, da imamo prestolnico države, ki v svojem mestnem središču praktično ne more funkcionirati kot »city«. Zato ne, ker je getoizirana.

SODRŽNIK: Najstarejše in najintenzivnejše pogovore smo imeli na mestnem sekretariatu za ljudsko obrambo z Mrežo. Prvi so zelo jasno artikulirali svoje interese za konkretni objekt. Res pa je tudi, da mora mesto te objekte najprej dobiti v upravljanje, šele potem se bomo lahko dogovarjali, kaj komu in zakaj. Dokler so škarje in platio v republiki, smo mi samo spremljajoči dejavnik, ki lahko do določene mere vpliva na potek dogajanja, vloge dokončnega razsodnika pa ne more imeti.

GRADIŠNIK: Med občinske prostorske probleme spada npr. tudi dom za brezdomce, pa materinski dom. . . Skratka, naš IS bo v kratkem oblikoval stališča do teh problemov v koordinaciji z mestnimi in republiški organi, določili metodologijo upravljanja in morebitnega prenosa lastnine, bodisi na TO bodisi na nove upravljalce, in se dogovorili tudi o programih in vsebinah. Prednost pri dogovarjanju pa bi imele tiste vsebine in programi, ki bi omogočali dopolnjevanje centra kot »city središča« – mestnega središča.

Se že (pred sprejetjem zakona o lastninjenju) ve, katere stavbe spadajo pod mestno upravo?

GRADIŠNIK: Ve se, kdo so lastniki oz. iz katerega fonda je kaj. Precejšen del je Miklušičev, precej pa je iz stare jugoslovanske državne zakladnice. Velik del je bil torej že v stari Jugoslaviji in to je zdaj mestno. Kar zadeva lastninska razmerja, ne bi smelo biti problema.

Kakšna pa je pripravljenost (na ravni republike in mesta Ljubljane) organov za ljudsko obrambo, da mestne kapacitete oz. večino teh namenijo civilnodružbeni sferi? Kakšna je vaša strategija razvoja Ljubljane? Ali kulturniki in solniki govorijo o teh objektih na pamet? Zanima nas tudi, v kakšnem stanju so objekti in katere zakonske ovire se bodo pojavile, ko bo do vsehlet oz. prevzema prišlo? Se bodo stvari reševale tudi s pomočjo natečajev?

SODRŽNIK: V Sloveniji je dosežen družbeni konsenz o tem, da vojašnice, kakršnekoli s katerokoli vsebino, ne spadajo v urbano središče. To stališče seveda velja tako za Ljubljano kot za Maribor, Novo mesto in vse druge kraje, kjer so vojaški objekti bodisi v strogem centru bodisi mltjio objektivno komunikacijsko, sociološko ali drugačno življenje v mestih. Že pred letom in pol, ko smo podedovali delo prejšnje vlade, smo se srečali s problemom, kako narediti historat obstoječega lastninskega stanja omenjenih objektov. Do potankosti je razvidno, čigavi so bili objekti in na kakšen način so subjekti ali pravne osebe prišli do njih. Vojaški objekti v mestu Ljubljana zavzemajo 27,8 hektarov površine.

Zanimivo je, da je bila velika večina objektov v Ljubljani dejansko last države Jugoslavije, bodisi kot podedovana lastnina iz naslova kraljevine SHS, bodisi kot s pogodbeni rešenja pravna lastninska razmerja (tako po vojni ?1945/46). Nekateri objekti so glede na historiat nesporno last mesta, za druge pa bo treba lastninske pravice še razčistiti. Pred dobrim mesecem dni smo ponovno imenovali komisijo, ki naj bi se predvsem pogajala z republiko Slovenijo. Na žalost ocenjujemo, da bodo pogajanja z republiko zdaj trša, kot bi bila sicer z JA. Primarni interes oblasti je finančni interes in bo tudi logično, da bo obstoječa oblast poskušala iz teh objektov in lokacij čimveč izriniti. Zato usode ali namenskosti teh sredstev ne bi smeli prepuščati izključno ministrstvu za obrambo. Žal smo zdaj prišli v položaj, ko je naenkrat samo po sebi umevno, da je prav to ministrstvo tisto, ki bo odločalo o teh objektih. V bistvu pa bo država Slovenija tista, ki bo podpisala medsebojni sporazum oz. razdelilno pogodbo z državo Jugoslavijo. Z namenom, da bi bili enakopravno zastopani vsi zelo strukturirani interesi, bi bilo smiselno ustanoviti parlamentarno komisijo, ki bi morala biti najmanj tripartitno zastopana (iz predstavnikov parlamenta vlade in (ne)strokovne javnosti).

Določen del teh objektov bo zadržala obrambna sfera tudi v bodoče, predvsem tiste, ki so bili že zdaj namenjeni za ozko profesionalne ali specializirane dejavnosti, in ki jih tudi ni smiselno preurejati za karkoli drugega. Mesto bi moralo imeti glavno besedo pri objektih, ki so na njegovem ozemlju, saj mora svoj prostor urejati tudi po obstoječih normativno-pravni ureditvi. Vsi objekti JA so pravzaprav mrtve točke – ali bele lise, kot smo popularno rekli – na papirju raznih urbanističnih dokumentov. Predstavljajo torej izrazito mrtvi dejavnik tako v komunikacijskem kot razvojnem prostorskem in sociološkem smislu.

GANTAR: Mesto mora prevzeti nadzor nad temi objekti saj gre za zelo velike površine. Do sedaj komitee nad delom mesta ni imelo in trenutno ima veliko priložnost, da se njegov razvoj končno obrne navznoter, v regeneracijo, ne pa v prostorsko širjenje navzven.

KLEMENČIČ: Naslednik nepremičnin, s katerimi je razpolagala JA na ozemlju Republike Slovenije, je Slovenija, njihov skrbnik pa je zdaj ministrstvo za obrambo. Zaradi zapletov, ki so nastali pri medsebojnem vračanju materialno-tehničnih sredstev in vojaške opreme med jugoslovansko armado in teritorialno obrambo, bistveno kasni tudi prevzemanje posameznih objektov jugoslovanske armade, ki ga vodijo pokrajinske komisije, imenovane v ta namen. Večine armadnih objektov, čeprav so ti že izpraznjeni, JA še ni predala pristojnim organom Republike Slovenije. Po prevzemu teh nepremičnin od JA bo določena njihova dolgoročna namembnost, pri čemer bodo poleg obrambnih in varnostnih upoštevani tudi drugi interesi in potrebe. Ministrstvo za obrambo je že zbralo številne predloge, ki se nanašajo na to, kako v prihodnje uporabljati te objekte. Pri dolgoročnem opredeljevanju namembnosti teh objektov bo treba upoštevati tudi interese lokalnih skupnosti in drugih zainteresiranih, predvsem pa načrte prostorskega razvoja. Zato bi morale vse pobude, ki prihajajo k nam na ministrstvo, prihajati tudi na lokalno raven. Interese ministrstva za obrambo pa bomo pravočasno določili.

imate zakonsko prednost, da kot skrbnik teh objektov prvi poveste, kaj potrebujete?

KLEMENČIČ: Ja. Kratkoročno računamo na nekaj več kot polovico objektov. Iz povsem strateških razlogov nismo pretirano zainteresirani za objekte v samem mestnem središču, vendar pa to še ne pomeni demilitarizacijo družbe.

SODRŽNIK: Objekti, ki jih armada zapušča, so v katastrofalnem stanju. Za vzpostavljanje kakršnekoli dejavnosti bo treba vložiti veliko zagonskih sredstev. Vsi posamični interesi se bodo morali tako ali drugače znajti, da bodo sposobni sami pridobiti vsaj nekaj sredstev, potrebnih za začetno normalno funkcioniranje. Drugi problem, ki se pri teh objektih pojavlja, pa je dejstvo, da je del teh spomeniško zaščiten, da so kulturnozgodovinski spomeniki. Večji del pa so tim. črna gradnja in jih bo treba zrvnati z zemljo.

GANTAR: Članom Mreže je jasno, da jih ne bo »kar nekdo spravil noter«. Vedo, da bo treba zbrati in uporabiti vse obstoječe človeške, finančne, organizacijske in strokovne potencialne zainteresiranih. Veliko se da narediti z neformalnim delom. Sedva pa računamo tudi na del pomoči nekaterih institucij. Vsem nam pa je jasno, da bo levji del stroškov nosila sama Mreža.

SODRŽNIK: Naj omenim še en zanimiv objekt v Ljubljani – Dom JA (nasproti železniške postaje). Velik interes namreč obstaja, da bi se v tej stavbi naredil mladinski hotel (Youth Hostel) po vzoru tujih tovrstnih hotelov. Problem pa bo nastal zaradi lastnjenja, saj se ve, da je bil to Mikličev hotel. Podoben problem bo s Sentvidom, kjer ima svoje interese Cerkev . . .

Je Cerkev že izrazila svoje želje oz. zahteve?

SODRŽNIK: Dala je jasno vedeti, da želi te objekte (Skofolne zavode) nazaj.

Skratka, iluzij se je treba otresti; lokacije so idealne, z zidovi pa bo problem . . .

GRADIŠNIK: Pri vsem tem bo za mesto čedalje bolj zanimiva tudi tuji kapital. Cene zemljišče in objektov v centru mesta so ogromne. Premalokrat pomislimo na to, da je marsikatera adaptacija starih objektov veliko dražja od novogradnje. V občini Center stane kvadratni meter adaptiranega prostora 5.000 DEM, plus cena kupljenega prostora, medtem ko je cena novogradnje 1.300 ali 1.200 DEM, če govorimo o tržni vrednosti. To pomeni, da občina Center skupaj z mestom pridobiva ogromne parcele, s katerimi bi lahko privabljali tuji kapital. Marsikaj »porušenega« bo treba ponuditi mednarodni licitaciji. Mogoče imamo v Ljubljani še možnosti, da Budimpešta ne bi postala zadnji branik civilizacije. Poslovni ljudje počasi odhajajo. Zagreb je praktično že odpadel.

PETERLIN: Interesov je res nešteto, upravičenost enim ali drugim pa bo treba še temeljito pretehtati. Tudi to, ali je lokacija kasarne Ljube Šercerja res primerna za depoje. Tudi sama ideja Mreže ni sporna. Gre za kulturno idejo in verjetno ni nikogar, ki bi ji nasprotoval. Vprašljiva pa je lahko konkretna lokacija na Metelkovi. Osrednjim kulturnim funkcijam bi morali dati osrednje lokacije.

BIBIČ: Tudi Mreža za Metelkovo je in mora biti centralna funkcija! Kje je to tista kultura, ki se je v Ljubljani vzpostavila v zadnjih dvajsetih letih in ki je na evropski ravni v spici? Šele z rešitvijo prostorskega problema bo na tej ravni tudi ostala. Ena od bistvenih nalog našega projekta je ohranjanje to kulturno višino. V asociacijo mednarodnih kulturnih centrov so trije madžarski že vključeni. Pa naši?

GANTAR: To je središčno slovensko dejanje.

PETERLIN: Mreža je del naše kulture in je lahko tudi središčna funkcija. O tem se torej lahko pogovarjamo, ni dvoma. Ne bi pa se preveč sentimentalno vezali, čeprav je tudi čustveni interes večjih pomemben. Vemo, kaj se je na Metelkovi dogajalo in da je to že del polpretekle zgodovine. Vendarle pa naj nas to ne obremenjuje toliko, da bi prav z vsemi štirimi idejo vezali tudi na lokacijo.

SODRŽNIK: Pri »preštevovanju« interesov bo siviari močno zapletla obstoječa komunalna ureditev v Republiki Sloveniji, saj je Ljubljana še vedno razdeljena na 5 občin, to pa seveda avtomatsko pomeni, da imamo lahko veliko različnih interesov, ki so si lahko zelo blizu ali zelo daleč. V zadnjem času prihaja običajno do položaja, ko so si parcialni interesi – interesi občin torej – dostikrat v nasprotju z mestnimi, če govorimo o mestu z veliko začetnico. Glavno mesto Ljubljana bo »upam« z novo ustavo in komunalno ureditvijo enotno urbano središče. Takrat bo morala nova oblast vse interese verjetno ponovno artikulirati in izvesti določene korekture glede na njene afinitete in njene predstave o razvoju mesta. Čas ni naš zaveznik. Žal se bojim, da bo prepozno. Siviari je treba urediti zdaj, saj bodo objekti verjetno že v pol leta naši.

GANTAR: Bojim se, da bo pri »razdeljevanju« prišlo do tega, da bo država Slovenija rekla: »Obramba naj definira svoje prostorske potrebe«, potem se naj izrečejo še vse druge kulturne institucije (kultura, šolstvo, upravne institucije ipd.), kar pa ostane, bi prepustili občinam. S tem se ne strinjam. Ministrstvu za obrambo priznavam prioriteto, da ima pravico povedati, kakšne prostorske potrebe bo imelo bodisi pri teh objektih ali kakšnih novih objektih in lokacijah. Ni vsak njihov predlog, že sam po sebi neupravljen. Nato pa bi morale republiške institucije enakopravno z drugimi kandidirati za določene objekte. Še enkrat opozarjam, da so to razmeroma velike površine, ki imajo ključni pomen za razvoj mest ali lokalnih skupnosti. In v tem pogledu mora imeti mestna oblast zelo pomembno vlogo pri določanju namembnosti.

Se bo republika strinjala s to »enakopravnostjo«?

ZIBRET: Zadeva bo vsekakor zanimiva. Ima starejši brat rus pravico, da si vzame prvi? Potrebe, želje, interesi – vse mora biti sinkronizirano. Na koncu je urbanizem mesta tisti, ki mora biti odločajoč. Popolnoma jasno je, da vsi vojaški objekti v Ljubljani (žal jih je premalto!) ne morejo zadovoljiti ambicij šolstva. Če šolstvo napove vse, tudi zavede vse. Nobene šole ne moremo postaviti brez sodelovanja z mestom in občinami. Pred pravica starejšega brata v tem primeru ne bi smela priti do tako izrazitega pomena. Na koncu koncev, če je mesto nezadovoljno, je lahko država (govorim o državi Sloveniji) neke vrste novi okupator. Tega pa si nihče ne želi. Nujno in tudi prav je, da je v tem trenutku varuh tega premoženja neko ministrstvo, v tem primeru je to naša obramba, čimprej pa je treba oblikovati večpartitno komisijo.

GRADIŠNIK: Ni sporno, da je trenutni »varuh« objektov ministrstvo za obrambo. Problematično je vprašanje trenutka, kdaj se mora pojaviti kak skrbnik, ki je objektivno gospodarsko, poslovno, sociološko najbolj motiviran za to, ali se bo določen prostor izkoristil za to, da mesto organsko raste? Na eni strani lestvice imamo to, čemur pravim manjšina in kar je treba demokratično zaščititi v naši družbi – in to je recimo interes Mreže za Metelkovo.

Na drugi strani pa je poslovni interes. Mislim na absolutno nujno Slovenije, da pridobi tuj kapital. V sredi nekje pa je proračunska blaznost. Proračunsko bodo vsi tako omejeni, da bo kratkoma nemožnih karkoli dobiti . . . V teh tripartitnih komisijah, o katerih smo govorili, morajo biti torej predstavniki teh treh interesov.

KLEMENČIČ: Mislim, da bi bila lahko zelo več kot tripartitna . . .

ZIBRET: Ljubljana želi in mora biti glavno mesto samostojne države. In tako so nekatere funkcije, ki jih mora opravljati država, locirane v glavnem mestu. Gre za ministrstva ali kulturno-izobraževalne centre, ki bodo v bistvu predstavništva tujih držav pri nas. Zato bo treba »velikega, starejšega brata« bistveno upoštevati, ker je, kot običajno, pri dediščini prvi na seznamu.

KLEMENČIČ: Dodati bi le to, da je ministrstvo za obrambo skrbnik, ni pa tisti, ki objekt te deli. Mi bomo svoje potrebe definirali

...tudi druge iniciative. Prav gotovo bo treba poskrbeti za veleposlanišva, ki se bodo pojavila. Problematična bo razmejitve med tema dvema funkcijama. . . Tu bo treba najti sporazum med republiko, državo in med samimi glavnimi mestom. Tudi vprašanje državne uprave in njene prostorske lokacije se bistveno povezuje z njeno reorganizacijo in komunikacijsko-tehnoško opremljenostjo.

Iluzije smo počasi razblinili in stvari postavili na zemljo; gre za idealne lokacije; s prostori pa sploh ni tako enostavno. Kulturni interesi so le delček v paleti vseh ostalih. Ste smetalkovci še optimisti? Kdaj se setite?

BIBIČ: Nikoli nisem misli, da bo Zaveza enostavna. Gre za kompleksen in težak projekt in kot takega se ga lotevamo že od samega začetka. S sodelovanjem vseh interesov in misljo, da je Mreža razvojni pomembni projekt, bomo zadevo vseno rešili.

glo mto to sodeloval (od leve proti desni) Zoran Klemenčič, mag. Branko F. Bibič, Niko Zhan, Sašo Keršič, Branko Črnčič, Boštjan Gantar in Janez Sostarčič

Mreža za Metelkovo zahteva sogovornika

Z odhodom vojske se začena odločen boj za prostor na Metelkovi – V soboto obhod vojašnice

LJUBLJANA, 23. oktobra – V petek 25. oktobra bo jugoslovanska vojska končno zapustila vojašnico na Metelkovi ulici. Tako postaja projekt Mreže za Metelkovo zopet aktualen. Pobuda, ki se je rodila v času, ko je bila misel o spremembi namembnosti vojašnice v civilni objekt še utopična, je postala po skoraj enoletnem delovanju oziroma graditvi projekta (z izdelavo pravnih, ekonomskih in organizacijskih načrtov ter socioloških raziskav o možnostih in potrebah konverzije) in z odhodom vojske realnejša.

Ceprav so pri Mreži (zdi se, da edini v Sloveniji) jasno izdelali svojo vizijo, kaj početi s izpraznjenimi stavbami, še vedno ni jasna usoda vojašnice na Metelkovi: Izpraznjeni vojaški objekti so v pristojnosti republike, lastninska razmejra ko samozorganizacija nejasna in kot pogosto v takšnih primerih, ko samozorganizacija civilnega prebivalstva zbuja nezaujanje uradnih in vladnih sredin, tudi zdaj pri Mreži zamani iščejo sogovornika – saj hočejo dobiti vojašnico po legalni poti. Zavesa molka zakriva ljudi, ki želijo očitno sami odločati o delitvi vojašnic. Zato so včeraj na Mreži poslali pismo Lojzetu Peterletu z zahtevo, da sprejme njihove predstavnike, da drug drugega informirajo o namenih in da se domenijo o nadaljnjem sodelovanju.

Ker je Mreža v svojem manifestu zapisala, da bodo »vojašnico na Metelkovi odprli in vanjo spustili vse Ljubljančane, ki jih moti zamašek v centru mesta«, bodo v soboto ob 12. uri organizirali obhod po vojašnici, kamor so vabljeni vsi člani Mreže in njeni simpatizerji. Z vojašnico na Metelkovi bi rešili problem posameznikov, skupin in dejavnosti, ki so se v zadnjih dvajsetih letih uveljavili na svojem področju in še vedno nimajo svojih prostorov.

NINA KOZINC

DELO, 24. 10. 91

Mreža za Metelkovo vabi na shod

LJUBLJANA, 25. oktobra – Z odhodom jugoslovanskih vojakov iz Slovenije in slovenskega glavnega mesta se zastavlja vprašanje, komu bodo pripadli izpraznjeni vojaški objekti v Ljubljani. V Sloveniji je dosežen družbeni konsenz, da vojašnice ne spadajo v urbana središča. Mestni izvršni svet je že imenoval komisijo in ji dal nalogo, naj se z republiškimi oblastmi pogovori o spremembi namembnosti izpraznjenih prostorov. Komisija zastopa stališča, da mora prazne objekte dobiti v uporabo in upravljanje mesto. Mreža je vložila zahtevo, naj predstavnike Mreže sprejme na razgovor republiška vlada in ministristvo za ljudsko obrambo. Jutri, v soboto, ob 12. uri pa bo Mreža za Metelkovo pred kasarno 4. julij na Metelkovi ulici organizirala shod, kamor so povabljeni vsi Ljubljančani, še zlasti tisti, ki podpirajo projekt in vizijo Mreže za Metelkovo. Objubljajo presencenčje!

T. G.

DELO, 26. 10. 91

DELO, 28. 10. 91

Neuspešna manifestacija na Metelkovi

(sp) LJUBLJANA, 28. – V soboto, 26. oktobra, je vojska dokončno zapustila naše loge. Da bi proslavili ta dan in »v mislih združili veselje ob odhodu mōre, ki nam je hromila življenje«, je ob 12. uri Mreža za Metelkovo organizirala miren shod pred bivšim poveljstvom ljubljanskega korpusa na Metelkovi. Organizatorji shoda so sicer vnaprej razglašali, da bodo na ta dan vojašnico v Metelkovi ulici končno odprli in vanjo spustili vse Ljubljančane, ki jih je motil zamašek v središču mesta, ter jim v tem prostoru zagotovili zabavo in živahen kulturni, družabni in podjetniški utrip. Vendar pa je bila vojašnica strogo varovana in po daljšem neuspešnem pogajanju med organizatorji in predstavniki Teritorialne obrambe je postalo jasno, da ogled vojašnice, kot so napovedali organizatorji, iz nepojasnjenih razlogov ni dovoljen. Tako so tudi najbolj vztrajni Ljubljančani obupali in manifestacijo zapustili.

Upravljanje z nepremičninami armade

Vojska mora iz

Danem 3. 12. 11. 91

mestnih središč

Slovenska vlada je oblikovala merila

LJUBLJANA, 12. – Slovenska vlada je na včerajšnji seji oblikovala merila za upravljanje z nepremičninami JA. Bistveno merilo je, da v prihodnosti objektov v mestnih središčih ne bi uporabljali za obrambne namene, razen za štabe in poveljstva. Vlada je tudi sklenila, da bo približno polovico od okoli 200 armadnih objektov v Sloveniji dala v najem najboljšim ponudnikom. Dokončna usoda nekdanjih objektov JA bo znana ob delitveni bilanci, če pa te ne bo kmalu, bo, po besedah obrambnega ministra Janeza Janše, v skupščini treba sprejeti ustrezen predpis.

Obrambne sile Slovenije torej dolgoročno ne bodo zasedale objektov v središčih mest, kjer pa jih za zdaj uporabljajo. Vlada je tudi sklenila, da se TO ne bo ukvarjala z zelenim planom, se pravi, da ne bo zasedla objektov (farm), ki nimajo obrambnega značaja. Bivše armadne objekte bo vlada lahko dala v uporabo republiški upravi, po zakonu o denacionalizaciji jih bodo lahko uporabljali razlaščenci (teh je zelo malo, največ bivših armadnih objektov so vzeli Cerkvi), najemina od oddanih objektov pa se bo zbirala v republiškem proračunu.

Posebno poglavje med bivšimi objekti JA v Sloveniji predstavlja okoli 7800 vojaških stanovanj. Včeraj oblikovanih merilih so v glavnem povzeli že znane stvari. To pomeni, da je vsako oddajanje vojaških stanovanj v najem po 25. juniju letos in njihova prodaja po zveznem zakonu, ki je bil sprejet letos spomladi in ga Slovenija ni potrdila, neveljavno. Sicer pa bo pripravljen ustrezen predpis, ki bo lastnike vojaških stanovanj izenačil z drugimi lastniki. Po delitveni bilanci ali po sprejetju ustreznega zakona v slovenski skupščini bodo tudi vojaška najemniška stanovanja privatizirana po stanovanjskem zakonu. Sedaj najemniki vojaških stanovanj plačujejo najemnino, ki jo zbirajo na obrambnem ministrstvu, minister Janša pa je povedal, da se za prevzem upravljanja s temi stanovanji dogovarjajo s stanovanjskimi podjetji.

MARJAN LACIČ

Z magazinsko obliko nad slovensko kulturo

»Homogene alter scene ni več, sicer pa je danes bolj smiselno združevati kot klanovsko deliti.« je povedala glavna urednica M'zina Alenka Pirman

Eden od dogodkov lanskega kulturnega dogajanja je tudi (še kar redno) izhajanje M'zina, revije za kulturo, ki je izšla iz fanzina Mreže za Metelkovo, ki je štartal leta 1990 kot njen promocijski list. Aprila lani je revijo prevzela stalna ekipa, ki je že kmalu pripravila številke, s katerimi so presegali interni značaj izvornega fanzina Mreže in postali sproščen splošnokulturni magazin. Z glavno urednico Alenko Pirman smo se zato pogovarjali o sedanjem trenutku revije in njenem mestu na »sceni«.

Zakaj ste se odločili za magazinsko obliko revije, ki ni niti malo elitna, nič recimo ne spominja na Takt, ki je štartal z bolj elitnim konceptom?

— Nismo pretenciozni in to je v tem trenutku lahko pozitivno, čeprav se v prihodnosti lahko obrne tudi proti nam. Nimamo redskovkov, ne ukvarjamo se s tem, kaj je etabrirano in kaj alternativno v kulturi. Če se s tem pretirano gnjavš, se samo omejuješ, pa je škoda, kajti na Slovenskem se v kulturi dogaja veliko zanimivih stvari, zato je krasno, da v isti reviji lahko objavš tako Strip core kot Globokarja in Vipotnika.

Ko listam po M'zinu, opažam, da ne namejate velike pozornosti teoriji in komentarjem, čeprav je ta izvir dragocena za izrazitje profilirane revije?

— Magazinski pristop ne zaključuje, da ne bi v prihodnosti objavšl več teorije, seveda v primerem obsegu. Že sedaj imamo filozofski koteček, vendar po trenutno težave s sodelavci. V vsako številko bi morali uvrstiti po eno ali dve zahtevnejši besedili; magazinska oblika je pri tem dovolj privlačna, da bi lahko bolj sproščeno pisanje povežal s teorijo, seveda v posrečeni sintezi. Res pa je, da ima vsako revijo, ki so preveč hermeneutne. Že Naši razgledi imamo tiste dolge »špehe« tekstov in to ta priori odbija. Prizadevam si, da bi naša revija dosegla veliko komunikativnosti, vendar s profilirano in privlačno vsebino, ne pa zaradi lahkih člankov.

V imenu vaše revije se skriva fanzin kot oblika komunikacije marginalcev – kakšen je v resnici referenčni okvir vaše revije, kako se opredeljuje?

— Absolutno nismo glasnik margine. Narobe bi tudi bilo, če bi se še naprej obremenjevali z ljubljansko altersceno, kajti te scene ni več. To se je recimo dogajalo Galeriji Škuc, ki je ob koncu 80. let kakšni dve leti še skušala referirati to sceno in je bila zato v popolnem vakuumu. Danes bi bilo narobe iskati homogeno sceno, kakršna je bila še pred desetimi leti, produktivnejši je neobremenjen pristop, kajti bolj je potrebno združevati kot pa ločevati po klanih.

Kakšno strategijo ima zato uredništvo, kako se lotevate kulturnega področja?

— Nobenih omejitev nimamo, važni so kulturni projekti in ustvarjalci. Zelo radi, čeprav z malo distance, pišemo tudi o visoki kulturi (v zadnji, 6. številki, imamo recimo intervju z Vinkom Globokarjem o resni glasbi). Lotevamo se različnih področij kulture, jih povežujemo, vendar ne na splošen način. Veliko se ukvarjamo tudi s problematiko trženja kulture.

To je že vaša stalna rubrika? Da, ob njej pa tudi oblikovanje in teorija oblikovanja, intervjuji s fotografi, rubrika Promotor, v kateri predstavljamo člane Mreže...

Niste vezani na klane in elite, toda ali ste v uredništvu profesionalci ali amaterji, kajti danes opažam, da eksplozija kulturnega na Slovenskem prinaša na površje precej polpismenega amaterizma?

— Uredništvo je zelo heterogeno, generacijsko pa gre za ljudi, ki so rojeni v 60. oziroma 70. letih. Vsi smo štartali kot relativni anonimneži. V nasprotju s Taktom in podobnimi poskusi, kjer so avtorji začeli z nekim slovesom, s posebnim backgroundom, smo mi popolnoma neobremenjeni s klanom. Zares bi rada videla, da se predre »kulturni mehur« in se začne kulturna komunikacija navzven, ne pa da delamo revije samo zase in za ozko usmerjene kulturnike. Sicer pa je zelo relativno, kdo je amater. Sama sem recimo akademska slikarka in nisem novinarstva študirala nikoli. Fotografiji pri reviji so absolutni profesionalci, tudi dizajnerke so vse z diplomom, z nami sodeluje nekaj svobodnih publicistov, nekaj naših mladih sodelavcev pa res še ni končalo faksov.

Alenka Pirman (foto: Igor Zaplatil)

Kdo vas prebira in kakšno naklado dosegate?

— Izhajamo v 1200 izvodih (naklada zadnje številke). Strukture publike nismo raziskovali, vendar smo s prodajo zadovoljni, še posebno v Ljubljani. To je tudi razumljivo, kajti nimamo denarja za reklamo po vsej Sloveniji. Četrta številka je bila povsem razprodana, od drugih pa nam ostane po sto izvodov, ki jih potem imamo za sponzorje, ko pridobivamo sredstva za izhajanje revije.

Kako se sploh financirate in kako je s honorarji pri vaši reviji? To sprašujem tudi zato, ker ste objavili že dve nadaljevanji o avtorskih honorarjih pri slovenskih časopisih in periodiki...

— Nekaj posameznih števk nam je sfinancirala Mestna kulturna skupnost, stalno nas sponzorira Škuc-Forum, razumevanje imajo tudi Radio Student in seveda različna podjetja, vendar pa financiranje ni sistemsko urejeno, zato smo za letošnje leto zaprosili kulturno ministrstvo za zagonska sredstva; kasneje, v srednjeročnem obdobju, naj bi se vzdrževali sami.

V perspektivi naj bi postali to-rež mesečnik?

— Frekvenca kulturnih dogodkov je že tolikšna, da bi bili lahko sprito materiala ne le mesečnik, ampak celo kaj več. Sodelavec je vedno več, med njimi se pojavljajo tudi uveljavljeni avtorji, ki bi svoja besedila lahko drugod prodali, ne pa da jih pri nas objavimo zastonj.

20.11.99

Zakaj ne honorirate prispevkov, da ne date avtorju recimo niti pet tolarjev za papir?

— Vsi (uredništvo in sodelavci) pri M'zinu delamo zastonj. Tako je šlo do sedaj; prav 6. številka je zadnja, ki je narejena tako. Brezplačno sodelovanje se sliši lepo, entuziastično je, vsi smo imeli tudi interes, da smo v začetku to tudi počeli, pomeni pa določeno stopnjo stagnacije, omejen si tudi pri zunanjih sodelavcih. Doslej je uredništvo s svojim ljubiteljskim delom (v smislu brezplačnosti) ustvarilo polovico vrednosti revije.

M v imenu se nanaša na Mrežo za Metelkovo. Kakšen je vaš odnos do Mreže, slišal sem, da ste v zadnjem času nekoliko skregani...

— Formalnopravno je vse jasno. Mreža je ustanovitelj, pobudnik in izdajatelj, naredila je tudi dva fanzina. Ko pa se je oblikovala sedanja uredniška ekipa, je naša revija ne le finančno, temveč tudi konceptualno presegla izvorno idejo Mreže o svojem glasilu. Osnovni spor z Mrežo izhaja iz njenega nezumevanja; kot lastnica bi se morala obnašati bolj odgovorno, za zadnjo številko pa ni Mreža prispevala niti tolarja. Skratka, ni fair playa. Sicer pa spoznavamo, da naš entuziazem razvojno gledano ne vodi daleč; če hočemo biti odgovorni do bralcev, moramo funkcionirati profesionalno.

To pa je povezano s subvencioniranjem kulturnega ministrstva?

— Seveda, za profesionalno delo potrebujemo zagonska sredstva za eno leto izhajanja. V M'zin smo vložili že toliko dela, da ne ponujamo mačka v žaklju.

Na koncu vas tako rekoč moram vprašati, kako ste kot likovnica prišli v to revijo, celo na njeno vodilno mesto?

— Začelo se je z mojim sodelovanjem v uredništvu Likovnih besed. Tja sem prišla potem, ko sem napisala diplomsko nalogo, ki je ugajala Jožetu Muhoviču, zato me je povabil k reviji, v kateri delam že dve leti. Ker pa je tam zelo specifično delo brez kakšne posebne komunikativnosti, sem tukaj, kjer gre za nekaj čisto drugega.

Konkurence med revijama seveda ni...

— Če bi šlo za rivalstvo, ne bi bilo moje sodelovanje tako enostavno. Pravzaprav ne gre za kompatibilni reviji, ne hodita si druga drugi v zelje. Način dela v uredništvih se zelo razlikuje, povezano z trenutnim dogajanjem in odzivanjem nanj.

JANEŽ STREHOVEC

Delo, 23.11.91

Začenja se bitka za ljubljanske vojašnice

Na papirju sta si levji delež že razdelili ministrvi za obrambo in notranje zadeve

LJUBLJANA, 22. novembra — Izpraznjene vojašnice v Ljubljani — predmet vročih zakulisnih pogovorov, prerekanj in merjenja moči med mestom in republiko ter tihih ugibanj tistih, ki že desetletja iščejo rešitev svojega prostorskega problema, so dobile s predlogom republiškega ministrstva za obrambo o začasnih namembnosti vojaških objektov v Ljubljani svojo prvo vsebino.

V Mladiki naj bi dobilo prostore ministrstvo za zunanje zadeve, protokolarne storitve in nekatere dejavnosti republiških organov. V šentuški vojašnici naj bi bil po predlogu ministrstva za obrambo učni center, sedež pokrajinskega in območnega štaba TO, medicinski center, škofove zavode pa naj bi čimprej vrnilih prejšnjim lastnikom. V objektih na Vižmarjah, Rojah in Dovžem naj bi bila skladišča TO, civilne zaščite, zaščite in reševanja, v vojaških objektih na Dumičevi naj bi imelo prostore obrambno ministrstvo, vojaška šola in internat. Na Kodeljevem naj bi bilo prav takočasno skladišče TO, v prihodnosti pa prostori za ministrstvo za notranje zadeve, ki naj bi dobilo tudi del vojašnice na Metelkovi. On-

kološki inštitut in druge zdravstvene ustanove naj bi dobili nekdanjo vojaško bolnišnico, vojašnica v Polju pa naj bi prav tako dobilo ministrstvo za obrambo. Lokacije na Rožniku in Krimu ostajajo teritorialni obrambi, medtem ko naj bi tiste na Oljki gori dobilo ministrstvo za notranje zadeve.

Predlog mesta Ljubljane se od predloga obrambnega ministrstva razlikuje v dveh točkah. Gre za vprašanje vojašnice Ljubla Serecerja, ki jo bo uradno dobilo mesto, neuradno pa se govori, da jo namerava obrambno ministrstvo oddati nekemu podjetniku. Mesto zahteva tudi del šentuške vojašnice.

NJNA KOZINC

Delo, 10.11.91

Ljubljana pri vojašnicah ne bo popuščala

Zbrane so vse potrebe po vojaških objektih — Pogajanja se nadaljujejo

LJUBLJANA, 19. novembra — Predsednik mesnega izvršnega sveta Marjan Vidmar je danes povedal, da se predsednika mesia z republiškim obrambnim ministrstvom se naprej pogajajo o izpraznjenih vojaških objektih v Ljubljani. Poudaril je, da o vsem skupni že vedno ni mogoče reči nič diskusije, da pa se v glavnem pogovarjajo, kako med različne subjekte razdeliti lastniške in upravljalške pravice.

Dodal je, da imajo na mestni ravni obrane že vse želje, interese in potrebe po objektih ali po posebnih njihovi delih in da bodo v pogovorih z republiko skušali predstavi ustrezno potrebo po tako imenovanem kontrolnem razvoju mesta. To naj bi pomenilo, da je treba pri razdeljevanju praznih vojaških objektov upoštevati še kakšno drugo merilo, ne pa le strogo ekonomskih. O vojašnicah so danes govorili tudi na centristkem izvršnem svetu, kjer so poudarjali, da bi morali pri razdeljevanju upoštevati tudi potrebe občanov.

J. M.

PREJELI SMO

Izjava za javnost Mreže za Metelkovo

V Lisku je bila dne 20. in 23. novembra 1991 objavljena informacija o predlogu Ministrstva za obrambo republike Slovenije o namembnosti vojašnic v Ljubljani. Z začetjem smo prebrali, da naj bi del vojašnice na Metelkovi dobilo Ministrstvo za notranje zadeve. Če je informacija točna, bi bilo predlog mogoče razumeti tudi kot vnaprejšnjo izločitev kandidature Mreže za Metelkovo in s tem ignoriranje civilne in kulturne vsebine, ki naj bi jo Mreža prispevala k preobrazbi Ljubljane iz garnizijskega mesta v sodobno evropsko mesto. Če pa predlog vendarle računa tudi z Mrežo, kaže na precej nenavadno razumevanje razmerja med represivnimi aparati države in civilno družbo nasploh in kulturo posebej; takšno »bližnje srečanje« kulture in policije hi najbrž sodilo v druge kraje in čase – razen če ministristvo za notranje zadeve ne namerava uporabiti prostorov za svoje kulturne potrebe.

Pričakujemo torej natančnejše pojasnilo predloga in opredelitev Ministrstva za obrambo do kandidature Mreže za prostore na Metelkovi.

Za Izvršni odbor Mreže
mag. **Bratko Bibič**

27.11. 91

Delo

Ministrstvo za šolstvo se poteguje za številne opuščene vojaške objekte

Pri tem pa se močno lomijo kopja, saj imajo svoje interese tudi drugi – V Mladiko bi se rado preselilo tudi zunanje ministrstvo – Dom JLA želi dobiti ministrstvo za šolstvo za mladinski hotel

LJUBLJANA, 2. decembra – V ministrstvu za šolstvo in šport so povedali, da šolstvo kandidira za veliko opuščenih vojaških objektov v Ljubljani, Mariboru in drugod po Sloveniji. Najprej želijo v Ljubljani Mladiko za razpisne službe ministrstva, potem so srednja šola in visoka šolstva pripravili dolg seznam svojih potreb, nazadnje želijo deset objektov za obvezna snotedenska taborjenja srednješolcev, ki se bodo začela prihodnje šolske leto.

Že objavljeni zahtevi zunanjega ministrstva za pridobitev dosedanje vojaške bolonice Mladika ob Prešernovi v Ljubljani se postavlja po robu šolsko ministrstvo s svojim zahtevkom za isto hišo, ki je bila nekoč šola in ki menda nikoli ni bila v lasti JLA. V Mladiko se želi ministrstvo za šolstvo in šport preseliti z vsemi svojimi službami, ki so zdaj raztresene na šestih krajih po Ljubljani. V sestavi ministrstva je ob upravnno-zakonodajni ter finančni službi tudi strokovna (zavod za šolstvo in šport), na novo je ustanovljen olimpijski komite, nadalje sta nova inšpektorat za šolstvo in šport ter urad za mladino. Skupaj je pri tem ministrstvu okoli 300 ljudi.

Od Štajerske do Primorske

Niko Žibert, v ministrstvu pristojen za šolsko imetje, je povedal, da je ministrstvo za šolstvo in šport vprašalo srednje šole in univerzitetne zavode po Sloveniji, kolikšnemu deležu svojih potreb bi želele zadostiti v objektih, ki jih je doslej uporabljala JLA. Dospеле kandidature so številne, seznam te ni bil urejevan niti prednostno niti vrednostno. Je zgolj seznam želja.

V Mariboru se za možnost uporabe vojaških objektov za šolske namene potegujejo srednja živilska, srednja tekstilna šola, višja agronomska šola in ekonomska poslovna fakulteta (te vse za nedoločen objekt). Konkretno pa bi vojašnico vojvode Mišiča želela mariborska univerza, prav tako tudi dijaški dom L. Jančar (oba za bivanje študentov ožroma dijakim). Za igrišča in reminiho delavnico vojašnice Stane Rozman se zanima mariborska srednja kovinarska, strojna in metalurška šola. Pedagoška fakulteta v Mariboru kandidira za nekaj praznih vojaških stanovanj. Za prostore vojašnice Slavka Klavura se zanima 2 gimnazija, na tehniški fakulteti pa meniju, da bi bili ti prostori primernejši za preselitev srednje tehniške šole (s čimer bi TE uredila svoj prostorski problem).

Za prostore vojašnice na Ptuj se zanima tamkajšnja srednješolski center. V Celju sta dva kandi-

data za prostore Jože Menih-Rajko: šola Borisa Kidriča in šola za gostinstvo in turizem. Za katerega od objektov se zanima kovinarska šola v Štoreh, za telovadnico pa vrtnarska, kmetijska in gospodinjstva šola. V Kranjski Gori bi objekt nad hotelom Lek rada uporabljala fakulteta za šport, hotel Svoboda na Bledu (tamkajšnja gostinska šola, športni studion vojašnice v Škofji Loki bi rade vse loške srednje šole, vojašnico pa želi tamkajšnja kovinarska in cestnoprometna šola za potrebe praktičnega pouka. Hlevec pri Cragrohu bi rada uporabljala ljubljanska biotehniška fakulteta.

Vojaške objekte v Kranju bi želela tamkajšnja fakulteta za organizacijske vede, prav tako Iskrina elektro in kovinarska šola, objekte in zemljišče vojašnice Stane Zagar pa bi rada dobila kranjska mlekarstva in kmetijska šola. Iskrina srednja šola v Kranju se zanima tudi za stražnico na Zelenici, vojašnico v Cerknem bi fakulteta za šport uporabljala za program športne vzgoje. Stražnico v Logu pod Mangartom bi rada dobila v uporabo naravoslovni srednješolski center iz Nove Gorice ter ljubljanska bežigravska gimnazija, mogoče hkrati za dijake mednarodnega kolektiva iz Devine. Novogoriški naravoslovni srednješolski center se zanima tudi za vojašnico Ajčevica (kmetijski pouk). Na območju Kruša ali Posočja bi ljubljanska filozofska fakulteta rada dobila katerega od vojaških objektov za raziskovalno delo nekaterih svojih enot.

Prostorske stiske ljubljanskih šol

Največja pričakovanja glede izpraznjenih vojaških prostorov ima šolstvo v Ljubljani. Za Mladiko se ob ministrstvu za šolstvo in šport resno zanimajo tudi ljubljanska univerza nasploh, posebej pa vse tri njene umetniške akademije (glasbena, likovna, igralska), filozofska fakulteta in višja šola za socialno delo, od srednjih šol pa zdravstvena; interesent je tudi ljubljanski mestni sekretariat za izobraževanje, raziskovalno delo, kulturo in šport. Za hišo vojaške gimnazije je kandidat srednja vzgojiteljska šola

za njeno telovadnico bližnja gradbena šola, od univerzitetnih ustanov sta kandidatki elektro fakulteta in višja upravna šola. Dom srednje vojaške šole je zanimiv za fakulteto za šport, študentski center in filozofska fakulteta, njegove športne površine pa za ekonomsko fakulteto.

Univerza v Ljubljani, njena fakulteta za naravoslovje in tehnologijo, višja tehniška naravoslovna šola ter šola za arhitekturo tazanjanjajo svoje prostorske potrebe, niso pa jih opredelile na določeno vojaško hišo (opominjajo tudi na možnost rešitve prostorske stiske Centralne tehniške knjižnice in nekaterih tehniških fakultet). Med srednjimi šolami napoveduje tako potrebo šola za oblikovanje. Vojašnico na Raski cesti bi želele uporabljati srednja šola tiska in papirja (ali prostore vojašnice na Metelkovi), prav tako delavska univerza Boris Kidrič (Ishko na Metelkovi), višja šola za socialne delavce (Ishko tudi na Titovi ali Metelkovi), vis-

ja šola za zdravstvene delavce, ter strojna fakulteta. Za prostore v vojaški bolnici se zanimata medicinska fakulteta in srednja zdravstvena šola.

Na Hrodu pri Sentvidu nad Ljubljano bi rada delila prostor fakulteta za šport, na Krimu bi fiziki (fakulteta za naravoslovje in tehnologijo) radi imeli astronomski observatorij. Filozofska fakulteta je zainteresirana za nekaj praznih vojaških stanovanj. Dom JLA bi rada dobila ministrstvo za šolstvo in šport za mladinski hotel in delavska univerza Boris Kidrič. Interesenti za vojašnico Ljuba Šercerja so višja upravna šola, za športne objekte pa bližnje srednje šole za Bežigradom – PTT, šole tehniških strok in osrednjih storitev gimnazija. Mislj se, da bi tudi nekatere izmed prostorov šolskega ministrstva namenili šolam, če bi se razpisni oddelki ministrstva sezeli pod eno streho.

JANKO SVEFINA

Delo, 3.12.91

V podporo mreži za Metelkovo

Poziv ustreznim vladnim ustanovam in organom v mestu Ljubljani ter v republiki Sloveniji.

Slovenska oziroma ljubljanska mladinska in alternativna kultura sta v bližnji preteklosti bistveno soustvarjali naše samozavedanje ter slovensko kulturo. Da se tega zavemo, je dovolj, če pomislimo, kakšni bi kultura in umetnost v Sloveniji danes bili brez njiju. Hkrati je ta kultura pomenila eno od osrednjih poti, po kateri so tuji kulturni vplivi prihajali v Slovenijo in po kateri je slovenska kultura potovala v tujino, kjer so nas vse do junjske vojne pogosto poznali predvsem zaradi našega gledališča, slikarstva, arhitekture ipd.

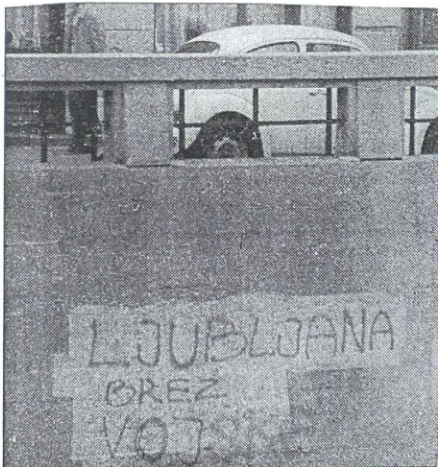
Marsikje po svetu kultura že

dolgo ni več le porabnica državnega denarja, marveč tudi njena ustvarjalca. Omogočimo to tudi posameznikom, skupinam in ustanovam, ki bi želeli pridobiti vojašnico na Metelkovi. S tem bi rešili prostorski problem množice kulturnih ustvarjalcev, hkrati pa bi Slovenci pridobili, kot pravo pobudniki projekta Metelkova, »projekt inkubatorja za nove dejavnosti«.

V prihodnosti bodo sredstva za kulturo skromnejša. Pobudniki projekta Metelkova ponujajo samofinanciranje. Kaj si lahko vlada želi lepšega? Marsikateri ustvarjalec iz preteklega desetletja ali dveh mora danes tako rekoč živeti svojo eksistenco, če se hoče še naprej posvečati svojemu delu. Mar naj sedaj zaradi zamisli o drugačni namembnosti tega objekta, ki je le eden izmed številnih bivših vojaških objektov, izgubimo te izoblikovane umetnike, vse te kanale in poti po Sloveniji in v tujini ter vse možnosti, ki bi od tod izvirale? Ker tega najbrž nihče noče. Vam predlagava, da pobudnikom projekta Metelkova omogočite uresničiti svoje zamisli. Vse drugo bo seveda odvisno le od njih samih.

S spoštovanjem,

dr. Aleš Erjavec,
mag. Marina Gržinič

Ljubljana brez vojske – kdaj?

Dela, 13. 12.

(me) »Ljubljana brez vojske« je grafit, ki se – kljub pogostemu pleskanju – na ljubljanskih zidovih vztrajno ponavlja. Po merilih, ki jih je sprejela slovenska vlada, naj v prihodnosti objektov v mestnih središčih ne bi uporabljali za obrambne namene. Ali pa je tudi mogoče, da bo celo mesto Ljubljana v prihodnosti brez vojašnic? Odgovora na to vprašanje nam ni uspelo dobiti. Miran Bogačaj, namestnik ministra za obrambo, nam je dejal, da meni, »da je v dogovoru z mestom in ob upoštevanju celotnega stanja na območju ljubljanske kotline, večino interesov mogoče ustrezno rešiti.« (Foto: Lado Čuk)

S Pavletom Gantarjem smo se pogovarjali o merilih za upravljanje nepremičnin jugoslovanske armade

Obrambno ministrstvo odgovarja z molkom

»Objekte, ki ne bodo služili obrambnim namenom, je na vsak način treba vrniti prvotnemu lastniku«

Pred dobrim mesecem je republiška vlada sprejela merila za upravljanje nepremičnin JA, iz katerih med drugim razberemo, da bodo nepremičnine JA prednostno uporabljane za obrambne potrebe (tudi potrebe organov za notranje zadeve), preostale objekte pa daje ministrstvo za obrambo do delitvene bilance v uporabo »praviloma najboljšemu ponudniku, razen, če niso namenjeni za potrebe, ki so nacionalnega ali republiškega pomena«. Med predstavniški občini in mest je zavrnilo, vendar pa, kot kaže, ta odziv vodilnih na obrambnem ministrstvu ni posebno »pretresel« in ne bo bistveno vplival na njihove nadaljnje korake.

O vsebini spornih meril in o njihovem uveljavljanju v praksi smo se pogovarjali s Pavletom Gantarjem, urbanim sociologom, sicer pa poslanecem LDS v mestni skupščini.

Sporna merila za upravljanje nepremičnin JA so po večtedenskem »razdruževanju« vendarle prišla v roke predstavniškim občin in mesta. Kako bi jih ocenili?

»Ta merila niso v nasprotju z ustavnim zakonom, saj je ta naložilo ministrstvu za obrambo, da upravlja te objekte in površine. Vendar je bil ta ustavni zakon napisan in sprejet v razmerah, ko smo pričakovali, da se bo vojska selila dve ali tri leta in da se bo v tem postopku urejala delitvena bilanca. Stvari so obrnile bistveno drugače. JA je zapustila Slovenijo v treh mesecih in te možnosti ustavni zakon seveda ni predvideval. Zato bi morali presojati merila zastaviti tudi z drugih točk in ne le z vidika, ali so v skladu z za-

posvem legitimo vprašanje, ali to zemljišče in ti objekti ne pripadajo spet mestu Ljubljana.«

Vendar pa očitno obstajata dve merili – nekateri bivši lastniki naj bi vendarle dobili nazaj objekte in površine, ki so bili prej v njihovi lasti.

»To pa je druga nelogičnost. Kolikor vem, se le v primeru nepremičnin, ki so bile v lasti Cerkve, upošteva merilo, kdo je bivši lastnik, za druge objekte pa ne. To je še razlog več, da bi bilo resnično treba v ustavni komisiji (morda pa tudi na ustavnem sodišču) spro-

armada ne more vzeti s seboj nobenega kosa zemlje in nobenega objekta. To bo del naš. V delitveni bilanci bo treba samo formalno potrditi, da bo to tako, in zato je to začasnost. Izvršni svet in ministrstvo za obrambo pa sta, zahvaljujoč naključju, da je armada zapustila naše ozemlje v treh mesecih in v treh letih, na kar nista kaj dosti vplivala, skušala to kapitalizirati na tak način, da sta pod krinko začasnosti razglasila te nepremičnine kar za državno lastnino. Vsebinska

Mirko Bandelj, sekretar poslanskega kluba LDS meni, da je ustavni zakon v bistvu že realiziran. Napisan je bil, ko smo pričakovali, da bo prevzet teh objektov trajal tri leta, ker pa se je to zgodilo v treh mesecih, je ta člen že izpolnjen. Zdaj je edini pravi razlog za začasnost delitvena bilanca, kar pa se da urediti tudi drugače. Skupščina lahko sprejme zakon, v katerem bomo še vedno govorili o začasnosti, vendar lahko upošteva v njem druga merila (nacrtovanje razvoja mesta oziroma druge...). To bi bilo sicer še vedno preudiciranje, vendar na vsebinsko sprejemljivih merilih.

žiti postopek, da bi objekte, ki ne bodo služili za obrambne namene, vrnili prvotnemu lastniku. Ta je lahko tudi država Slovenija, lahko pa so tudi lokalne skupnosti in druge pravne ali fizične osebe.«

Proti vsem kritikam je ministrstvo za obrambo pripravilo argument začasnosti...

»Menim, da se je pisec tudi zavedel pasti in ugovorov, zato je navedel, da veljajo, dokler ne bo opredeljena delitvena bilanca. Vendar ne smemo biti navni. Ko se bodo ti objekti delili, se bodo delili enkrat za vselej. Uporabnik, ki mu bo država dala neki objekt v uporabo, namreč ne bo vlagal velikih vsot za dve leti.

Sicer pa je začasnost pomembna iz formalno-tehničnih razlogov, iz vsebinskih pa niti ne. Jasno je, da jugoslovanska

stvar pri tem pa je, da je treba, ne glede na to, kdo naj bi postal oziroma ostal lastnik teh objektov, za nekatere objekte in površine, ki so zelo velike in ki so v središčih mest, nujno vzpostaviti primat mestnega načrtovanja razvoja nad morebitnimi mestnimi nosilci funkcij oziroma upravljanja.«

»Bo pa ministrstvo za obrambo z najemninami za te objekte očitno tudi veliko zaslužilo?

»Nekot sem že napovedal, da bo ministrstvo za obrambo

po vsej verjetnosti v takni ali drugačni obliki ustanovilo neko agencijo za nepremičnine. To – kolikor vem – v bistvu že imajo in ta agencija lahko razpolaže s temi nepremičninami, jih daje v najem, zamenjuje, kupuje, odprodaja. To je trenutno edini veliki naložbenik v prostoru in ima na voljo najbolj kakovostna zemljišča v mestnih središčih in tudi velika zemljišča zunaj mest. Pomen obrambnega ministrstva danes v Sloveniji torej ni le v tem, da zagotavlja neko splošno dobroto, ki se imenuje nacionalna varnost, temveč lahko rečemo, da se bo – glede na površine, s katerimi razpolaga – verjetno oblikovalo v enega največjih zemljiških agentov za razne nepremičninske operacije in transakcije.«

Obrambno ministrstvo na vse kritike, ki prihajajo iz posameznih občin, mesta... ne odgovarja, namučeneje, njegov odgovor je molk.

»Ministrstvu za obrambo ni treba reagirati. Čim bolj bi se odzivalo, tem bolj bi se lahko zapletalo v navzkrižja. V bistvu pa razpolaga z neomejeno močjo in nadzorom in v nekaj mesecih lahko vse te nepremičnine razdeli in prerazdeli. Ko bo to narejeno, ne bo nikogar več, ki bi lahko komurkoli rekli, zdaj moraš pa ven iz teh prostorov. Tako je edina politika, ki jo lahko ministrstvo v vodi, politika molka in hitra razdelitev objektov in površin.«

»Služimo lahko že različne namene o vezani trgovini med mi-

ministrstvom za obrambo in posameznimi podjetji.

»To dela vsaka normalna agencija za promet z nepremičninami, ki pa je za to registrirana, ki je opredeljena kot izrazito profitabilna agencija, in mora plačevati davke. To pa ministrstvo za obrambo ni.«

V začetku najinsga pogovora ste omenili najust, da bi o ustavnem zakonu spregovorila ustavna komisija ali celo ustavno sodišče. Namerava mesto Ljubljana sprožiti tak postopek?

»Na skupščini mesta 19. decembra bom od predsednika mestnega izvršnega sveta zahteval natančno poročilo o tem, kako so potekali dogovori v zvezi z bivšimi objekti JA v mestu in tudi to, da izkoristi vsa sredstva, ki bi onemogočila prehitro razdelitev teh prostorov tistim uporabnikom, ki jih bo republiški izvršni svet oziroma ministrstvo za obrambo pač določilo. Treba je torej poskušati preprečiti veliko škodo, ki bi lahko s tem nastala za Ljubljano. Je pa res, da je mesto prepozno reagiralo, da še ni narejenih dovolj dobrih prostorskih osnov in načrtov...«

In da se še vedno obnaša zelo kompromisarsko?

»Povsem neicinično; kompromisarsko bi bila predobna oznaka.«

In kako bodo sredstva, ki jih bo obrambno ministrstvo dobilo od najemnin, prodaje... prikazana v republičkem proračunu?
»V 15. členu zakona o proračunu je določenih nekaj institucij, med njimi tudi ministrstvo za obrambo, ki lahko samostojno opravljajo storitve na trgu in od tega dobivajo tudi dohodek. Ta dohodek se formalno steka v proračun; vendar ga lahko uporabljajo le rezorji, ki so ta prihodek ustvarili. Ni pa nadzora niti nad prihodkom teh rezorjev niti nad njihovo uporabo. Tako je bilo v tem letu in enak režim – torej nikakršen – predvideva tudi osnutek zakona o proračunu za leto 1992.« poudarja Mirko Bandelj.

Vse več naklonjenosti za projekt Mreža 20. 12. 91

Ugledne ustanove podpirajo Mrežo za Metelkovo v boju za prostor v nekdanji vojašnici

LJUBLJANA, 19. decembra - Čeprav se je pred približno mesecem dni v javnosti razčula novica, da bo del vojašnice na Metelkovi sliči dobilo Ministrstvo za kulturo in Mreža za Metelkovo vrtnico nadaljuje boj za prostor izpraznjene vojašnice. V teh odločilnih dneh so nekatere ugledne slovenske kulturne institucije poslane Mreži pisma, v katerih izražajo podporo uresničitvi projekta Metelkova.

Mednarodni grafični likovni center iz Ljubljane se že dolgo spopada s prostorsko in finančno stisko. V Tivoljskem gradu so člani centra opremili grafično delavnico, ki pa nikakor ne zadostja potrebam. Pobuda Mreže za Metelkovo je po njihovem mnenju projekt, ki ga je treba upoštevati nujno resno, kajti ravno mlajši ustvarjalci so tisti entuziasti, ki jih težke družbene razmere ne bodo ustavile in ne bodo dovolili, da bi slovenska umetniška ustvarjalnost tonila v pozabo. Pripravljeni so se borjevati za razcvet, ne pa za zaton slovenskega kulturnega dogajanja. Mednarodni grafični likovni center želi Mreži veliko uspeha in upa, da bo pobudnikom projekta Metelkova uspešno izpeljali zastavljene cilje.

Slovenski gledališki in filmski muzej meni, da je projekt Mreže za Metelkovo ena najpomembnejših pobud na kulturnem področju, saj ne predvideva le ustrezne prostorskega vprašanja za zelo vrsto kulturnih dejavnosti in ustvarjalcev, ampak prinaša tudi ustvarjalce novega načina povezovanja različnih segmentov in subjektov kulturne produkcije. V nasprotju s številnimi kulturnimi domovi in centri, ki ne morejo zjeti najbolj vitalnih, kreativnih in podpornih pojavov v kulturi, združuje projekt Metelkova ustvarjalno in prezentacijsko komponento. Obenem pa vključuje tudi tiste umetniške zmogljivosti, ki jih kulturna politika ponavadi odriva na obrobje. Zato Slovenski gledališki in filmski muzej sodi, da je treba projekt Metelkova podpreti z vsemu silami in si prizadevati za njegovo uresničitev.

Tudi Društvo slovenskih skladateljev moralno podpira spremembo namembnosti vojskih objektov za potrebe kulturnih dejavnosti.

Dr. Izak Šušida, z Oddelka za sociologijo, Filozofski fakulteti v Ljubljani, ki je tudi naklonjen pobudi Mreže za Metelkovo, je za Delo povedal: "Pod-

piram prizadevanja, da se eden najbolj ustvarjalnih delov kulturne produkcije osredotoči na enem mestu in ustreznih etablirn. Želim si, da bi bil projekt Metelkova uresničen in upam, da tudi bo. Vendar glede na trenutne slovenske politične razmere, ki so zlasti povezane s tako imenovano obrambno problematiko, nikomur ne verjamem več. Politika je namreč nepredvidljiva. Menim, da je delovanje Mreže za Metelkovo neke vrste prezentacija kulture, brez katere notranji kulturni prostor ne more zaživeti. Pri pridobivanju prostorov na Metelkovi bi Mreža uporabiti bolj »agresivno« strategijo v smislu bolj pogostega, jasnega in odločnega nastopanja v javnosti.

TANJA GERKŠIČ

Mesto Ljubljana je pripravilo predlog dogovora o začasnem urejanju lokacij JA

Nekateri so enakopravnejši

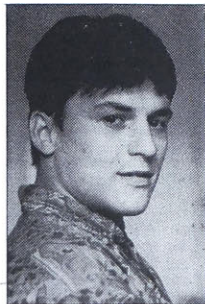
Bomo zaradi interesov ministrstva za obrambo pričre nenadzorovanemu razvoju mesta?

Po odhodu jugoslovanske armade je v Ljubljani ostalo praznih šest vojašnic in več drugih vojaških objektov ter površin. Te stavbe in površine bi bile nedvomno velikega pomena za razvoj mesta in posameznih občin, vendar pa imajo – kot vse kaže – ob silnem »apefitu«^{27.12.71} republiške vlade in še zlasti ministrstva za obrambo kaj malo možnosti za uresničitev svojih interesov.

Tako so predstavniki ministrstva za obrambo »pogajalcem«^{27.12.71} mesta na njihovem zadnjem srečanju predložili dokument, v katerem »v skladu s kriteriji Izvršnega sveta Skupščine Republike Slovenije za upravljanje z nepremičninami jugoslovanske armade v Republiki Sloveniji do delitvene bilance«^{27.12.71} predlagajo, da uporablja Mladiko ministrstvo za zunanje zadeve, za protokolarne storitve in dejavnost republiških organov, vojašnica Boris Kidrič

Metelkovi bi – po tem spisku – potrebovalo ministrstvo za notranje zadeve, ki bi želelo dobiti tudi Oljsko goro, potrebam ministrstva za obrambo pa naj bi služila še Rožnik in Krim.

Spisek torej ni majhen, vendar bi se mestna vlada – po besedah Janeza Sodrznika, mestnega sekretarja za LO – z večino predlogov (izjema je del vojašnice Boris Kidrič) strinjala, še zlasti, ker je na koncu spiska zapisano, da naj bi se ostali objekti na območju Ljub-

Janez Sodrznik, mestni sekretar za LO

Serčerja v drugo skupino kot na primer vojašnica na Roški.

Objuba, zapisana na koncu »spiska potreb«^{27.12.71} republike in obrambnega ministrstva, je torej vprašljiva, še zlasti, če jo gledamo v luči (spornih) meril za upravljanje z nepremičninami JA, ki jih je pred dobrima dvema tednoma sprejela republiška vlada. Po teh merilih, ki pa jih doslej še nismo mogli dobiti, bi objekte, ki jih ne bi uporabila Republika Slovenija za svoje potrebe, ministrstvo za obrambo oddajalo najboljšemu ponudniku. »To ni sprejemljivo,«^{27.12.71} poudarja Janez Sodrznik, »glede na to merilo se kaj lahko zgodi, da bomo imeli nenadzorovan pretok dejavnosti znotraj mesta, saj bo ministrstvo za obrambo zasledovalo le finančno-profitni interes, nujno pa je upoštevati razvoj mesta, revitalizacijo mesta...«^{27.12.71} Zato je mesto sestavilo predlog dogovora o začasnem urejanju lokacij JA na območju mesta Ljubljana, ki naj bi ga podpisala minister Janez Janša in predsednik mestnega izvršnega sveta Marjan Vidmar. Po tem

predlogu naj bi mesto Ljubljana prevzelo v začasno uporabo vojašnico Ljubo Serčer ob Titovi cesti, vojašnico v Parmovi ulici, vojašnico ob Roški cesti, del vojašnice na Metelkovi, del vojašnice Boris Kidrič v Šentvidu, Hotel JA, vključno z bifejem Partizan, vojaško bolnico Moste, vojaški odpad na Ježici in objekte na širšem območju mesta Ljubljana, ki jih Republika Slovenija ne bo uporabljala.

Sicer pa se mestna vlada zavzema, naj se razprava o namebnosti nekdanjih vojaških objektov prenese v mestno skupščino in tudi v republiško skupščino.

Vendar obrambno ministrstvo ob razlaganju ustavnega zakona poudarja, da se do delitvene bilance lastništvo ne prenaša, torej obravnava v skupščini ni potrebna. »Ministrstvo za obrambo je le upravitelj teh objektov, vlada pa ni dobila nikakršnih pristojnosti, da ministrstvo za obrambo pooblasti, da s temi objekti razpolaga in jih prodaja. Vlada si je torej prisvojila določene pravice, ki ji po ustavnem zakonu ne pripadajo,«^{27.12.71} je poudaril Janez Sodrznik, ob tem pa izrazil mnenje, da delitvene bilance sploh ne bo. »Vendar pa je treba, tudi če bo do delitvene bilance čez nekaj let vendarle prišlo, s temi objekti nekaj storiti. Tudi mesto in občine so del države in če bi se v vladi in ministrstvih tako obnašali, bi vsa vprašanja v zvezi z vojaškimi objekti kaj hitro rešili. Vendar pa očitno pripravljenosti za to ni.«^{27.12.71}

In če mesto in republika ne bosta dosegla soglasja? »Obstaja tudi možnost, da mestna vlada sproži ustavni spor. Sam sem to že večkrat omenil, vendar o tem še nismo sklepali. Zavedamo se, da je to zadnja poteza, ki pomeni neposredno konfrontacijo,«^{27.12.71} je dejal Janez Sodrznik.

META ROGLIČ

Janez Sodrznika smo tudi vprašali, kaj nameravajo storiti v zvezi s predlogom, naj bi Mladiko, katere nesporni lastnik je bilo med desetletji mesto Ljubljana, uporabljalo zunanje ministrstvo?

»Sem pragmatik. Razmerje sil je v tem trenutku absolutno na strani republike in če bomo trdno vztrajali le pri Mladiki, ne bomo dobili ničesar. Zato je bolje, da v zameno za Mladiko iztržimo čim več drugih objektov.«

In kako bi razložili to, da se obrambno ministrstvo (celo v svojem predlogu za namembnost vojaških objektov) izrecno zavzema, da se škofovski zavodi čim prej vrnejo prejšnjim lastnikom? Ali torej obstajajo razlike v vračanju vojaških objektov?

»Prav gotovo, očitno imamo različno pomembne subjekte v tej državi.«

v Šentvidu naj bi postala učni center, pa sedež pokrajinskega in občinskega štaba TO ter medicinski center, skladišča Vižmarje, Roje, Dovžej naj bi služila kot skladišča TO in civilne zaščite. Ministrstvo za obrambo naj bi dobilo tudi hotel Triglav (vojaški hotel za Bežigradom), vojaško gimnazijo in internat, kar naj bi uporabili za vojaško šolstvo. Intendantsko skladišče Kodeljevo naj bi postalo skladišče TO, vojašnica Moste-Polje bi bila novi učni center, del vojašnice 4. julij na

ljane uporabili v skladu z interesi mesta in občin. Do zapletov pa je prišlo pri vojašnici Ljubo Serčer (kot smo neuradno izvedeli, naj bi namreč že potekala vezana trgovina med obrambnim ministrstvom in enim od podjetij, kateremu naj bi za določeno »uslugo«^{27.12.71} oddali omenjeno vojašnico). Po besedah Janeza Sodrznika pa bi morali vsi objekti, ki jih ne bo uporabljalo za svoje potrebe ministrstvo za obrambo in republika, soditi v isto kategorijo, ne pa da sodi vojašnica Ljuba

Rock

Glasbeniki na Altera pars

V kudu Franceta Prešerna v Trnovem, v tišem predelu Ljubljane. Dogodek se imenuje Altera pars, kulturni sejem, organizator Mreža za Metelkovo. Pogovori, srečanja, referati o kulturi, glasbi, alternativi. Razstavni prostor je ponujal veliko znanega in tudi novega s področja civilnega druženja — gibanja in alter kulture. Pravzaprav zelo solidna udeležba drugačnih kulturnikov iz vse Slovenije, pa vendar z nekakšnim zadržkom. Prepozna združitev Slovenije?

Na žalost prireditve ni spremljal kak pomembnejši koncert. A ravno glasbeniki so bili med udeleženci Altera pars najredkejša vrsta. Prihaja komercializacija alternative, pravijo v predavalnici. Vendar: ali ni tako prav? Če bodo glasbeniki samo zaradi tega pričeli igrati drugačno glasbo, tako menovano komercialno, je to seveda slabo. Toda ali ni tudi turneja HC benda, organizirana iz Berlina, komercialno dejanje?

Predstavimo svetle točke glasbenega dela sejmu Altera pars.

Najbolj sveža zadeva je bila predstavitev nove številke fanzina D'Iks. Avtorji fanzina D'Iks Simon Markič, Aleksij Škrinjnar, Igor Bašin in Aleš Markič so ustvarili odličan hard core magazin, ki ga ob

dobnih tekstih odlikujejo tudi dober tisk in oblika. V njem so pisma, intervjuji, poročila o scenah, ocene koncertov in plošč. D'Iks je najbližje zahodnim fanzinom kot sta Zap ali Trust, le da v naših fanzinih ni reklamnih sporočil (v D'Iksu je le ena za trgovino z alter ploščami Rock and roll v Novi Gorici). V šesti številki D'Iksa velja opozoriti na poročilo Polish scene report, članek Rock plac-profitni center ali ... o ceno koncerta Danziga v Münchnu, intervju z All. (Naslov: Simon Markič, Ul. Milojke Štrukelj 70/a, 65000 Nova Gorica, ali pri mariborskem Front rocku, p.p. 48.)

Front rock se je prav tako predstavil na Altera parsu z dosedanjimi založniškimi projekti, žal pa še ne z načrtovanima novima ploščama Mame Dolores iz Metlike in benda Gottsche iz Kočevja. Naslednji predstavljeni, prav tako fanzinski projekt Flying Objects se ukvarja z glasbo in skateboardingom. Izdaja ga Skatecore Ljubljana. Fanzin ima oznako uradnega časopisa Skatecora. Odlikujejo ga kvaliteten tisk in dobre fotografije. Med intervjuji omenimo Straw Dogs, Dead Milkmen in intervju z ljubljansko skate zvezdo Maretom Jazbinškom.

Torej se vrni (ali vsaj kotali)!
DUŠAN HEDL

Revija lahko kupite na vseh večjih prodajnih mestih v Sloveniji, ali pa si jo

Revija lahko kupite na vseh večjih prodajnih mestih v Sloveniji, ali pa si jo

OD FANZINA DO PRVE REVJE ZA KOMUNICIRANJE V KULTURI

naročite na uređništvo: tel. (061) 224 666, Mestni trg 13, 61 000 Ljubljana.

PROJEKT ME FROM AVLIAT I WANT

MZIN

TVOJA DEŽELA POTREBUJE KULTURO

TRIBUNA / 29. 9. 91

TOTAL RECALL

MZIN

TVOJA DEŽELA POTREBUJE KULTURO

TEL.: 224-666